

**Κείμενο για την ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ της Περιφέρειας
Ιονίων Νήσων στο πλαίσιο του σχεδιασμού της
Αναπτυξιακής Στρατηγικής
2021-2027**

Σεπτέμβριος 2019

Πίνακας περιεχομένων

1. Η θέση της Περιφέρειας Ιονίων Νήσων στο εθνικό, ευρωπαϊκό και διεθνές περιβάλλον.	1
1.1. Η θέση και ρόλος της Περιφέρειας Ιονίων Νήσων	1
1.2. Σταδιακή έξοδος από την οικονομική κρίση.....	iv
1.3. Συγκριτική θεώρηση της θέσης της Περιφέρειας Ιονίων Νήσων	v
1.4. Η πορεία της Περιφέρειας Ιονίων Νήσων με Αριθμούς	vii
1.5. Κατάσταση, ανάγκες και συγκριτικά πλεονεκτήματα ανά Τομέα Πολιτικής	viii

1. Η θέση της Περιφέρειας Ιονίων Νήσων στο εθνικό, ευρωπαϊκό και διεθνές περιβάλλον.

1.1. Η θέση και ρόλος της Περιφέρειας Ιονίων Νήσων

Η Περιφέρεια Ιονίων Νησιών αποτελεί μια νησιωτική περιφέρεια στο δυτικό ανάπτυγμα του ελλαδικού χώρου, με συνολική έκταση 2.318 τ.χλμ, (το 1,8% της έκτασης της χώρας).

Αποτελείται από 32 νησιά εκ των οποίων κατοικούνται μόνο τα 14, δηλαδή Κέρκυρα, Λευκάδα,, Κεφαλληνία, Ζάκυνθος (μεγάλα νησιά), Οθωνοί, Ερείκουσα, Μαθράκι, Παξοί, Αντίπαξοι, Μεγανήσι, Κάλamos, Καστός, Ιθάκη και Στροφάδες (μικρά νησιά).

Η διοικητική διάρθρωση περιλαμβάνει 5 Περιφερειακές Ενότητες (Κέρκυρας, Λευκάδας, Κεφαλληνίας, Ιθάκης και Ζακύνθου) και 11 Δήμους Η έδρα της Περιφέρειας βρίσκεται στην πόλη της Κέρκυρας.

Βασικά γεωμορφολογικά χαρακτηριστικά των Ιονίων Νησιών είναι οι ορεινοί όγκοι με σημαντικό για τα νησιωτικά δεδομένα υψόμετρο, οι λοφοσειρές, οι λιμνοθάλασσες, καθώς και οι παράκτιες κυρίως, πεδινές εκτάσεις.

Ο συνολικός πληθυσμός (2011) ανέρχεται σε 207.855 κατοίκους και σημείωσε μικρή μείωση 0,8% περίπου, από το 2001¹. Πρόκειται για μια από τις πλέον πυκνοκατοικημένες Περιφέρειες της χώρας (περί τους 101 κατ. /km²).

Κυρίαρχο χαρακτηριστικό της περιφερειακής οικονομίας αποτελεί η υψηλή συγκέντρωση δραστηριοτήτων στον τριτογενή τομέα, η φθίνουσα πορεία του δευτερογενή και μια περιορισμένη συμμετοχή του πρωτογενή τομέα.

Τα Ιόνια Νησιά έχουν κοινή ιστορική πορεία αιώνων και σημαντικό πολιτιστικό απόθεμα, καθώς και μια ιδιαίτερη φυσιο-γεωγραφική ταυτότητα, που αποτυπώνονται στις επιμέρους νησιωτικές ενότητες. Η δε γεωλογία τους τα κατατάσσει στις πλέον σεισμογενείς περιοχές της χώρας.

Ο ρόλος της Περιφέρειας Ιονίων Νήσων στο εθνικό, ευρωπαϊκό και διεθνές περιβάλλον προσδιορίζεται ανάλογα με τη χωρική κλίμακα με την οποία εξετάζει κανείς τη θέση της στην ευρύτερη περιοχή. Έτσι:

¹ Με βάση τις Απογραφές πληθυσμού της ΕΛΣΤΑΤ ο πληθυσμός της ΠΙΝ από 209.608 κατ. το 2001 μειώθηκε στους 207.855 κατ. το 2011

--Στο χώρο της **Μεσογείου**, η θέση των νησιών χαρακτηρίζεται μια σχετική κεντρικότητα επί των μεσογειακών και ευρωπαϊκών αξόνων, που επιβεβαιώνεται ιστορικά. Η δε ελληνική υφαλοκρηπίδα και ΑΟΖ στην πλευρά του Ιονίου εκτείνονται σε σημαντικό τμήμα του μεσογειακού χώρου, προσδίδοντας στην Π.Ι.Ν. ιδιαίτερη γεωπολιτική αξία. Στον ευρύτερο αυτό χώρο προωθείται από το 1995 η «Νέα Μεσογειακή Πολιτική» που θέτει σε νέες βάσεις την Ευρω-Μεσογειακή συνεργασία. Το 2008 θα δοθεί μια νέα ώθηση στη συνεργασία αυτή με τη δημιουργία της «Ένωσης για τη Μεσόγειο»², στη Διακήρυξη της οποίας προβλέπεται μεταξύ άλλων η προώθηση προγραμμάτων με αναπτυξιακή, περιβαλλοντική και κοινωνική διάσταση³, τομείς με άμεσο ενδιαφέρον για την Περιφέρεια Ιονίων Νήσων.

--Στον **ευρωπαϊκό χώρο**, η Περιφέρεια Ιονίων Νήσων:

α. λόγω του νησιωτικού της χαρακτήρα εντάσσεται στον Ευρωπαϊκό Νησιωτικό Χώρο που συντίθεται από 286 περιοχές με 10 εκατ. κατοίκους περίπου⁴. Ο Χώρος αυτός αντιμετωπίζει ορισμένα ειδικά προβλήματα που έχουν δομικό χαρακτήρα και επομένως μονιμότητα. Η έννοια της νησιωτικότητας περιλαμβάνεται πλέον τόσο στο ελληνικό Σύνταγμα, όσο και στη Συνθήκη της Λισσαβόνας και ειδικότερα στις αναφορές της για την εδαφική συνοχή, καθώς και στην αναγκαιότητα ειδικής πολιτικής για τα ευρωπαϊκά νησιά.

β. συμμετέχει στη «**Μακροπεριφέρεια Αδριατικής-Ιονίου**» και συμμετέχουν στην αντίστοιχη μακροπεριφερειακή στρατηγική, που υιοθετήθηκε από την Ε.Ε. στις 30/11/2012. Γενικός στόχος της στρατηγικής αυτής είναι η προώθηση της οικονομικής

² <https://www.mfa.gr/exoteriki-politiki/i-ellada-stin-ee/diaperiphereiake-sunergasia.html>

³ Προτεραιότητα έχουν οι τομείς: Απορρύπανση της Μεσογείου, Χερσαίοι και Θαλάσσιοι Διάδρομοι, Πολιτική Προστασία, Ηλιακή Ενέργεια, Ανώτατη Εκπαίδευση και Έρευνα, Μεσογειακή Πρωτοβουλία για την ανάπτυξη των ΜΜΕ...Τα τελευταία χρόνια έχουν πραγματοποιηθεί Υπουργικές Σύνοδοι στους τομείς του Περιβάλλοντος και της Κλιματικής Αλλαγής, της Γαλάζιας Οικονομίας, της απασχόλησης, της θέσης των γυναικών στην κοινωνία, της αστικής ανάπτυξης, της ενέργειας, της διαχείρισης υδάτων και του εμπορίου, με πλέον πρόσφατη (2019) τη σύνοδο με θέμα «**Θέσεις εργασίας, δεξιότητες και ευκαιρίες για όλους**»

⁴ Τα νησιά της Ευρώπης μπορούν να οριστούν με πολλούς τρόπους. Αν εξαιρεθούν τα νησιά που συνδέονται μόνιμα με την ηπειρωτική ακτή, νησιά σε εσωτερικά νερά και υπερπόντια νησιά, μένουν 590 νησιά (362 νησιά με πάνω από 50 κατοίκους και 228 με λιγότερους από 50 κατοίκους). Όσον αφορά στις διοικητικές περιοχές, υπάρχουν 9 NUTS 2 Νησιωτικές Περιφέρειες και 20 NUTS 3 Νησιωτικές περιοχές από 11 κράτη μέλη που έχουν διοικητικές περιφέρειες αποκλειστικά νησιωτικές.- «Ατλας των Νησιών» - Πανεπιστήμιο Αιγαίου (2015)

και κοινωνικής ευημερίας μέσω της «γαλάζιας ανάπτυξης» και η δημιουργία ανάπτυξης και απασχόλησης στην περιοχή της Αδριατικής και του Ιονίου, ιδίως μέσω της βελτίωσης της ελκυστικότητας, της ανταγωνιστικότητας και της συνδεσιμότητας των συμμετεχουσών περιφερειών.

--Τέλος, σε **εθνικό επίπεδο**, η Περιφέρεια Ιονίων Νήσων:

α. συγκαταλέγεται στον Ελληνικό Νησιωτικό Χώρο που περιλαμβάνει 114 κατοικημένα νησιά (1,6 εκατ. κάτοικοι ή 15% του πληθυσμού της χώρας-2011) και 44 νησίδες χωρίς πληθυσμό⁵ και χαρακτηρίζεται από σχετικά καλές αναπτυξιακές επιδόσεις που συνδυάζονται με σημαντικές αδυναμίες στο οικονομικό τους προφίλ, προβλήματα σε ότι αφορά τα ποσοτικά και ποιοτικά χαρακτηριστικά του ανθρώπινου δυναμικού και σημαντικό κίνδυνο υποβάθμισης του φυσικού και του πολιτιστικού περιβάλλοντος που αποτελεί το συγκριτικό πλεονέκτημα των νησιών.

β. αποτελεί έναν ισχυρό πόλο τουριστικής ανάπτυξης, ο οποίος «ισορροπεί» με τους άλλους δύο σημαντικούς νησιωτικούς πόλους, το Νότιο Αιγαίο και την Κρήτη, ενώ ταυτόχρονα λειτουργεί παράλληλα και συμπληρωματικά στο «δυτικό ανάπτυγμα» της χώρας. Η διαμόρφωση και λειτουργία του χώρου αυτού ως άξονα ανάπτυξης και όχι απλά ως άξονα μεταφορών, μπορεί να επιδράσει σημαντικά στη βελτίωση των παραγωγικών-οικονομικών δομών της ευρύτερης περιοχής.⁶

Όμως η ύπαρξη ή δημιουργία διαπεριφερειακού τύπου λειτουργιών δεν υποκαθιστά ούτε ανταγωνίζεται την ενιαία οντότητα της Περιφέρειας Ιονίων Νήσων. Αντίθετα, για να είναι σε θέση η τελευταία να ανταποκριθεί σε έναν πολυ-επίπεδο ρόλο, οφείλει να προωθήσει τη δική της **εσωτερική συνοχή** και την αντιμετώπιση ανοικτών «εσωτερικών» προβλημάτων και διαφορετικών ταχυτήτων, που δρουν περιοριστικά όσον αφορά την ανάπτυξη μια ενιαίας μακροπρόθεσμης στρατηγικής.

⁵ «Ατλας των Νησιών»-Πανεπιστήμιο Αιγαίου (2015)

⁶ Η λειτουργία σημαντικών υποδομών όπως της γέφυρας Ρίου-Αντίρριου, της σήραγγας του Ακτίου, της Εγνατίας Οδού, της Ιόνιας Οδού κλπ σχεδιαζόμενων διασυνδέσεων, διευκολύνουν τη λειτουργική ένταξη της ΠΙΝ στους κύριους άξονες ανάπτυξης της χώρας.

1.2.Σταδιακή έξοδος από την οικονομική κρίση

Η ελληνική οικονομία, μετά την εκτεταμένη οικονομική κρίση που είχε σοβαρό οικονομικό και κοινωνικό αντίκτυπο (αρνητικές επιπτώσεις στην οικονομική δραστηριότητα, την απασχόληση, την παραγωγικότητα, στα δημόσια οικονομικά, αλλά και στο επίπεδο φτώχειας και τη λειτουργία του κοινωνικού κράτους), αποκτά το 2018 δυναμική μέσα από τις θετικές προοπτικές (οικονομική ανάκαμψη, αύξηση της απασχόλησης, αύξηση του μεριδίου των εξαγωγών, βελτίωση δημοσιονομικών κλπ)⁷

Η επιρροή των παραπάνω εξελίξεων στην Περιφέρεια Ιονίων Νήσων ανιχνεύεται ενδεικτικά σε ορισμένους δείκτες για τους οποίους υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία, όπως:

-στη σταδιακή ανάκαμψη της Ακαθάριστη Προστιθέμενης Αξίας (ΑΠΑ) από -31,9% την περίοδο 2008-2013 σε +0,3% την περίοδο 2013-2016⁸

-στη μείωση του ποσοστού ανεργίας κατά 5,5 ποσοστιαίες μονάδες από το 2014⁹ έως το 2018 και στη γενικότερη μακροχρόνια βελτίωση της σχετικής θέσης της Π.Ι.Ν. όσον αφορά στην αγορά εργασίας¹⁰
-στο χαμηλότερο ποσοστό ανθρώπων που κινδυνεύουν από φτώχεια και κοινωνικό αποκλεισμό στη χώρα (28,1%), που καταγράφεται στην ΠΙΝ το 2018¹¹

Κατά τα λοιπά, η οικονομία της Περιφέρειας Ιονίων Νήσων συνεχίζει να παρουσιάζει σχεδόν μονομερή προσανατολισμό προς τον τριτογενή τομέα και μάλιστα με αυξημένη δυναμική (μερίδιο της ΑΠΑ κατά 9 μονάδες υψηλότερο εκείνου της χώρας-2016), με τον πρωτογενή (που ενισχύεται ελαφρά) και τον δευτερογενή (που περιορίζεται σταδιακά) τομέα να διαδραματίζουν περιορισμένο ρόλο.

⁷ 1^η Εγκύκλιος νέου ΕΣΠΑ 2021-2027

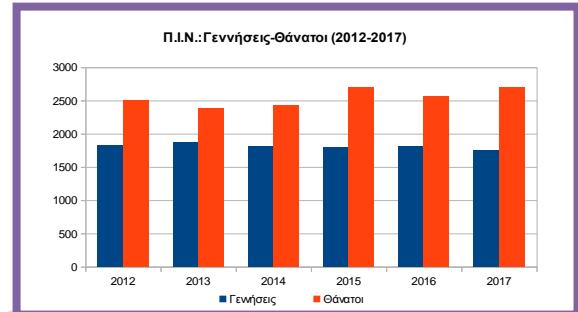
⁸ Τις ίδιες περιόδους η ΑΠΑ σε επίπεδο χώρας μειώθηκε κατά 25,1% και 3,9% - Ακαθάριστη προστιθέμενη αξία κατά κλάδο (ΕΛΣΤΑΤ 2018)

⁹ Το έτος 2014 καταγράφεται το μεγαλύτερο ποσοστό ανεργίας στα Ιόνια Νησιά, την περίοδο της κρίσης – στοιχεία Eurostat και ΕΛΣΤΑΤ

¹⁰ Στην 8^η θέση την περίοδο της «μεγέθυνσης» (2005-2008), 3^η στην περίοδο της «ανθεκτικότητας» (2009-2012) και 2^η την περίοδο της «σταθεροποίησης/ανάκαμψης» μεταξύ των 13 ελληνικών Περιφερειών - Μελέτη για την Απασχόληση στην ΠΙΝΑ - ΙΝΕ ΓΣΕΕ (2018)

¹¹ Στοιχεία EUROSTAT 2019

Ο πληθυσμός, σχεδόν σταθερός την περίοδο 2008-2013, μειώνεται στη συνέχεια κατά 1,8% (2,4% για τη χώρα) στις 204,5 χιλ. Κατοίκους το 2018¹². Γενικά, με βάση τους περισσότερους διαθέσιμους δείκτες η δημογραφική εικόνα της ΠΙΝ είναι δυσμενέστερη από εκείνη της χώρας¹³

Το «εργατικό δυναμικό»¹⁴ της βρίσκεται το 2018 σε χαμηλότερα επίπεδα έναντι του 2009 (-4,0% έναντι όμως -5,9% για τη χώρα). Παρόλα αυτά, ο δείκτης του «οικονομικά ενεργού πληθυσμού» της Π.Ι.Ν. διατηρείται έστω και οριακά υψηλότερο από αυτό της χώρας¹⁵.

Τα στοιχεία που χαρακτηρίζουν το εκπαιδευτικό επίπεδο του πληθυσμού δείχνουν σημαντική άνοδο των αποφοίτων λυκειακής (στο 39,3%) και τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (στο 17,6%)¹⁶ και

¹² Υπολογιζόμενος πληθυσμός 1/1/2018. Η αναλογία ανδρών – γυναικών διαμορφώνεται στο 49,1/50,9 έναντι 49,5/50,5 το 2008-Χρονοσειρές ΕΛΣΤΑΤ

¹³ Η αναλογία Γεννήσεων-Θανάτων χειροτερεύει τόσο για την ΠΙΝ, όσο και για τη χώρα, ωστόσο η αναλογία της ΠΙΝ παραμένει σταθερά μικρότερη (στις 6 ποσοστιαίες μονάδες το 2017) από αυτήν της χώρας (στην ΠΙΝ από 89,2% το 2009 στο 78,7% το 2013 και στο 64,7% το 2017 και στη χώρα από 109% το 2009, σε 84,3% το 2013 και σε 71,1% το 2017).

Το ποσοστό των ξένων υπηκόων παραμένει υψηλότερο από εκείνο της χώρας, παρά τη συρρίκνωση στην έξαρση της κρίσης (6,9% έναντι 4,6% για τη χώρα ή 5,6% έναντι 3,8% για υπηκόους πλην ΕΕ-2018). Διαχρονικά και συγκριτικά με άλλες Περιφέρειες, το 2018 καταλαμβάνει τη 2η (όσον αφορά τα υψηλά ποσοστά) θέση μετά το Ν.Αιγαίο, έναντι της 7ης το 2013 και της 5ης το 2009. Όμως όσον αφορά στους “υπηκόους εκτός ΕΕ” βρίσκεται σταθερά στη 2η-3η θέση. Το μερίδιο των “υπηκόων εκτός ΕΕ” διαχρονικά ξεπερνάει το 80% του συνόλου των ξένων υπηκόων, με τάσεις περιορισμού (86% το 2009, 88,8% το 2013 και 81,4% το 2018).

Ο παιδικός πληθυσμός παραμένει σχεδόν σταθερός, ενώ αντίθετα ο γερωντικός αυξάνεται κατά 2 ποσοστιαίες μονάδες μεταξύ 2009-2018. Η αναλογία των εγγάμων μειώνεται σταδιακά κατά 4 ποσοστιαίες μονάδες, στο 48,4%, όπως και οι ξένοι υπήκοοι εξαιτίας της οικονομικής κρίσης, κατά 1,5 μονάδα την ίδια περίοδο. Η “αναλογία Κοινωνικών Βαρών” είναι στο 59,5 έναντι 56,0 για τη χώρα και η “αναλογία Αντικατάστασης” στο 64,3 έναντι 66,2 (2018) – στοιχεία από Χρονοσειρές ΕΛΣΤΑΤ 2018

¹⁴ Εργατικό δυναμικό= Απασχολούμενοι + Άνεργοι

¹⁵ Δείκτης Οικονομικά Ενεργών (=Εργατ. Δυναμ. / Πληθυσμός >15 ετών):54,4% (έναντι 51,9% για τη χώρα) το 2018, 52,5% (52,0%) το 2013 και 55,7% (53,4%) το 2009.

Η ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ

αντίστοιχη μείωση των αποφοίτων «υποχρεωτικής εκπαίδευσης» μεταξύ 2009 και 2018. Παρά τις μεταβολές αυτές, το εκπαιδευτικό επίπεδο στην Π.Ι.Ν. συνεχίζει να υστερεί έναντι αυτού της χώρας, με την εξαίρεση της σύγκλισης στη βαθμίδα της “άνωτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης”.

1.3. Συγκριτική Θεώρηση της Θέσης της Περιφέρειας Ιονίων Νήσων

Η συγκριτική θεώρηση της Π.Ι.Ν. Σε σχέση με τις άλλες ευρωπαϊκές και ελληνικές Περιφέρειες, επιχειρείται μέσω :

α. Του “**Δείκτη Περιφερειακής Ανταγωνιστικότητας**” (Regional Competitiveness Index -RCI)¹⁶

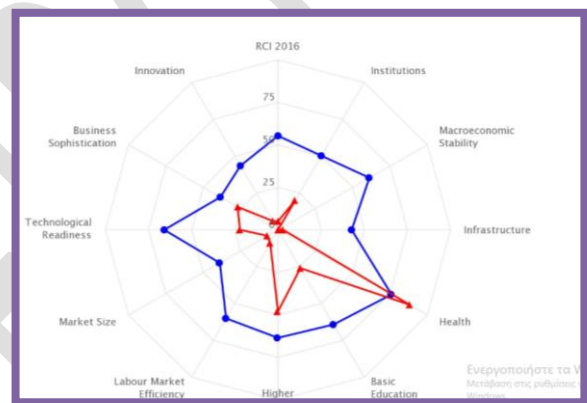
Σύμφωνα με αυτό το Δείκτη Η Π.Ι.Ν. κατατάσσεται το 2016 στην 256^η θέση σε σύνολο 276 ευρωπαϊκών Περιφερειών, διατηρώντας σταθερή τη θέση της σε σχέση με το 2013, και στην 9^η θέση των 13 ελληνικών Περιφερειών,¹⁷. Με βάση τις επιμέρους συνιστώσες του RCI, η Π.Ι.Ν. Κατατάσσεται στην 243^η θέση όσον αφορά τα “Βασικά θέματα” (Basic sub-index), στην 245^η θέση όσον αφορά στην “Καινοτομία” (Innovation sub-index) και στη 254^η θέση όσον αφορά στην “Αποδοτικότητα” (Efficiency sub-index).

Οι καλύτερες επιδόσεις της ΠΙΝ (σε σύγκριση με τις άλλες ελληνικές Περιφέρειες) είναι στον πυλώνα της “Υγείας-Basic sub-index” (1^η θέση), της “Αποδοτικότητας της Αγοράς Εργασίας – Efficiency sub-index” (6^η θέση) και του “Business Sophistication – Innovation sub-index” (4^η θέση).

Σε σχέση με τον μ.ο. των ευρωπαϊκών Περιφερειών, η θέση της Περιφέρειας υπερβαίνει το μ.ο. στον πυλώνα της “Υγείας” (Basic sub-index), και είναι κοντά στο μ.ο. όσον αφορά τον πυλώνα της “Ανώτατης Εκπαίδευσης” (Efficiency sub-index). Ακολουθούν οι επιδόσεις στους πυλώνες του “Business Sophistication” και της “Τεχνολογικής ετοιμότητας” (Innovation sub-index).

Από την παράθεση των παραπάνω στοιχείων διαπιστώνεται ότι η Περιφέρεια, δείχνει να εξέρχεται της περιόδου της οικονομικής ύφεσης, διατηρώντας αναλλοίωτα ορισμένα βασικά της χαρακτηριστικά (δομή παραγωγικού συστήματος, επίπεδο εκπαίδευσης, δημογραφικά χαρακτηριστικά κλπ), που θα επηρεάσουν ενδεχομένως αρνητικά τη μελλοντική της πορεία.

Οι καλύτερες επιδόσεις της ΠΙΝ (σε σύγκριση με τις άλλες ελληνικές Περιφέρειες) είναι στον πυλώνα της “Υγείας-Basic sub-index” (1^η θέση), της “Αποδοτικότητας της Αγοράς Εργασίας – Efficiency sub-index” (6^η θέση) και του “Business Sophistication – Innovation sub-index” (4^η θέση).

β. Του “**Δείκτη Κοινωνικής Προόδου**” (EU regional Social Progress Index – SPI)¹⁸

Σύμφωνα με αυτό το Δείκτη, η Π.Ι.Ν. κατατάσσεται το 2016 στην 241^η θέση σε σύνολο 272 ευρωπαϊκών Περιφερειών και στην 10^η θέση των 13 ελληνικών Περιφερειών. Με βάση τις επιμέρους συνιστώσες του SPI, η Π.Ι.Ν. Κατατάσσεται στην 218^η θέση όσον αφορά τις “Βασικές Ανθρώπινες Ανάγκες” (Basic Human Needs sub-index), στην 232^η θέση όσον αφορά στα “Θεμέλια της Ευημερίας” (Foundations of Wellbeing sub-index) και στη 253^η θέση όσον αφορά

¹⁶ Η περιφερειακή ανταγωνιστικότητα είναι η ικανότητα μιας περιφέρειας να προσφέρει ένα ελκυστικό και βιώσιμο περιβάλλον για τις επιχειρήσεις και τους κατοίκους, να ζουν και να εργάζονται. Ξεκίνησε το 2010 και δημοσιεύεται ανά τρίμηνα, ο Δείκτης Περιφερειακής Ανταγωνιστικότητας (RCI) επιτρέπει στις περιφέρειες να παρακολουθούν και να αξιολογούν την εξέλιξή τους με την πάροδο του χρόνου και σε σύγκριση με άλλες περιοχές.

¹⁷ Με βάση τον RCI2013 τα Ιόνια νησιά ήταν στην 249^η θέση ανάμεσα στις 262 ευρωπαϊκές Περιφέρειες και στην 6^η θέση των 13 ελληνικών Περιφερειών.

¹⁸ Η «κοινωνική πρόοδος» ορίζεται ως την ικανότητα μιας κοινωνίας να ανταποκριθεί στις βασικές ανθρώπινες ανάγκες των πολιτών της, να δημιουργήσει τα δομικά στοιχεία που επιτρέπουν στους πολίτες και τις κοινότητες να ενισχύσουν και να διατηρήσουν την ποιότητα της ζωής τους και να δημιουργήσουν τις προϋποθέσεις για όλους άτομα να αξιοποιήσουν πλήρως τις δυνατότητές τους. Ο ορισμός αναφέρεται σε τρία ευρέα στοιχεία της κοινωνικής , που αναφέρονται ως διαστάσεις: Βασικές Ανθρώπινες Ανάγκες, Θεμέλια Ευημερίας και Ευκαιρία. Κάθε μία από αυτές τις διαστάσεις αναλύεται περαιτέρω σε τέσσερις βασικές συνιστώσες- Η αξιοποίηση του Δείκτη που υπολογίζεται για πρώτη φορά είναι ενδεικτική, αφού αντλεί στοιχεία από την πρώτη περίοδο της κρίσης (2010-2013)

Η ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ

στις παρεχόμενες “Ευκαιρίες” (Opportunities sub-index).

“Προσδόκιμο ζωής” (2η θέση), “Υδρευση-Αποχ/ση (2η/3η θέση), “Υγεία & Ευεξία” (3η/4η θέση) κλπ

Σε σχέση με το σύνολο των ευρωπαϊκών Περιφερειών και στους επιμέρους δείκτες, η Περιφέρεια καταλαμβάνει την 87η θέση στην “Υγεία & Ευεξία”, την 140η θέση στην “Υδρευση/Αποχέτευση”, την 160η θέση στην “Πρόσβαση στη βασική Γνώση”, την 179η θέση στην “Ποιότητα του Περιβάλλοντος” κλπ.

Οι καλύτερες επιδόσεις της ΠΙΝ (σε σύγκριση με τις άλλες ελληνικές Περιφέρειες) είναι στον δείκτη “Προσωπική Ελευθερία/Επιλογή” (1η θέση), “Ρυθμός εγγραφής στη β’θμια εκπαίδευση” (1η/2η θέση),

Η ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ

1.4. Η πορεία της Περιφέρειας Ιονίων Νήσων με Αριθμούς

Η ΕΙΚΟΝΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ Ι.Ν. 2008-2018			
ΔΕΙΚΤΕΣ	2008/09	2013	2018
Νησιωτικότητα			32 νησιά
Πληθυσμός (Υπολογιζόμενος)		+/- 0,0%	-1,8%
Αναλογία Κοινωνικών Βαρών	54,80%	57,80%	59,50%
Αστικότητα (2011)		37,1%	
Καινοτομία/Ερευνα	13η θέση	13η θέση	9η/10η θέση
Ακαθ. Περιφ. Προϊόν (2008-2016)		-32,2%	1,9%
Τριτογενής Τομέας (%ΑΠΑ 2008-2012-2016)	87,5%	86,9%	87,8%
Απόφοιτοι ΑΕΙ	10,1%	12,8%	17,6%
Εργατικό Δυναμικό	55,7%	52,5%	54,4%
Απασχολούμενοι με Εξειδικ.	45,9%	43,4%	39,9%
Ανεργία (2008-2014-2018)	8,3%	21,4%	15,9%
%Ατόμων με κίνδυνο Φτώχειας			28,1%
Δείκτης Περιφ. Ανταγωνιστικότητας (2013 & 2016 σε 276 Περιφέρειες)		256η θέση	256η θέση
Δείκτης Κοινων. Προόδου (2016 σε 272 Περιφέρειες)			241η θέση

1.5. Κατάσταση, ανάγκες και συγκριτικά πλεονεκτήματα ανά Τομέα Πολιτικής

Στο πλαίσιο της προετοιμασίας για τη νέα Προγραμματική Περίοδο 2021-2027 απαραίτητη κρίνεται η συνοπτική περιγραφή της κατάστασης, των δυνατών σημείων της Περιφέρειας που μπορούν να αποτελέσουν συγκριτικό πλεονέκτημα και κινητήριο μοχλό, καθώς και οι βασικότερες ανάγκες, ενώ είναι σκόπιμο να αποτυπωθεί μια εκτίμηση της συμβολής των σημαντικότερων παρεμβάσεων/δράσεων που υλοποιούνται κατά την τρέχουσα προγραμματική περίοδο.

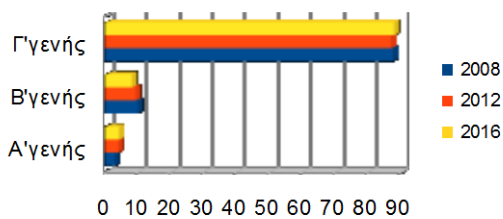
Όσον αφορά λοιπόν στην Περιφέρεια Ιονίων Νήσων, ισχύουν τα ακόλουθα:

A. ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

Περιφερειακή οικονομία – τομείς οικονομικής δραστηριότητας

Τις τελευταίες δεκαετίες, βασικό χαρακτηριστικό της περιφερειακής οικονομίας αποτελεί η υψηλή συγκέντρωση δραστηριοτήτων στον τριτογενή τομέα (87,8% της Α.Π.Α, μερίδιο κατά 9 μονάδες υψηλότερο εκείνου της χώρας-2016) που δείχνει να ενισχύεται περαιτέρω με την απομάκρυνση από την έξαρση της κρίσης, η περιορισμένη (παρότι αύξουσα) συμμετοχή του πρωτογενή (4,1% της Α.Π.Α.-2016) και μια φθίνουσα πορεία του δευτερογενή (8,0% της Α.Π.Α. -2016), εικόνα που αντικατοπτρίζεται στο επίπεδο ανταγωνιστικότητας των μικρομεσαίων επιχειρήσεων.

Π.Ι.Ν.: Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία κατά τομέα

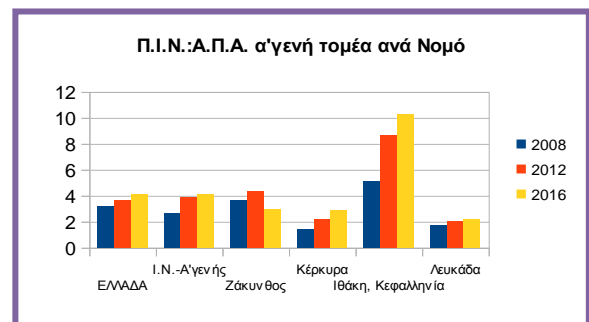

Όσον αφορά την εξέλιξη του Α.Π.Π. της Π.Ι.Ν. ως απόλυτου μεγέθους, αυτή αντικατοπτρίζει τις συνέπειες της οικονομικής κρίσης: κορύφωση το 2008 και συνεχής πτωτική πορεία στη συνέχεια έως και το 2013, οπότε αρχίζει μια περίοδος σταθεροποίησης και ελαφράς ανάκαμψης. Είναι δε ενδεικτικό στοιχείο ότι το 2013 η σωρευτική μείωση του ΑΠΠ σε σχέση με το 2008 ήταν υψηλότερη στην ΠΙΝ έναντι της χώρας (-32,2% έναντι 25,3% για τη χώρα), ενώ αντίθετα η πορεία μετά το 2013 είναι ευνοϊκότερη για την ΠΙΝ (+1,9% έναντι -2,3% για τη χώρα -2016)¹⁹.

¹⁹ «Ακαθάριστο εγχώριο προϊόν κατά περιφέρεια και νομό»-ΕΛΣΤΑΤ 2019

Ειδικότερα:

Ο πρωτογενής τομέας, παρότι έχει εμπλουτίσει τις παραδοσιακές μονοκαλλιέργειες (αμπέλι, ελιά) με ορισμένες άλλες καλλιέργειες, υδατοκαλλιέργειες²⁰ και κτηνοτροφία, διατηρεί τις διαρθρωτικές του αδυναμίες, όπως είναι ο πολυτεμαχισμός και το μικρό μέγεθος του κλήρου (κατά μ.ό. 20,9 στρέμματα ανά εκμετάλλευση). Επίσης, η νησιωτικότητα και η τουριστική επέκταση ασκούν σημαντικές πιέσεις και περιορισμούς. Όσον αφορά στην απασχόληση, στα Ιόνια Νησιά παρατηρείται ότι έως την κορύφωση της κρίσης (2012) αυτή διατηρείται σταθερή έως ελαφρά αυξημένη σε απόλυτα και σχετικά μεγέθη (~15,5 χιλ. ή +3,8% 2012-2008), ακολουθώντας σταθερά φθίνουσα πορεία στη συνέχεια (~9,3 χιλ. με -40,3% 2016-2012), καλύπτοντας το 11,3% (2016) της απασχόλησης ΠΙΝ²¹. Η δε συνεχής ανοδική εξέλιξη της Ακαθάριστης Προστιθέμενης Αξίας συμβαδίζει με πτωτική πορεία του δείκτη των Ακαθάριστων Επενδύσεων Παγίου Κεφαλαίου από το 2008-2016²². Τα τελευταία χρόνια καταγράφεται σειρά τοπικών προϊόντων με Ονομασία Προέλευσης, καθώς και προϊόντα που μπορούν να τύχουν πιστοποίησης²³.

²⁰ Στα Ιόνια Νησιά η ιχθυοκαλλιέργεια έχει πλέον εδραιωθεί ως ο δυναμικότερος κλάδος της πρωτογενούς παραγωγής της περιοχής, και κατατάσσεται στις κορυφαίες θέσεις σε αξία εξαγωγών αγροτικών προϊόντων. Η περιοχή διαθέτει πάνω από τριάντα μονάδες με δυναμικότητα μεγαλύτερη από 14.000 τόνους αλιευμάτων τον χρόνο. - RIS ΠΙΝ 2015

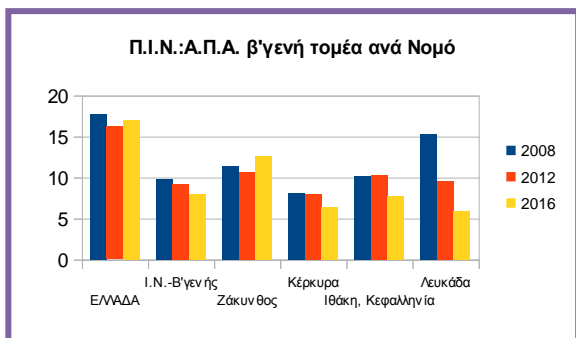
²¹ «Απασχόληση κατά γεωγραφική ζώνη, περιφέρεια και κλάδο»-ΕΛΣΤΑΤ 2019

²² Η ΑΠΑ Α'γενή τομέα ΠΙΝ αυξάνει κατά +54,6% την περίοδο 2008-2016, ενώ οι Ακαθ. Επενδύσεις Παγίου Κεφαλαίου μειώνονται κατά 47,9% την ίδια περίοδο (-41,0% μεταξύ 2012-2008 και -11,6% μεταξύ 2016-2012) - Ακαθάριστες επενδύσεις παγίου κεφαλαίου κατά γεωγραφική ζώνη, περιφέρεια και κλάδο -ΕΛΣΤΑΤ 2019

²³ Υπάρχει σειρά προϊόντων με Ονομασία Προέλευσης (3 οίνοι Κεφαλονιάς και 1 οίνος Ζακύνθου) και Προστατευόμενης Γεωγραφικής Ενδειξης (11 προϊόντα, όπως κουμ-κουάτ, ελαιόλαδο Άγιος Ματθαίος, Κεφαλονιάς, Ζακύνθου, τοπικοί οίνοι Κέρκυρας, Λευκάδας κλπ), καθώς και προϊόντα που μπορούν να τύχουν μελλοντικής πιστοποίησης - Αναθεωρημένο Χωροταξικό Πλαίσιο ΠΙΝ -2019

Η ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ

Όσον αφορά στον δευτερογενή τομέα, στην Περιφέρεια λειτουργούν περί τις 4.598 επιχειρήσεις²⁴ (2016), στις οποίες απασχολούνται περί τις 9,7 χιλ. άτομα (2016), με ιδιαίτερη συγκέντρωση στους κλάδους των «κατασκευών» (45%) και της «μεταποίησης» (24%) και ειδικότερα στους κλάδους τροφίμων, ποτών, τουριστικών ειδών και οικοδομικών υλικών. Αναφορικά με τα μεγέθη των επιχειρήσεων, αυτές που απασχολούν περισσότερα από 10 άτομα είναι λίγες. Όσον δε, αφορά στις Ακαθάριστες Επενδύσεις Παγίου Κεφαλαίου, αυτές αυξάνονται σημαντικά μετά το 2012, ξεπερνώντας και τα επίπεδα του 2008²⁵, με αξιοσημείωτη τη συμβολή του τομέα των «κατασκευών»²⁶

Στον τριτογενή τομέα δεσπόζουν ο τουρισμός και το εμπόριο.

Τις τελευταίες δεκαετίες, ο τουρισμός έγινε η κυρίαρχη μορφή της τριτογενούς δραστηριότητας και τα Ιόνια Νησιά έχουν κατακτήσει μian εξέχουσα θέση στην ελληνική τουριστική αγορά, προσελκύνοντας το 9,1% των επισκέψεων²⁷ και το 10,9% των διανυκτερεύσεων, προσφέροντας το 11,7% των ξενοδοχειακών κλινών²⁸ και αποκομίζοντας το 10,8% των εισπράξεων (2018)²⁹. Η δε απασχόληση στον τομέα σημειώνει συνεχή ανοδική πορεία, φθάνοντας το 28,6% (2018)³⁰.

²⁴ Έναντι 5.931 το 2007 – «ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΟ ΜΗΤΡΩΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ - ΕΤΟΣ 2016»-ΕΛΣΤΑΤ

²⁵ +31,6% για την περίοδο 2008-2016 με διακυμάνσεις (-81% 2008-2012 και +594% για 2012-2016)

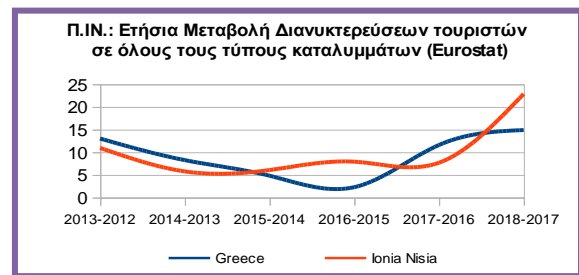
²⁶ 80,7% την περίοδο 2008-2012 και αύξηση 295,5% την περίοδο 2012-2016

²⁷ Όσον αφορά στους αλλοδαπούς επισκέπτες, αυτοί κατά κύριο λόγο προέρχονται από Αγγλία, Γερμανία, Ιταλία, Πολωνία, Ολλανδία, Γαλλία κλπ -Στατιστικά στοιχεία Περιφερειών ΙΝΣΕΤΕ

²⁸ Η ποιότητα των ξενοδοχειακών κλινών έχει αυξηθεί σημαντικά, με τις κλίνες 4*+5* να αποτελούν το 41,5% των κλινών το 2018 έναντι του 28,6% το 2012.- ΞΕΕ(2018). Στο δυναμικό της Π.Ι.Ν. εντάσσονται και 4.277 τουριστικά διαμερίσματα με δυναμικότητα 62.464 κλίνες, το 61,2% των οποίων σε Κέρκυρα-Ζάκυνθο, ενώ μόνο το 5,4% των κλινών κατατάσσεται στην 4Κ- ΙΝΣΕΤΕ (2017/2018)

²⁹ «Έρευνα Συνόρων» - Τράπεζα της Ελλάδος (2018) - Δεν περιλαμβάνονται στοιχεία κρουαζιέρας. Για το δυναμικό των ξενοδοχείων τα στοιχεία είναι από το ΞΕΕ

³⁰ Στοιχεία ανά Περιφέρεια - ΙΝΣΕΤΕ (2018)

Ο «Γενικός Δείκτης Ικανοποίησης πελατών ξενοδοχείων»³¹ παρότι υπολείπεται ελαφρώς του μ.ο. της χώρας (83,7 έναντι 84,3) είναι μεγαλύτερος των διεθνών ανταγωνιστικών προορισμών.

Η δυναμική όμως της τουριστικής δραστηριότητας, όπως αυτή αποτυπώνεται στα ποσοτικά στοιχεία των αφίξεων και των διανυκτερεύσεων **στα ξενοδοχεία** (+39,4% μεταξύ 2012 & 2017), συνοδεύεται από αντίρροπα γεγονότα (π.χ. μακροχρόνια τάση μείωσης μέσου χρόνου παραμονής & μείωσης δαπάνης ανά τουρίστα την περίοδο 2016-2018)³², με συνέπεια, οι δείκτες τουριστικής ανάπτυξης της ΠΙΝ να εμφανίζουν σχετική υστέρηση κυρίως έναντι άλλων νησιωτικών

Βασικά Μεγέθη Εισερχόμενου Τουρισμού της Περιφέρειας Ιονίων Νήσων 2018		
Επισκέψεις(σε χιλ.)	Εισπράξεις(σε εκ. €)	Διανυκτερεύσεις (σε χιλ.)
9,1%	10,8%	10,9%
Δαπάνη/ Επισκέψη (σε €)	Δαπάνη/ Διανυκτέρευση (σε €)	Μέση Διάρκεια Παραμονής
534,8	68,3	7,8

Πηγή: Έρευνα Συνόρων της ΤΤΕ, Επεξεργασία ΙΝΣΕΤΕ Intelligence

τουριστικών προορισμών³³, αλλά και σε σύγκριση με τους αντίστοιχους της χώρας³⁴.

Εντός της Περιφέρειας, Κέρκυρα και Ζάκυνθος συγκεντρώνουν αθροιστικά το 82,9% των ξενοδοχειακών κλινών, το 87,6% των αφίξεων και το 87,9% των διανυκτερεύσεων, η Κεφαλονιά εμφανίζει τη μεγαλύτερη αύξηση στην πληρότητα (+36% από 2012-2017) και η Λευκάδα αύξηση στη μέση διάρκεια

³¹ GRI: Global Review Index (δημοσίευση ΙΝΣΕΤΕ Αύγουστος 2015)

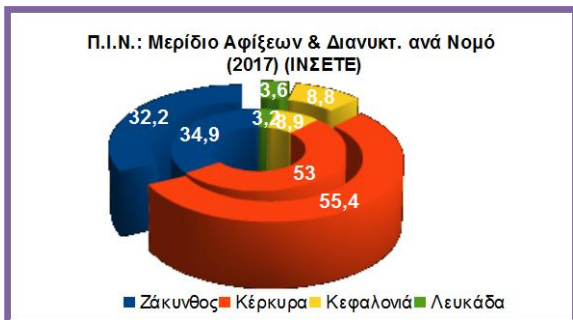
³² Στατιστικά στοιχεία Περιφερειών - ΙΝΣΕΤΕ

³³ Στο Νότιο Αιγαίο για παράδειγμα, οι επισκέψεις αυξάνονται κατά 26,8%, οι διανυκτερεύσεις κατά 27,7% και οι εισπράξεις κατά 40,7%.

³⁴ Συγκεκριμένα, την τελευταία 3ετία 2016 - 2018, ενώ οι αφίξεις στην ΠΙΝ αυξάνονται κατά 28,7% (έναντι 22,7% της χώρας), οι διανυκτερεύσεις αυξάνονται μόνο κατά 15,2% (έναντι 19,2% της χώρας) και η εισπράξεις κατά 12,4% (έναντι 22,8% για τη χώρα), ενώ η μέση διάρκεια παραμονής μειώνεται κατά -10,0% (έναντι -2,8% για τη χώρα).

Η ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ

παραμονής επισκεπτών (+24% έναντι -13% για την ΠΙΝ)³⁵.

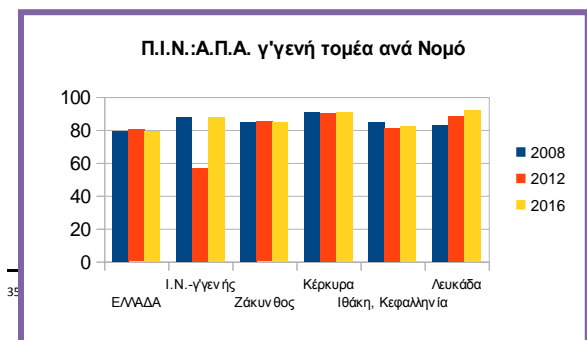
Τα τελευταία χρόνια (από το 2010) έχει εμφανιστεί και αναπτύσσεται με αυξανόμενους ρυθμούς στον τουρισμό η «οικονομία διαμοιρασμού»: ο αριθμός των καταλυμάτων στα Ιόνια Νησιά που αξιοποιούνται με αυτόν τον τρόπο από μόλις 9 το 2010 έχει ξεπεράσει τις 13.000 στα μέσα του 2018 και αντιστοιχεί στο 10,5% της χώρας³⁶.

ΠΙΝΑΚΑΣ 4.3.1 Εξέλιξη αριθμού καταλυμάτων βραχυχρόνιας μίσθωσης κατά περιφέρεια, 2010-2018

Περιφέρεια	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	Ιούλιος 2018
Αττική	54	255	641	1.254	2.752	6.721	14.221	23.440	30.184
Νότιο Αιγαίο	15	165	631	1.616	3.185	6.713	13.097	20.249	25.730
Κρήτη	21	146	485	1.103	2.423	5.099	10.301	16.910	21.811
Κεντρική Μακεδονία	3	30	121	314	730	1.911	5.441	9.985	13.544
Ιόνια Νησιά	9	37	147	464	1.499	2.443	5.393	9.528	13.232
Πελοπόννησος	12	37	83	187	476	1.118	2.672	4.907	6.474

Είναι δε ενδεικτικό ότι η πόλη της Κέρκυρας καταλαμβάνει την 3^η θέση και η Ζάκυνθος την 10^η θέση στη χώρα, ενώ η Λευκάδα εμφανίζει τελευταία το μεγαλύτερο ρυθμό αύξησης εσόδων³⁷.

Αξιοσημείωτη τέλος εξέλιξη αποτελεί η αναπτυχθείσα τα τελευταία χρόνια «αγορά της κρουαζιέρας», που προσθέτει περί τους 800-900 χιλ. επισκέπτες ετησίως³⁸. Η αγορά αυτή είναι επικεντρωμένη κατά 80% περίπου στην Κέρκυρα.

³⁶ Μελέτη ΚΕΠΕ 2018

³⁷ Συνέδριο BnB Guest 2019 – Στατιστικά AirBnB για την Ελλάδα

³⁸ Έναντι 3.162 χιλ. λοιπών επισκεπτών (πλην κρουαζιέρας) για το 2018- Έρευνα συνόρων ΤτΕ

Σε γενικές γραμμές, πρόκειται για ένα είδος τυποποιημένου τουρισμού (μαζικός τουρισμός), με έντονο το στοιχείο της εποχικότητας³⁹ και σχετικά χαμηλή προστιθέμενη αξία, που μειώνει τις ευκαιρίες διασποράς ωφελειών στον τόπο προορισμού

Σε ότι δε, αφορά την εμπορική δραστηριότητα, αυτή αντλεί την σημαντικότητά της από τους σχετικά αυξημένους τζίρους, πολλαπλάσιους των άλλων δραστηριοτήτων (το 42,7% του συνολικού κύκλου εργασιών των επιχειρήσεων της ΠΙΝ-2016). Συνολικά, συγκεντρώνει 6.909 επιχειρήσεις, τα ¾ των οποίων δραστηριοποιούνται στο λιανεμπόριο (κυρίως «τροφίμων και ποτών») και 17.344 απασχολούμενους (στη 2^η θέση μετά τον τουρισμό).

Όσον αφορά το εξωτερικό εμπόριο και παρά την περιορισμένη συμμετοχή τις στις εθνικές εξαγωγές (0,3%), τη διετία 2016-2017 η ΠΙΝ αύξησε σημαντικά τις εξαγωγικές της επιδόσεις (+13,8% έναντι 6,9% για τη χώρα)⁴⁰ με τις εξαγωγές να είναι υπερ-διπλάσιες των εισαγωγών και να επικεντρώνονται στους κλάδους των «τροφίμων» (ιχθυηρά, έλαια κλπ) και των «χημικών & πλαστικών».

Τέλος, όσον αφορά την αγορά εργασίας, η αναλογία των απασχολούμενων με εξειδίκευση (σε χειρωνακτική ή μη εργασία) μειώνεται σταθερά σε όλη τη διάρκεια της κρίσης έως σήμερα (39,9% το 2018) και κινείται σημαντικά κάτω (7 και πλέον μονάδες) από το επίπεδο της χώρας⁴¹, ενώ αντίθετα το ποσοστό των ανέργων “με εξειδίκευση” αυξάνεται διαρκώς και εντείνεται με την κρίση στο επίπεδο του 16,9% για την ΠΙΝ έναντι 24,3% για τη χώρα (2018)⁴²

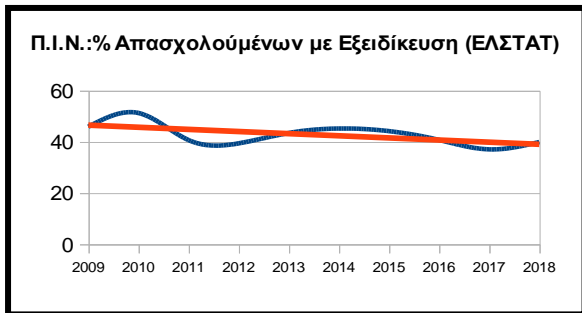
³⁹ Το 85% των αφίξεων αφορούν στο 4μηνο Ιουνίου-Σεπτεμβρίου – ΙΝΣΕΤΕ(2014). Πρόκειται για την πιο έντονη εποχικότητα στο σύνολο των Περιφερειών και της Χώρας.

⁴⁰ «Χαρτογράφηση της εξαγωγικής δραστηριότητας της Ελλάδας ανά περιφέρεια και περιφερειακή ενότητα» - ΣΕΒΕ (2018). Η δε αύξηση της εξαγωγικής δραστηριότητας την περίοδο 2013-2017 ανήλθε στο 145% κατατάσσοντάς την στην 1^η θέση των ελληνικών περιφερειών. Δεν συμπεριλαμβάνονται τα στοιχεία για τα πετρελαιοειδή.

⁴¹ Το μερίδιο των “εξειδικευμένων” μειώνεται από το 45,9% το 2009 στο 43,4% το 2013 και στο 39,9% το 2018, έναντι 47,6% για τη χώρα.

⁴² Το ποσοστό των ανέργων με υψηλή εξειδίκευση (σε χειρωνακτικά ή μη επαγγέλματα) από 11,3% το 2019, εκτινάσσεται στο 16,3% το 2013 και σταθεροποιείται στο 16,9% το 2018 στην ΠΙΝ. Αντίθετα, στη χώρα από το 27,9% του 2009, κορυφώνεται στο 32,8% το 2013 για να υποχωρήσει σημαντικά στο 24,3% το 2018.

Η ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ

Η έως τώρα ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της ΠΙΝ επιχειρείται κυρίως μέσω «οριζόντιου» τύπου παρεμβάσεων τόσο όσον αφορά στην ενισχύσεων των ΜΜΕ στους τομείς του τουρισμού, της μεταποίησης και του εμπορίου, στο πλαίσιο του υφιστάμενου παραγωγικού προτύπου, όσο και στην αγορά εργασίας. Αντίστοιχου χαρακτήρα ήταν γενικά και οι παρεμβάσεις στον αγροτικό χώρο. Η σταδιακή έξοδος από την οικονομική κρίση συμβαδίζει με την υιοθέτηση και προώθηση της “Στρατηγικής για την Έξυπνη Εξειδίκευση” της Π.Ι.Ν., που θέτει ένα διαφοροποιημένο πλαίσιο πολιτικής, ενώ τα πρώτα απτά αποτελέσματα από την υλοποίησή της αναμένεται να φανούν τα προσεχή έτη.

Παρόλα αυτά, το παραγωγικό σύστημα της ΠΙΝ συνεχίζει να χαρακτηρίζεται από υψηλή συγκέντρωση δραστηριοτήτων στον τριτογενή τομέα, την απουσία δια-τομεακών συνεργασιών, την ανεπαρκή υποστήριξη του παραγωγικού δυναμικού σε θέματα καινοτομίας και την αυξανόμενη προσφορά μη εξειδικευμένων θέσεων εργασίας.

Έτσι παραμένει η ανάγκη για την τόνωση της ανταγωνιστικότητας του παραγωγικού μοντέλου, με την ποιοτική αναβάθμιση του υφιστάμενου παραγωγικού προτύπου και παράλληλα τη διαφοροποίησή του μέσω της καινοτομίας των τεχνολογιών και της αξιοποίησης της γνώσης (νέα προϊόντα & υπηρεσίες), καθώς και την ανάπτυξη δια-τομεακών συνεργασιών και επιχειρηματικών υποδομών⁴³, σε συνδυασμό με τη δημιουργία βιώσιμης απασχόλησης και συνετής αξιοποίησης των πλεονεκτημάτων/πόρων.

Η Περιφερειακή Στρατηγική για την “Έξυπνη Εξειδίκευση” θέτει το πλαίσιο για την αξιοποίηση των παραγωγικών/συγκριτικών πλεονεκτημάτων της ΠΙΝ στη βάση ορισμένων τομέων προτεραιότητας⁴⁴, με την αξιοποίηση της γνώσης και της καινοτομίας, τον τεχνολογικό & ψηφιακό εκσυγχρονισμό. Επίσης όσον

⁴³ εκκολαπτήρια, επιχειρηματικά πάρκα

⁴⁴Πρόκειται για τους τομείς: αγροδιατροφή και γαστρονομία, αλιεία/υδατοκαλιέργεια και θαλάσσιος τουρισμός, θεματικός τουρισμός & δημιουργική οικονομία κλπ – RIS ΠΙΝ 2015

αφορά την αναγκαία εξειδίκευση του ανθρώπινου δυναμικού (εργαζόμενων και ανέργων) στους τομείς προτεραιότητας ένας Μηχανισμός Διάγνωσης των Αναγκών της Αγοράς Εργασίας κρίνεται αναγκαίος⁴⁵.

Επισημαίνεται δε ότι η στήριξη της επιχειρηματικότητας θα πρέπει κατά κύριο λόγο να επικεντρώνεται περισσότερο στην παροχή βοήθειας προς τις δυναμικές ΜΜΕ για να αναπτυχθούν, στην “στρατηγική έξυπνης εξειδίκευσης” και στη συμβολή στην προσπάθεια της Περιφέρειας να βελτιώσει τη θέση της στην οικονομική αλυσίδα, και όχι τόσο στην προσπάθεια διατήρησης της οικονομίας του παρελθόντος.

Δυνατότητες (πλεονεκτήματα & ευκαιρίες): η υψηλή αναγνωρισιμότητα της ΠΙΝ ως τουριστικού προορισμού της Μεσογείου, σε συνδυασμό με τους ποικίλους (φυσικοί, πολιτιστικοί, παραγωγικοί) πόρους των νησιών, παρέχει τη δυνατότητα αξιοποίησης της διεθνώς προωθούμενης αειφορίας του τουριστικού μοντέλου. Η δυνατότητα αυτή που συνάδει με την αναγκαία διασύνδεση των παραγωγικών τομέων και η παραγωγή από τοπικά πιστοποιημένα και εξαγωγίμα προϊόντα μπορούν να αξιοποιηθούν σε αυτή την κατεύθυνση.

Η RIS διαμορφώνει το αναγκαίο πλαίσιο τομεακών παραγωγικών προτεραιοτήτων και συνεργασιών. Το ποσοστό ατόμων που διαθέτουν προσόντα και αναζητούν εργασία “υψηλής εξειδίκευσης” αυξάνεται διαρκώς την τελευταία περίοδο, προσθέτοντας ένα ακόμη ισχυρό στοιχείο προς αξιοποίηση.

Έρευνα και καινοτομία

Η καινοτομία, αποτελεί το απαραίτητη προϋπόθεση για να επιτευχθεί η βελτίωση ή η παραγωγή νέων προϊόντων και υπηρεσιών. Ενσωματώνει δε σε σημαντικό βαθμό την ερευνητική προσπάθεια και την τεχνολογική εξέλιξη.

Η Περιφέρεια Ιονίων Νήσων καταλαμβάνει πλέον (2015) τη 10^η θέση όσον αφορά στους κατά κεφαλήν πόρους που επενδύονται Έρευνα και Ανάπτυξη (ισοδυναμούν με το 48,1% του επιπέδου της χώρας-2015) έναντι της τελευταίας θέσης το 2013, σε σχέση με τις υπόλοιπες Περιφέρειες της χώρας⁴⁶.

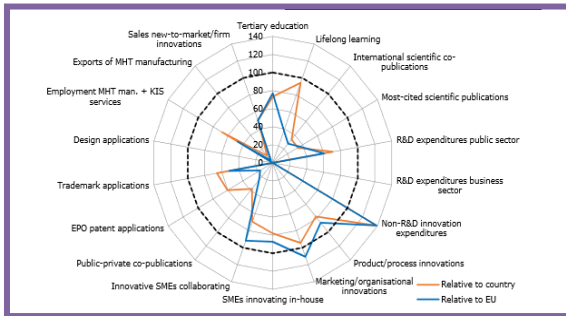
Στον δε τομέα της καινοτομίας, από την 13^η θέση που κατείχε διαχρονικά (2011-2017), κατατάσσεται πλέον (2019) στην 9^η θέση μεταξύ των 13 ελληνικών

⁴⁵Μέχρι τη δημιουργία του Μηχανισμού εκπονείται και επικαιροποιείται Μελέτη Διάγνωσης των Αναγκών της Αγοράς Εργασίας

⁴⁶Κατά κεφαλήν δαπάνες σε R&D: 39,2 €/κατ το 2013, 75,5€/κατ το 2015 - (στοιχεία Eurostat 2019).

Η ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ

Περιφερειών, και από την 228^η θέση (2015) στην 174^η (2019) μεταξύ 239 Περιφερειών της Ε.Ε.⁴⁷, σημειώνοντας σταθερή βελτίωση τα 5 τελευταία έτη. Ισχυρά στοιχεία για την ΠΙΝ είναι οι “δαπάνες των ΜΜΕ για καινοτομία (πλην έρευνας)”, καθώς και η υιοθέτηση από τις ΜΜΕ “οργανωτικών καινοτομιών” και οι μεταξύ τους “συνεργασίες με καινοτόμο αντικείμενο”⁴⁸

Κατά την τρέχουσα προγραμματική περίοδο 2014-2020, εξελίσσεται η πλέον ουσιαστική προσπάθεια σύζευξης τοπικής ζήτησης(ΜΜΕ)-προσφοράς (ΑΕΙ) στο πλαίσιο της Περιφερειακής Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης, με την ενθάρρυνση τη έρευνας σε τομείς προτεραιότητας για την ΠΙΝ. Όμως, παρά την βελτίωση του κλίματος, το επίπεδο της Π.Ι.Ν. στους τομείς της «Έρευνας και Καινοτομίας» παραμένει σχετικά χαμηλό («Moderate Innovator»),όπως και η προστιθέμενη αξία σε περιφερειακό επίπεδο.

Συνέπεια των παραπάνω είναι η διαρροή νέων επιστημόνων, ενώ, παρά τη λειτουργία του Ιονίου Πανεπιστημίου⁴⁹ και την ερευνητική του ενασχόληση σε αντικείμενα με άμεσο ενδιαφέρον για την Περιφέρεια και το παραγωγικό της δυναμικό⁵⁰, δεν έχουν δημιουργηθεί ακόμη οι συνθήκες που θα επιτρέψουν τη μεταφορά τεχνογνωσίας προς τις ΜΜΕ⁵¹.

⁴⁷The Regional Innovation Index (RII) is calculated as the unweighted average of the normalised scores of the 17 indicators - Regional Innovation Scoreboard 2019. Η τιμή RIIγια την ΠΙΝ διαμορφώνεται διαχρονικά ως εξής: 39,1 (2011), 40,2(2013), 35,2(2015), 48,2(2017), 61,9(έναντι τιμής ΕΕ28=104,7 -2019)

⁴⁸Regional profiles Greek Innovation 2019

⁴⁹Ιδιαίτερα μετά την ενοποίησή του με το ΤΕΙ Ιονίων Νήσων

⁵⁰Τα στοιχεία του 2015 δείχνουν ότι από το συνολικό αριθμό (1.189 άτομα – 866 ισοδύναμα πλήρους απασχόλησης) των απασχολούμενων στην ΠΙΝ ερευνητών, το 95,9% αυτού απασχολούνται σε δράσεις ΑΕΙ και της δημόσιας διοίκησης-<https://metrics.ekt.gr>

⁵¹Οι συνολικές Δαπάνες για ΕΑ ως % ΑΠΠ (2015) φέρνουν την ΠΙΝ στη 10η θέση με 0,5% (0,97% για τη χώρα και 2,03% για την ΕΕ28), ενώ το αντίστοιχο ποσοστό για τις ΜΜΕ είναι 0,03% (0,32% για τη χώρα και 1,31% για την ΕΕ28).Στις δαπάνες αυτές κυριαρχεί ο κρατικός τομέας και τα ΑΕΙ (95%). Επίσης όσον αφορά τον αριθμό καινοτόμων ΜΜΕ η ΠΙΝ με 22,1% καταλαμβάνει τη 13η θέση, την καινοτομία προϊόντος/διαδικασιών με 12,4% την 12η θέση και την

Αναγκαία θεωρείται η εδραίωση του περιφερειακού συστήματος έρευνας και καινοτομίας με τη συνέχιση της υποστήριξης του ερευνητικού έργου-υποδομών των τοπικών ερευνητικών κέντρων και κυρίως με την προώθηση των απευθείας συνεργασιών των ΑΕΙ και ερευνητικών κέντρων με τοπικές ΜΜΕ.

Δυνατότητες (πλεονεκτήματα & ευκαιρίες): το Ιόνιο Πανεπιστήμιο και η εξειδίκευσή του σε θέματα άμεσου περιφερειακού ενδιαφέροντος (ΤΠΕ, Περιβάλλον, Πολιτισμός, Τουρισμός κλπ), δημιουργούν τη δυνατότητα συνδρομής του στις τοπικές ανάγκες, με την αξιοποίηση υπάρχοντος και την προσέλκυση νέου ερευνητικού δυναμικού. Επίσης, σχετική ισχύ παρέχει το υψηλό μερίδιο δαπανών για καινοτομία (χωρίς R&D) στις ΜΜΕ της ΠΙΝ.

Τεχνολογίες Πληροφορικής & Επικοινωνιών

Η εισαγωγή της ψηφιακής τεχνολογίας και των τεχνολογιών συμβάλουν σημαντικά στην περιφερειακή ανάπτυξη, διευκολύνοντας την προσβασιμότητα και διασύνδεση και συμβάλλοντας στην επιχειρηματική ανταγωνιστικότητα.

Έως πρόσφατα, η ΠΙΝ ακολουθώντας σε γενικές γραμμές τις τάσεις της χώρας, καταλάμβανε μια από τις ενδιάμεσες θέσεις στη κατάταξη των ελληνικών Περιφερειών όσον αφορά στη πρόσβαση των νοικοκυριών στο διαδίκτυο (6η θέση με 35,2% των νοικοκυριών – 2011 και πρώτη μεταξύ των 5 περιφερειών της Κεντρικής Ελλάδας-μέσο ποσοστό πρόσβασης 31,5%). Η εικόνα αυτή συνεχώς βελτιώνεται με βάση τα ενοποιημένα στοιχεία για τις Περιφέρειες Κεντρικής Ελλάδας (63,7% το 2017 και 40,4% το 2018). Αύξηση υποδεικνύουν και τα ενοποιημένα στοιχεία για την πρόσβαση σε ηλεκτρονικές αγορές (35,5% των νοικοκυριών της Κεντρικής Ελλάδας το 2018).

Στο πλαίσιο των τελευταίων προγραμματικών περιόδων, έχει αυξηθεί σημαντικά ο αριθμός των υλοποιούμενων δράσεων στον τομέα των ΤΠΕ, ιδιαίτερα μέσω του Τομεακού Προγράμματος. Οι πόροι των ΠΕΠ κατευθύνονται σε αντικείμενα περισσότερο προσαρμοσμένα σε τοπικές ανάγκες & ιδιαιτερότητες, όπως η τουριστική προβολή των νησιών, ή σε «εργαλεία» χρήσιμα για την τοπική διοίκηση και αυτοδιοίκηση, που εστιάζουν στην εξυπηρέτηση του πολίτη.

Αναγκαία είναι η περαιτέρω αξιοποίηση των ψηφιακών τεχνολογιών τόσο στις υπηρεσίες

καινοτομία οργάνωσης/marketing με 22,1% επίσης τη 13η θέση-<https://metrics.ekt.gr>

Η ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ

(δημόσιες και ιδιωτικές), όσο και στο παραγωγικό σύστημα, προκειμένου να αμβλυθούν ορισμένες δυσμενείς συνέπειες της νησιωτικότητας και να τονωθεί η ανταγωνιστικότητα του παραγωγικού συστήματος. Επίσης, ο πολυ-κερματισμός των εφαρμογών ανά αντικείμενο, ειδικά στο δημόσιο χώρο, δημιουργεί την ανάγκη για καλύτερο συντονισμό, που θα διασφαλίζει ταυτόχρονα και τη συνέχεια⁵².

Δυνατά σημεία (πλεονεκτήματα & ευκαιρίες): η αυξανόμενη χρήση του διαδικτύου από τους κατοίκους, τους επισκέπτες και τις επιχειρήσεις, η λειτουργία σχετικών Πανεπιστημιακών σχολών/τμημάτων και οι κατευθύνσεις της RIS, παρέχουν τη δυνατότητα αξιοποίησης των ΤΠΕ για τη βελτίωση της ποιότητας ζωής και την τόνωση της ανταγωνιστικότητας των ΜΜΕ

Β. ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Ενεργειακή απόδοση & Α.Π.Ε.

Το ατμοσφαιρικό περιβάλλον της ΠΙΝ χαρακτηρίζεται από σχετικά καλή ποιότητα, όμως ο δομημένος χώρος αποτελεί βασικό παράγοντα ενεργειακής επιβάρυνσης. Το πρόβλημα επικεντρώνεται στις αστικές περιοχές, με το μεγαλύτερο κτιριακό απόθεμα και τα υψηλότερα επίπεδα ενεργειακής κατανάλωσης.

Η διασύνδεση της ΠΙΝ με την ηπειρωτική χώρα έφερε σημαντική βελτίωση, διότι εξασφάλισε μεγαλύτερη επάρκεια σε ηλεκτρικό ρεύμα και αξιοπιστία σε περιπτώσεις βλαβών. Η κατανάλωση ηλεκτρικής ενέργειας στην Περιφέρεια ισοδυναμεί με το 1,9% της συνολικής κατανάλωσης ενέργειας στη χώρα (2012). Η «εμπορική» και «οικιακή» χρήση καλύπτουν αθροιστικά το 84,4% της συνολικής ενέργειας που καταναλώνεται στην ΠΙΝ και το 46,9% αντιστοιχεί στην Κέρκυρα⁵³. Επίσης, το μεγαλύτερο μέρος των

⁵²Ο θεσμοθετημένος ρόλος της ΓΓΨΠ μπορεί να καλύψει την ανάγκη συντονισμού.

⁵³Αναλυτικά, η συνολική κατανάλωση ενέργειας στην ΠΙΝ επιμερίζεται σε: «εμπορική» (45,9%), «οικιακή» (38,5%), «βιομηχανική» (4,4%), «γεωργική» (1,9%), «δημόσιες υποδομές» (6,4%) και «φωτισμός οδών» (3,0%) – «Κατανάλωση ηλεκτρικής ενέργειας, κατά μεγάλη γεωγραφική περιοχή, περιφέρεια, νομό και κατά κατηγορία χρήσης» - ΕΛΣΤΑΤ (2012)

νοικοκυριών (73,3% έναντι 75,4% για τη χώρα-2011) καταναλώνει ηλεκτρική ενέργεια και πετρέλαιο για τη θέρμανση, ενώ μικρή είναι η αναλογία (5,0%) όσων καταναλώνουν άλλες μορφές ενέργειας (ηλιακή, βιομάζα, φυσικό αέριο). Ακόμη, το 55,9% (45,6% για τη χώρα) των κατοικούμενων κατοικιών δεν έχουν καμμία μόνωση⁵⁴

Όσον δε αφορά στις ΑΠΕ, λειτουργεί το Αιολικό Πάρκο Κεφαλονιάς (εγκατεστημένη ισχύς 83,7MW), ενώ έχουν εγκατασταθεί αρκετά φωτοβολταϊκά συστήματα (εγκατεστημένη ισχύς 27 MW). Ο τομέας των ΑΠΕ χρήζει εμπλουτισμού και εναρμόνισης με τις κατευθύνσεις του οικείου Ειδικού Πλαισίου, με εξειδίκευση για την Περιφέρεια, ενώ η περαιτέρω αξιοποίησή του θα πρέπει να συνάδει με τις γεωμορφολογικές και περιβαλλοντικές συνθήκες της περιοχής.

Επιπλέον, η έρευνα και η πιθανή εκμετάλλευση υδρογονανθράκων στον θαλάσσιο χώρο της Περιφέρειας, ως δραστηριότητα επιπέδου εθνικής οικονομίας θέτει νέα δεδομένα, καθώς και χωροταξικές και περιβαλλοντικές προϋποθέσεις.

Στο πλαίσιο της τρέχουσας προγραμματικής περιόδου υλοποιούνται δράσεις ενεργειακής εξοικονόμησης σε κατοικίες και δημόσιες υποδομές μέσω συνδυασμένης χρηματοδότησης από τομεακούς και περιφερειακούς πόρους, που αναμένεται να καλύψουν μικρό μέρος των ενεργειακών αναγκών (π.χ. το 0,8% του κτιριακού αποθέματος).

Πέραν από τη συνέχιση της υλοποίησης δράσεων ενεργειακής απόδοσης και εξοικονόμησης σε δημόσιες υποδομές, κατοικία, αλλά και σε (τουριστικές κ.ά.) επιχειρήσεις, αναγκαία είναι η εστίαση σε τεχνολογίες εξοικονόμησης που συνάδουν με το ιδιαίτερο αστικό περιβάλλον (ιστορικά κέντρα πόλεων), η ενεργειακή αυτονομία (μέσω ΑΠΕ) των Μικρών Νησιών, η προώθηση των «ενεργειακών κοινοτήτων» κλπ

Δυνατότητες (πλεονεκτήματα & ευκαιρίες): Παρά το γενικά χαμηλό επίπεδο εκπομπών ρύπων, το μάλλον ενεργοβόρο δομημένο περιβάλλον προσφέρεται στην προώθηση & αξιοποίηση καινοτόμων τεχνολογιών προσαρμοσμένων στις τοπικές κλιματολογικές κ.ά. συνθήκες, για την ενεργειακή απόδοση & εξοικονόμηση ενέργειας σε δημόσιες υποδομές, κατοικίες και (τουριστικές κλπ) επιχειρήσεις. Η παρουσία πυκνού δικτύου οικιστικών ενοτήτων, αλλά και των Μικρών Νησιών προσφέρει

⁵⁴Στην ΠΙΝ απογράφτηκαν 80.707 νοικοκυριά και 160.106 κατοικούμενες κατοικίες -Απογραφή Κατοικιών 2011-ΕΛΣΤΑΤ

Η ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ

δυνατότητες τοπικής κλίμακας συνεργασιών για την ενεργειακή αυτονομία.

Κλιματική αλλαγή & Φυσικοί Κίνδυνοι

Το φαινόμενο της κλιματικής αλλαγής είναι ένα πολυσύνθετο φαινόμενο, που αποδίδεται κυρίως στην συνεχώς αυξανόμενη συγκέντρωση των αερίων του θερμοκηπίου. Οι επιπτώσεις από την αλλαγή του κλίματος σχετίζονται, κυρίως, με την αύξηση της θερμοκρασίας την άνοδο της στάθμης της θάλασσας, την όξυνση των ακραίων καιρικών φαινομένων, τον περιορισμό της βιοποικιλότητας, καθώς και με συνέπειες στην ανθρώπινη υγεία.

Τα Ιόνια Νησιά παρότι έχουν ελάχιστο μερίδιο στην αρνητική επίδραση στην κλιματική αλλαγή, σε σχέση με άλλες Περιφέρειες της χώρας και της Ευρώπης είναι ευάλωτα στις επιπτώσεις της, ιδίως στον (τουριστικά και αστικά αναπτυσσόμενο) παράκτιο, αλλά και το θαλάσσιο χώρο. Παρόλα αυτά, υστερούν ακόμη στην υιοθέτηση μιας συνεκτικής πολιτικής για την αντιμετώπιση φυσικών καταστροφών και περιστασιακών κινδύνων.

Ιδιαίτερα σημαντικές απειλές είναι αυτές των πυρκαγιών (διάσπαρτοι οικισμοί εντός αγροτο-δασικών εκτάσεων, ιδιαιτερότητες ιστορικών κέντρων πόλεων, διαχρονικά εντονότερη παρουσία σε νότιο Ιόνιο), των πλημμύρων και της διάβρωσης των ακτών (π.χ. βορειο-δυτικές ακτές Κέρκυρας, Λευκάδας κλπ), με μάλλον παροδικές επιπτώσεις στην οικονομική δραστηριότητα (τουρισμός, αγροτική οικονομία) και στην ποιότητα ζωής⁵⁵.

Πέραν αυτών, μεγάλη πρόκληση αποτελεί η πρόληψη και αντιμετώπιση **λοιπών** (φυσικών κ.ά.) **κινδύνων**. Σε αυτούς εντάσσονται κυρίως οι κίνδυνοι από τους σεισμούς (ιδιαίτερα στο κεντρικό και νότιο Ιόνιο), καθώς τα Ιόνια Νησιά αποτελούν μια περιοχή υψηλής σεισμικότητας, που έχει υποστεί έντονα φαινόμενα με επιπτώσεις στον άνθρωπο, στο φυσικό περιβάλλον, σε κατασκευές και υποδομές των νησιών.⁵⁶ Άλλοι αξιοσημείωτοι κίνδυνοι αφορούν στη μόλυνση του θαλάσσιου περιβάλλοντος κυρίως από την ανθρώπινη δραστηριότητα στην οποία εντάσσεται και η σχεδιαζόμενη εξορυκτική δραστηριότητα στο θαλάσσιο χώρο (αναδεικνύει για το μέλλον μια νέα κατηγορία φυσικών/τεχνολογικών κινδύνων).

Ως προς τα συστήματα έγκαιρης προειδοποίησης, η ΠΙΝ σήμερα εξυπηρετείται από εθνικά δίκτυα και υποδομές.

⁵⁵ Παραδείγματα τέτοιων καταστροφών είναι οι πυρκαγιές του 1988, (5 νεκροί, πλήγμα στον τουρισμό), οι επαναλαμβανόμενες πλημμύρες & άλλα ακραία φαινόμενα, οι καταπτώσεις βράχων (π.χ. Μύρτος και Εγκρεμίοι 2014 – 2015), φαινόμενα διάβρωσης των ακτών και της χέρσου κ.α.

⁵⁶ Χαρακτηριστικές περιπτώσεις είναι οι σεισμοί της Κεφαλονιάς (1953, 1983, 2014), της Λευκάδας (1948, 2003, 2015) και της Ζακύνθου (1959, 1997)

Μεμονωμένες δράσεις έχουν αναληφθεί στο πλαίσιο των παλαιότερων προγραμματικών περιόδων για την αντιμετώπιση κινδύνου από πυρκαγιές, την αντιπλημμυρική προστασία και τη διαχείριση υδάτινων πόρων. Κατά την τρέχουσα προγραμματική περίοδο επιχειρείται μια ολιστική και συντονισμένη αντιμετώπιση της διαχείρισης κινδύνων (κλιματικής αλλαγής και φυσικών), που περιλαμβάνει την ανάλυση και εκτίμηση, τον επιχειρησιακό σχεδιασμό της διαχείρισης/απόκρισης και την προετοιμασία/ετοιμότητα των εμπλεκόμενων, σε συνδυασμό με τον αναγκαίο ειδικό εξοπλισμό και αναμένεται να τεθεί σε λειτουργία τα επόμενα χρόνια.

Οι συνεργασίες που έχουν αναληφθεί με επίκεντρο την αρμόδια Αυτοδιοίκηση, το Ιόνιο Πανεπιστήμιο και τις τοπικές υπηρεσίες αντιμετώπισης αναμένεται να δημιουργήσουν σταδιακά ένα περιφερειακό σύστημα διαχείρισης των κινδύνων.

Εξαιτίας της ποικιλομορφίας που χαρακτηρίζει την περιοχή σε συνδυασμό με την πολλαπλότητα των κινδύνων, αναγκαία κρίνεται η ολοκλήρωση του υλοποιούμενου σχεδιασμού με έμφαση στην εκπαίδευση και ετοιμότητα του ανθρώπινου δυναμικού και επιπλέον η εξειδικευμένη εστίαση σε περιοχές και τομείς με αυξημένη τρωτότητα (ιστορικά κέντρα πόλεων, παράκτιος τουριστικά αναπτυσσόμενος χώρος κλπ)

Επίσης, η προοπτική της θαλάσσιας έρευνας για εξόρυξη υδρογονανθράκων, απαιτεί το σχεδιασμό και την υλοποίηση ενός αντίστοιχου συστήματος ολιστικής αντιμετώπισης μελλοντικού κινδύνου για το θαλάσσιο και παράκτιο χώρο.

Δυνατότητες (πλεονεκτήματα & ευκαιρίες): οι σχετικά ήπιες κλιματολογικές συνθήκες στην ΠΙΝ με την απουσία ιδιαίτερα ακραίων φαινομένων σε συνδυασμό με την αυξανόμενη ευαισθητοποίηση για την κλιματική αλλαγή και τις δυνατότητες που ήδη διαμορφώνονται για την αξιοποίηση τεχνολογίας ολιστικής διαχείρισης φυσικών κ.ά. κινδύνων, μπορούν να συμβάλουν στην αντιμετώπιση γνωστών και επαναλαμβανόμενων πιέσεων.

Διαχείριση του νερού

Μια σειρά άλλων περιβαλλοντικών παραμέτρων (πόσιμο νερό, ύδατα), συμβάλουν άμεσα στη διαμόρφωση του επιπέδου και της ποιότητας της διαβίωσης. Πρόκειται κυρίως για ζητήματα που αφορούν στην εξασφάλιση επάρκειας και τη βιώσιμη διαχείριση του πόσιμου νερού, καθώς επίσης και με τις πιέσεις που υφίστανται τα ύδατα και προέρχονται από την ανθρώπινη δραστηριότητα, όπως η απειλή ρύπανσης των ακτών, των εδαφών και των νερών.

Η ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ

Παρά το γεγονός ότι σε όλα τα νησιά της ΠΙΝ εμφανίζεται πλεονασματικό υδρολογικό ισοζύγιο, η κατάσταση υδροδότησής τους είναι δυσχερής, αφενός λόγω της δυσκολίας στη συγκράτηση των νερών εξαιτίας της γεωμορφολογίας⁵⁷ και αφετέρου λόγω προβλημάτων χημισμού του υδροφόρου ορίζοντα. Η υδροδότηση των περισσότερων περιοχών καλύπτεται με πηγές ή γεωτρήσεις. Ιδιαίτερο πρόβλημα παρατηρείται κυρίως τους θερινούς μήνες⁵⁸, λόγω της αυξημένης ζήτησης (τουρισμός). Αξίζει να σημειωθεί ότι σε πολλές περιπτώσεις δεν έχουν ακόμα αξιοποιηθεί οι δυνατότητες που δημιουργούνται από τις αυξημένες βροχοπτώσεις, τη στιγμή που από τα υπόγεια αποθέματα, μικρό ποσοστό είναι αξιοποιήσιμο. Η ετήσια συνολική ζήτηση νερού αφορά κατά τα 2/3 περίπου, ανάγκες ύδρευσης⁵⁹.

Τόσο τα υπόγεια, όσο και τα επιφανειακά ύδατα δέχονται διάχυτες (απορροές επιβαρυντικών φορτίων από την αγροτική δραστηριότητα κλπ), σημειακές (αστικά απόβλητα, απορρίμματα, λοιπές εγκαταστάσεις), που σε συνδυασμό με την υπεράντληση, δημιουργούν κινδύνους υποβάθμισής τους.

Τις τελευταίες περιόδους έχουν προωθηθεί σημαντικές παρεμβάσεις στις υποδομές υδροδότησης των νησιών, ενώ στην τρέχουσα περίοδο ο συνδυασμός περιφερειακών και τομεακών πολιτικών ενθαρρύνει την έννοια της συνολικότερης περιβαλλοντικής διαχείρισης των υδάτινων πόρων και τη μείωση των διαρροών (προστασία υδροφορέων,

⁵⁷ Δύσκολη φυσική αναπλήρωση αποθεμάτων ιδιαίτερα σε Κεφαλονιά & Ζάκυνθο

⁵⁸ υπεράντληση με επιπτώσεις στην παράκτια ζώνη

⁵⁹ Ειδικότερα, με βάση τα Σχέδια Διαχείρισης Υδατικών Πόρων:

-στα νησιά Κέρκυρα, Οθωνοί, Ερείκουσα, Παζοί και Αντίπαδοι, η σημαντικότερη ζήτηση νερού αντιστοιχεί στις αρδεύσεις (125 εκ.μ3) και, κατά δεύτερο λόγο, το πόσιμο νερό (ύδρευση και τουρισμός 16 εκ.μ3), η δε ζήτηση από τη βιομηχανία και τη κτηνοτροφία είναι πολύ μικρότερη. Στα δύο αυτά νησιά το πρόβλημα της επάρκειας του νερού ύδρευσης είναι πολύ έντονο κατά τους θερινούς μήνες οπότε η κατανάλωση αυξάνεται κατακόρυφα λόγω της φιλοξενίας μεγάλου αριθμού τουριστών. Η Κέρκυρα έχει μεγάλο ύψος βροχόπτωσης και παρουσιάζει σημαντική υπόγεια υδροφορία. Η ποιότητα όμως του υπόγειου νερού συχνά είναι ακατάλληλη

-στα νησιά Κεφαλονιάς, Ιθάκης & Ζακύνθου, οι συνολικές ετήσιες απολήψεις νερού για όλες τις δραστηριότητες και χρήσεις ανέρχονται σε ~23,9 εκ. m3. Στη γεωργία (αρδευθείσες εκτάσεις) καταναλώνεται το ~33,9%, στη βιομηχανία το ~2,4%, στην ύδρευση το ~57,6% και στη κτηνοτροφία ~6,1%.

-στη δε Λευκάδα οι συνολικές εκτιμώμενες απολήψεις ανέρχονται σε 5,7 εκ.μ3. Από αυτές, σε αντίθεση με τις υπόλοιπες περιοχές, το μεγαλύτερο μέρος τους προορίζεται για πόσιμο νερό (3,5 εκ.μ3), ένα αρκετά σημαντικό για άρδευση (2,1), ενώ σαφώς μικρότερες είναι οι απολήψεις για βιομηχανία (0,1). Το κύριο μέρος των απολήψεων για πόσιμο νερό της Λευκάδας (3,0) πραγματοποιείται στις πηγές Αγίου Γεωργίου κοντά στο Λούρο ποταμό.

ποιοτική αναβάθμιση, συστήματα ελέγχου, αντικαταστάσεις παλιωμένων δικτύων).

Σημαντικότερα προβλήματα παραμένουν αυτά της ποιοτικής επάρκειας πόσιμου νερού και της “εξοικονόμησης” (μείωσης των διαρροών, αποδοτική χρήση πόρων), αλλά και της γενικότερης προστασίας/διαχείρισης του υδροφόρου ορίζοντα.

Βασική ανάγκη αποτελεί η βελτίωση της ποιότητας σε συνδυασμό με τον περιορισμό των απωλειών των δικτύων ύδρευσης (αντικαταστάσεις σε συνδυασμό με “έξυπνα συστήματα”), στο πλαίσιο μιας ολοκληρωμένης πολιτικής για τη διαχείριση και την “εξοικονόμηση” των υδάτινων πόρων⁶⁰. Επίσης, προτεραιότητα αποτελεί η προστασία και διαχείριση των υδάτων σε συνδυασμό με την διαρκή παρακολούθηση και καταγραφή της κατάστασής τους (εν μέρει προωθούνται στην τρέχουσα π.π.) και γενικά η εφαρμογή ορθών περιβαλλοντικά πρακτικών⁶¹. Τα μέτρα εξοικονόμησης συμβάλλουν και στην αντιμετώπιση των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής⁶².

Δυνατότητες (πλεονεκτήματα & ευκαιρίες): Το μάλλον πλεονασματικό υδρολογικό ισοζύγιο των νησιών μπορεί να ωφεληθεί από τις “ώριμες” πλέον θεσμικές, διαχειριστικές και τεχνολογικές δυνατότητες για την προστασία και αξιοποίηση των περιβαλλοντικών υδατικών πόρων στη λογική της “εξοικονόμησης” και της “ορθής διαχείρισης”.

Διαχείριση Αποβλήτων - “κυκλική οικονομία”

Εάν η διαχείριση των υδάτων οφείλει να στηρίζεται στην “εξοικονόμηση”, η διαχείριση των αποβλήτων (με βάση τις προβλέψεις του αναθεωρημένου ΠΕΣΔΑ όσον αφορά στα ΑΣΑ) αποτελεί σημαντικό τομέα της «κυκλικής οικονομίας»⁶³ που στηρίζεται στην

⁶⁰Το αναθεωρημένο Περιφερειακό Χωροταξικό Πλαίσιο (2019) επισημαίνει ιδιαίτερα ότι θα πρέπει να αντιμετωπιστεί το πρόβλημα ποιότητας της ύδρευσης στην Κέρκυρα, στους Παζούς και στην Ιθάκη, καθώς και να μελετηθούν οι δυνατότητες μεταφοράς από την ηπειρωτική περιοχή.

⁶¹ Προτείνονται έργα: (α) συλλογής και έργα ταμειωτήρων υδάτων όπως φράγματα και λιμνοδεξαμενές με σκοπό την ύδρευση και την άρδευση μικρής κλίμακας (προσαρμογή στην νησιωτική κλίμακα του χώρου), (β) τεχνητού εμπλουτισμού του υπόγειου υδροφορέα (όπως π.χ. μικρά φράγματα ανάσχεσης της ροής του νερού), (γ) αντιπλημμυρικής προστασίας με έμφαση στις περιοχές που εμφανίζουν συχνότερα πλημμυρικά φαινόμενα, (δ) αφαλάτωσης νερού, (ε) χρήσης «έξυπνων» συστημάτων παρακολούθησης και διαχείρισης των δικτύων και αντικατάστασης παλαιωμένων δικτύων. Επίσης προτείνεται η σύνταξη Σχεδίων Ύδρευσης και Σχεδίων Ασφάλειας του πόσιμου νερού για συμπλήρωση των υποδομών και λοιπών εγκαταστάσεων ύδρευσης σε όλα τα νησιά. – Περιφερειακό Χωροταξικό Πλαίσιο Ιονίων Νήσων (2019)

⁶²Μελέτη για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής στην ΠΙΝ (2019)

⁶³ Η μετατροπή των «Πράσινων Σημείων» σε «Πράσινα Κέντρα» προώθησης της «κυκλικής οικονομίας αποτελεί μια απτή διασύνδεση.

Η ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ

“επανάχρηση”, με πυλώνες της τη “βιώσιμη Διαχείριση Πόρων”, την «Κυκλική Επιχειρηματικότητα» και την «Κυκλική Κατανάλωση»⁶⁴.

Η παραγόμενη ποσότητα Στερών Αποβλήτων (ΑΣΑ) στην ΠΙΝ εκτιμάται από 130-140 χιλ. τόνους/έτος⁶⁵, το 50% των οποίων παράγεται την Κέρκυρα. Το 44% από αυτά είναι οργανικό κλάσμα, το 22% χαρτί, το 14% πλαστικό κ.ο.κ.

Η διαχείριση των **απορριμμάτων** (οφείλει να) ακολουθεί τον αναθεωρημένο (2016) Περιφερειακό Σχεδιασμό (ΠΕΣΔΑ), σύμφωνα με τον οποίο στόχος για το 2020 είναι να πραγματοποιείται διαλογή στην πηγή για το 50% των παραγόμενων ΑΣΑ και να οδηγείται προς ταφή μόνο το 26% αυτών⁶⁶.

Τα τελευταία χρόνια το πρόβλημα της διαχείρισης των ΑΣΑ έχει καταστεί ιδιαίτερα έντονο στην Κέρκυρα και στη Ζάκυνθο και στο πλαίσιο της τρέχουσας προγραμματικής περιόδου έχει σχεδιαστεί και αναμένεται να υλοποιηθεί εντός των επόμενων ετών ένας αριθμός κρίσιμων υποδομών σε κάθε διαχειριστική ενότητα, με βάση τις προβλέψεις του ΠΕΣΔΑ, ενώ στο ενδιάμεσο στάδιο εφαρμόζεται (όχι χωρίς προβλήματα) μια μεταβατική διαχείριση.

Η δε διαχείριση των **υγρών αποβλήτων** ακολουθεί την Οδηγία 91/271, με λειτουργία συνολικά 21 ΕΕΛ σε ισάριθμους οικισμούς, περιλαμβανομένων των πρωτευουσών των νομών. Μόνο στην Ιθάκη δεν λειτουργεί ακόμη ΕΕΛ, αν και αποτελεί υποχρέωση με βάση την Οδηγία, ενώ πέραν αυτής, συνεχίζουν να υφίστανται προβλήματα σε τουριστικούς οικισμούς και στα Μικρά Νησιά⁶⁷.

Στο πλαίσιο της τρέχουσας προγραμματικής περιόδου και όσον αφορά στη διαχείριση των στερεών αποβλήτων, μέσω ΠΕΠ ενισχύονται σχετικές δράσεις στα Μικρά Νησιά της ΠΙΝ, καθώς και ενέργειες ευαισθητοποίησης σε ολόκληρη την Περιφέρεια, ενώ μέσω του Τομεακού Προγράμματος υλοποιούνται δράσεις προτεραιότητας που περιλαμβάνονται στον ΠΕΣΔΑ (διαλογή στην πηγή, πράσινα σημεία, μονάδες κομποστοποίησης και συμμείκτων, ΣΜΑ, ΧΥΤΑ κλπ) και από εθνικούς πόρους δράσεις της μεταβατικής περιόδου διαχείρισης των ΑΣΑ.

⁶⁴ «Εθνική Στρατηγική για την κυκλική οικονομία» - ΥΠΕΝ (2018)

⁶⁵ Σύμφωνα με τον ΠΕΣΔΑ (2016) στην Κέρκυρα την περίοδο 2016-2020 υπολογίζεται ότι παράγονται από 65-70 χιλ. τόνοι /έτος, στη Λευκάδα από 15-16, στην Κεφαλονιά-Ιθάκη από 24,5-26 και στη Ζάκυνθο από 25-27 χιλ. τόνοι /έτος.

⁶⁶ Αυτό προϋποθέτει την άμεση ανάπτυξη και λειτουργία χωριστών δικτύων διαλογής και «πράσινων σημείων», ΣΜΑ, μονάδων ανακύκλωσης, κομποστοποίησης, διαχείρισης συμμείκτων και ΧΥΤΥ, ύστερα από ένα αναγκαίο μεταβατικό στάδιο.-ΠΕΣΔΑ (2016)

⁶⁷ Σχέδιο Διαχείρισης υγρών αποβλήτων ΠΙΝ (2019)

Για το προσεχές μέλλον, η προώθηση της «κυκλικής οικονομίας» κρίνεται ιδιαίτερα σημαντική για τις νησιωτικές περιοχές που αντιμετωπίζουν σπανιότητα πόρων, περιβαλλοντική ευαισθησία και δυσανάλογα μεταφορικά κόστη. Εκτός από τον τομέα της διαχείρισης των Αποβλήτων (με την ενθάρρυνση της πρόληψης, επανάχρησης και ανακύκλωσης), άλλα ενδιαφέροντα πεδία της «κυκλικής οικονομίας» είναι η μείωση απώλειας τροφίμων (ήδη στο πλαίσιο των κοινωνικών δομών για την αντιμετώπιση της φτώχειας, όπως κοινωνικά παντοπωλεία-συσσίτια, λειτουργεί η επαναδιανομή), η επανάχρηση υλικών και ο οικολογικός σχεδιασμός των κατασκευών, η επανάχρηση νερού για άρδευση, η ενσωμάτωση της «κ.οικ» στη λειτουργία των λιμένων κλπ.

Δυνατότητες (πλεονεκτήματα & ευκαιρίες):Το σχετικά «ανθεκτικό» (ακόμη) στις πιέσεις οικοσύστημα των νησιών μπορεί να ωφεληθεί από τις “ώριμες” πλέον θεσμικές, διαχειριστικές και τεχνολογικές δυνατότητες για την “κυκλική” αντιμετώπιση των οξυμένων περιβαλλοντικών πιέσεων, στη λογική της “επανάχρησης”

Βιοποικιλότητα & πράσινες υποδομές

Η περιοχή της Περιφέρειας Ιονίων Νήσων χαρακτηρίζεται από συγκριτικά υψηλό απόθεμα περιβαλλοντικών πόρων, με πλούσια βιοποικιλότητα σε επίπεδο ειδών, οικοσυστημάτων, τοπίων και θεωρείται ως μια εκ των 13 περιοχών της Μεσογείου Θάλασσας που χρήζουν ιδιαίτερης προστασίας. Διαθέτει 19 περιοχές «Natura», 51 μικρο-νησιωτικούς υγροτόπους, 11 καταφύγια άγριας ζωής και σημαντικούς γεωμορφολογικούς σχηματισμούς, που συμπληρώνονται από τους θαλάσσιους πόρους και συστήματα.

Ειδικότερα, οι περιοχές NATURA καταλαμβάνουν συνολική έκταση 189,8 χιλ.εκτ., το 74% της οποίας αφορά σε θαλάσσιες περιοχές. Μεταξύ των πλέον σημαντικών ειδών βιοποικιλότητας του Ιονίου είναι η χελώνα Caretta-Caretta στη Ζάκυνθο και η κεφαλληνιακή ελάτη στον Αίνο. Η διαχείριση των δύο αυτών σημαντικών προστατευόμενων περιοχών έχει ανατεθεί σε αντίστοιχους Φορείς Διαχείρισης (με διευρυμένη πλέον χωρική αρμοδιότητα), ενώ των υπολοίπων έχει υπαχθεί πλέον σε υφιστάμενους ΕΦΔ της ηπειρωτικής χώρας. Ορισμένες από τις περιοχές αυτές, ιδιαίτερα οι θαλάσσιοι και παράκτιοι βιότοποι, υφίστανται πιέσεις από την οικονομική δραστηριότητα (τουρισμό).

Τέλος,, η έλλειψη επαρκούς χωρικού σχεδιασμού δεν βοηθάει στην λελογισμένη επέκταση και στην αντιμετώπιση των πιέσεων του ανθρωπογενούς επί του φυσικού περιβάλλοντος.

Η ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ

Από το Β' ΠΕΠ και μετά, ο τομέας του περιβάλλοντος (όπως και του πολιτισμού), σε στρατηγικό επίπεδο συνδέθηκε ορθώς με την τουριστική ανάπτυξη και την ποιότητα ζωής. Στην πράξη αυτό είχε ως αποτέλεσμα την προώθηση παρεμβάσεων στις περιβαλλοντικές υποδομές και λιγότερο στα οικοσυστήματα, αφού μέσω των Τομεακών πολιτικών ενισχύονταν μόνον οι δράσεις των θεσμοθετημένων Φορέων Διαχείρισης (ΦΔ Αίνου και ΕΘΠΖ). Η τρέχουσα προγραμματική περίοδος προωθεί την υλοποίηση δράσεων σε περιφερειακό επίπεδο που καλύπτει το σύνολο σχεδόν των προστατευόμενων περιοχών, με σκοπό την προστασία ή/και την ήπια αξιοποίησή τους.

Έως σήμερα, δεν έχει επιτευχθεί μια ολιστική αντιμετώπιση (γνώση, διατήρηση, διαχείριση, μείωση επιπτώσεων, ευαισθητοποίηση και ήπια αξιοποίηση) της βιοποικιλότητας σε όλα τα επίπεδα (ειδών, οικοσυστημάτων, τοπίων), προκειμένου να διασφαλίζεται η προστασία τους, αλλά και να παραχθεί η προσδοκώμενη προστιθέμενη αξία από την ήπια αξιοποίησή τους

Επιπλέον, η δικτύωση των τόπων ενισχύει τη διασυνδεσιμότητά τους, τη διαπερατότητα και τη διαλειτουργικότητά τους με γειτνιάζουσες περιοχές και χρήσεις, αναδεικνύοντας έτσι την έννοια της "πράσινης υποδομής". Στη νησιωτική ΠΙΝ ευρείες δικτύωσεις μπορεί να εξεταστούν στην θαλάσσια-παράκτια ζώνη, καθώς και στον αστικό-περιαστικό χώρο, όπου ως «πράσινη υποδομή» νοείται ένα συνδεδεμένο δίκτυο χώρων πρασίνου που διατηρούν τις αξίες και τις λειτουργίες του οικοσυστήματος και παρέχουν τα συναφή πλεονεκτήματα στον ανθρώπινο πληθυσμό⁶⁸.

Δυνατότητες (πλεονεκτήματα & ευκαιρίες): Το εξαιρετικής κατάστασης και ιδιαίτερης σημασίας περιβάλλον (ποικιλία τοπίων, ενδιαφέροντα οικοσυστήματα, εκτεταμένη ακτογραμμή, πυκνότητα οικισμών), μπορεί να ωφεληθεί από τις "ώριμες" πλέον θεσμικές, διαχειριστικές και τεχνολογικές δυνατότητες για την προστασία των περιβαλλοντικών πόρων στη λογική μιας "ήπιας & συνδυαστικής αξιοποίησης".

⁶⁸ Σύμφωνα με τα παραπάνω, οι "πράσινες υποδομές" περιλαμβάνουν ένα ευρύ φάσμα από φυσικά και τεχνητά οικοσυστήματα και χαρακτηριστικά τοπίου, διαμορφώνοντας ένα σύστημα «κόμβων» και «συνδέσμων», ένα δίκτυο δηλαδή, με ροές που εξαπλώνονται πέρα από την πόλη, πολλές φορές έως τις παράκτιες και περιφερειακές αγροτικές και μη περιοχές. ..Αστικά στοιχεία όπως πάρκα, πρασινισμένοι τοίχοι και πρασινισμένες οροφές, η φιλοξενία ειδών βιοποικιλότητας και η δυνατότητα των οικοσυστημάτων να λειτουργήσουν και να παράσχουν τις υπηρεσίες τους μέσω της διασύνδεσης αστικών, περιαστικών και υπαίθριων περιοχών εντάσσονται στην έννοια της πράσινης αστικής υποδομής

Γ.ΔΙΑΣΥΝΔΕΣΙΜΟΤΗΤΑ

Ψηφιακή συνδεσιμότητα

Λόγω του νησιωτικού χαρακτήρα της ΠΙΝ, ιδιαίτερη σημασία έχουν οι νέες τεχνολογίες και συγκεκριμένα οι ευρυζωνικές συνδέσεις που προσφέρουν δυνατότητες σύγχρονων αναβαθμισμένων υπηρεσιών.

Όσον αφορά στις υπηρεσίες σταθερής και κινητής τηλεφωνίας ολόκληρη η ΠΙΝ καλύπτεται επαρκώς από τις εταιρίες – παρόχους. Ιδιαίτερη σημασία λόγω του νησιωτικού χαρακτήρα της ΠΙΝ έχουν οι νέες τεχνολογίες και συγκεκριμένα οι ευρυζωνικές συνδέσεις που παρέχουν πρόσβαση στον παγκόσμιο διαδικτυακό ιστό και προσφέρουν δυνατότητες σύγχρονων αναβαθμισμένων υπηρεσιών που συμβάλουν στην άρση της απομόνωσης, όπως είναι η τηλεδιάσκεψη, η τηλεϊατρική, η τηλε-εργασία, κτλ.

Μεγάλο μέρος των νησιών (η Κέρκυρα πλην του βόρειου ορεινού τμήματος και των Διαποντίων νήσων, η αστική και τουριστική Λευκάδα, Κεφαλονιά, Ιθάκη και Ζακύνθος) καλύπτεται επαρκώς από ευρυζωνικές υπηρεσίες⁶⁹.

⁶⁹ Από τους ανωτέρω χάρτες φαίνεται ότι το μεγαλύτερο ποσοστό του νησιού της Κέρκυρας και ολόκληρο το νησί των Παξών καλύπτονται επαρκώς από ευρυζωνικές υπηρεσίες. Οι ευρυζωνικές υπηρεσίες δεν παρέχονται στα Διαπόντια νησιά Οθωνιά, Μαθράκι και Ερέικουσα, στους Αντίπαξους και στη βόρεια ορεινή περιοχή της Κέρκυρας. Η ταχύτητα σύνδεσης είναι ανάλογη της απόστασης από τα τηλεπικοινωνιακά κέντρα, τα οποία φαίνεται να καλύπτουν επαρκώς όλες τις πυκνοκατοικημένες περιοχές του νησιού. Στις Π.Ε. Λευκάδας, Κεφαλονιάς και Ιθάκης φαίνεται από τους ανωτέρω χάρτες ότι οι ευρυζωνικές υπηρεσίες παρέχονται κυρίως στις αστικές – τουριστικές περιοχές Στην Π.Ε. Ζακύνθου καλύπτονται από ευρυζωνικές υπηρεσίες το ανατολικό πεδινό, αστικό και τουριστικά αναπτυγμένο τμήμα του νησιού (πόλη της Ζακύνθου, Λαγανάς και Καταστάρι), ενώ δεν παρέχονται αυτού του τύπου οι

Η ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ

Από την άποψη της τηλεπικοινωνιακής υποδομής, έχει ολοκληρωθεί η εγκατάσταση ψηφιακών κέντρων, ενώ υπάρχουν τηλεπικοινωνιακά κυκλώματα με ταχύτητες μετάδοσης ικανές να εξυπηρετήσουν κάθε ευθεία σύνδεση, και εγκατεστημένοι φορείς (οπτικά καλώδια τόσο χερσαία όσο και υποβρύχια, καθώς επίσης και μικρό-κυματικά δίκτυα) για τη διασύνδεση με όλο το Εθνικό και το Διεθνές Δίκτυο⁷⁰.

Τις τελευταίες περιόδους αυξηθεί σημαντικά ο αριθμός των υλοποιούμενων έργων υποδομών ΤΠΕ, ιδιαίτερα μέσω του Τομεακού Προγράμματος.

Από την άποψη της τηλεπικοινωνιακής υποδομής, παρότι έχουν εγκατασταθεί ικανές ψηφιακές υποδομές και σύγχρονα δίκτυα, παραμένουν ορισμένα «κενά» στην κάλυψη του χώρου, ενώ υπάρχει εγκατεστημένο δίκτυο υπερτοπικής εμβέλειας⁷¹.

Δυνατότητες (πλεονεκτήματα & ευκαιρίες): η ύπαρξη και η δυνατότητα περαιτέρω ενίσχυσης βασικών τηλεπικοινωνιακών υποδομών σύνδεσης με το εθνικό και διεθνές δίκτυο, παρέχουν τη δυνατότητα αξιοποίησης των ΤΠΕ για την αντιμετώπιση αρνητικών πτυχών της νησιωτικότητας

Συνδεσιμότητα υποδομών Μεταφορών

Ο τομέας των μεταφορών, εκτός από την εξυπηρέτηση εσωτερικών αναγκών επικοινωνίας, προσδιορίζει, ή υποστηρίζει την εξωστρέφειά και την ελκυστικότητά μιας περιοχής.

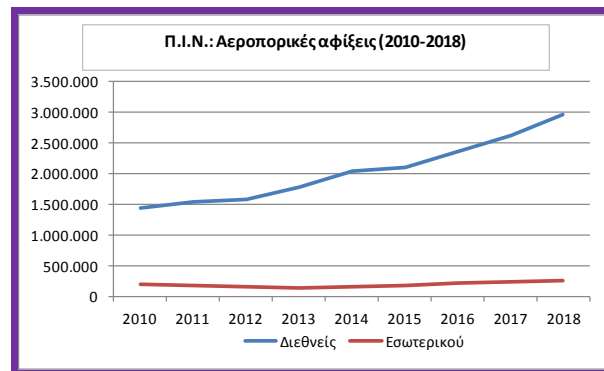
Όσον αφορά στην ένταξη σε ευρύτερα δίκτυα μεταφορών, αξίζει να αναφερθεί η θέση των Ιονίων Νήσων επί του θαλάσσιου άξονα Αδριατικής - Ιονίου - Ανατολικής Μεσογείου, αλλά και η εγγύτητά τους με τους χερσαίους άξονες της Εγνατίας και της Ιόνιας οδού, που εξυπηρετούν την πρόσβαση στο βόρειο και νότιο τμήμα της ηπειρωτικής χώρας και αποτελούν τμήματα των ΔΕΔ-Μ. Συνδετήριοι κόμβοι των νησιών με τα ΔΕΔ-Μ αποτελούν τα 3 αεροδρόμια και το λιμάνι Κέρκυρας, καθώς και ο (υπό κατασκευή) συνδετήριο οδικός άξονας της Λευκάδας⁷².

υπηρεσίες στο υπόλοιπο δυτικό και βόρειο τμήμα του νησιού που περιλαμβάνει τις ορεινές και ημιορεινές ζώνες.

⁷⁰ Αναθεωρημένο Χωροταξικό Πλαίσιο (2019)

⁷¹ δηλαδή δίκτυο συνδυασμένο με τηλεπικοινωνιακό κόμβο μεγάλων δυνατοτήτων που συνδέεται με άλλες χώρες και αποτελεί «πύλη» με τα διεθνή δίκτυα

⁷² Τα τελευταία χρόνια τα Ιόνια (και ειδικότερα η Κέρκυρα που παλαιότερα συμπεριλαμβανόταν στους ενδιάμεσους σταθμούς) έχουν βρεθεί εκτός των θαλάσσιων διαδρομών/σταθμών του άξονα

Ειδικότερα, τα **δίκτυα μεταφορών** της νησιωτικής ΠΙΝ αποτελούν τις υποδομές διακίνησης κατοίκων, προϊόντων & επισκεπτών, ενώ οι βασικές πύλες εισόδου (λιμάνι, αεροδρόμιο) βρίσκονται εντός ή πλησίον του αστικού κέντρου κάθε μεγάλου νησιού και από εκεί ξεκινούν βασικές συνδέσεις για την ενδοχώρα, τις τουριστικές περιοχές και τα Μικρά Νησιά.

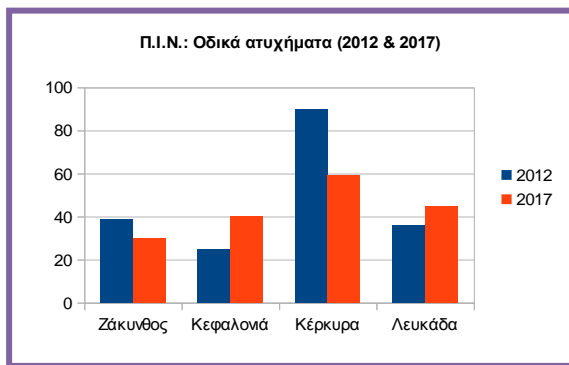
Σε ότι δε αφορά στην ανάπτυξη των μεταφορικών υποδομών της Περιφέρειας, αξιοσημείωτη είναι η λειτουργία 3 αεροδρομίων⁷³, που εξυπηρετούν τόσο τις εσωτερικές, όσο και τις εξωτερικές μετακινήσεις, με σημαντική επιβατική κίνηση. Παράλληλα καταγράφεται η ποικιλία των διαφόρων κατηγοριών λειτουργούντων λιμενικών υποδομών, που υποστηρίζουν αφενός την επιβατική κίνηση και αφετέρου την κρουαζιέρα, το θαλάσσιο τουρισμό και την αλιεία. Πρόκειται για 89 συνολικά μικρά και μεγάλα λιμάνια διαφόρων τύπων και χαρακτήρα και **ορισμένα** από αυτά έχουν ιδιαίτερη σημασία για την «εξωτερική» διασύνδεση της Περιφέρειας ή την υποστήριξη ειδικών μορφών τουρισμού, ενώ το λιμάνι της Κέρκυρας διασφαλίζει την ένταξη της Περιφέρειας στα διευρωπαϊκά δίκτυα μεταφορών. Επίσης, ένα αρχικό δίκτυο υδατοδρομίων είναι ήδη υπό ανάπτυξη⁷⁴.

Αδριατικής Ιονίου και έτσι η διασύνδεση με τα ΔΕΔ-Μ (πλην των αεροδρομίων) περνάει υποχρεωτικά από την απέναντι ακτή, με αύξησή της οδικής και χερσαίας επικοινωνιών πραγματ

⁷³ Επιπλέον, για την εξυπηρέτηση του νησιού της Λευκάδας χρησιμοποιείται και το στρατιωτικό αεροδρόμιο Άκτιου. Επιπρόσθετα, έχουν κατασκευαστεί στο παρελθόν 4 ελικοδρόμια (Ιθάκη, Παξοί, Οθωνοί και Ερείκουσα), προκειμένου να χρησιμοποιούνται κυρίως σε έκτακτες περιπτώσεις επικοινωνίας (σήμερα παρουσιάζουν σημαντικές ελλείψεις υποδομών).

⁷⁴ Τρία υδατοδρόμια έχουν αδειοδοτηθεί για τα λιμάνια της Κέρκυρας, των Παξών (Ιόνια Νησιά) και της Πάτρας (Πελοπόννησος) - (ΕΣΣΜ 2019)

Η ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ

Πέραν από τις «πύλες», το βασικό οδικό δίκτυο της Περιφέρειας (υπολογίζεται περί τα 5.233 Km και είναι από τα πυκνότερα της χώρας) χαρακτηρίζεται από την μη ολοκλήρωσή των βασικών του αξόνων, ειδικά προς απομονωμένες και τουριστικές περιοχές και έχει περίπου τα ίδια χαρακτηριστικά - προβλήματα σε τους νομούς όλους⁷⁵. Όσον δε αφορά στην οδική ασφάλεια, τα στοιχεία δείχνουν τάση μείωσης των οδικών ατυχημάτων την περίοδο 2012-2017 κατά 8,4% και κατά 13,5% των τραυματιών⁷⁶. Επίσης η αναλογία των οδικών ατυχημάτων σε σχέση με τη χώρα διαμορφώνεται στο 82% (2017) και παραμένει σταθερή σε σχέση με το 2012.

Όπως ήταν αναμενόμενο λόγω και της νησιωτικότητας της Περιφέρειας, οι δράσεις μεταφορών έχουν απορροφήσει σημαντικό μέρος των πόρων σε όλες τις Προγραμματικές περιόδους. Σημαντικές είναι οι παρεμβάσεις που έχουν κατά καιρούς υλοποιηθεί για την αναβάθμιση των οδών, των αεροδρομίων και των λιμένων⁷⁷.

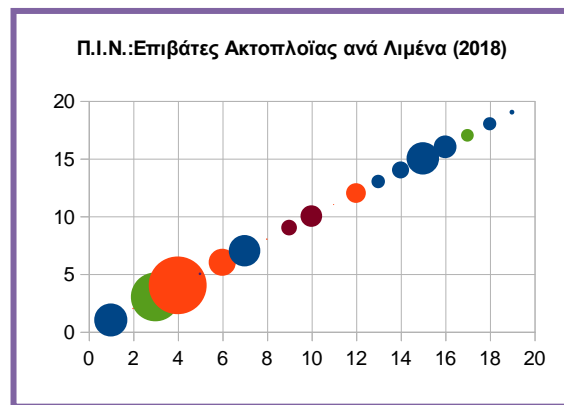
Στην τρέχουσα Προγραμματική Περίοδο, υλοποιούνται λιμενικές υποδομές στα Μικρά Νησιά της ΠΙΝ. Η δε υλοποίηση σημαντικών έργων διασύνδεσης με τα ΔΔΜ (οδοί διασύνδεσης με αεροδρόμια Κέρκυρας και Αργοστολίου και πόλης Λευκάδας με Ιόνια Οδό) δεν αναμένεται να ολοκληρωθεί εντός της π.π. και σημαντικό μέρος του αντικειμένου τους θα ολοκληρωθεί στη νέα π.π., ενώ καθυστερήσεις σημαντικές αντιμετωπίζει η υλοποίηση δράσεων οδικής ασφάλειας.

Το δε ζήτημα της αντιστάθμισης του κόστους μεταφορών (μεταφορικό ισοδύναμο) δρομολογήθηκε μέσω εθνικών πόρων.

⁷⁵ Ως τέτοια καταγράφονται, η διέλευση οδικών αξόνων μέσα από οικισμούς και πόλεις, τα ανεπαρκή γεωμετρικά και ποιοτικά χαρακτηριστικά, η ανεπαρκής σύνδεση ορισμένων περιοχών και οι ελλείψεις όσον αφορά στις προϋποθέσεις οδικής ασφάλειας.

⁷⁶ Στοιχεία ΕΛΣΤΑΤ 2017-2012: το 2017 σημειώθηκαν 174 ατυχήματα με 219 τραυματίες (έναντι 190 και 259 το 2012).

⁷⁷ Σύμφωνα με το Εθνικό Στρατηγικό Σχέδιο Μεταφορών(2019), την περίοδο αυτή υλοποιούνται έργα σε αεροδρόμια Κέρκυρας, Κεφαλονιάς, Ζακύνθου από εθνικούς και ιδιωτικούς πόρους

Ιδιαίτερα σημαντικές είναι οι ανάγκες όσον αφορά στο οδικό δίκτυο των νησιών, όπου παρά τα έργα που έχουν υλοποιηθεί, ο χρόνος και οι συνθήκες προσπέλασης, εξακολουθούν να υπολείπονται ενός ικανοποιητικού επιπέδου. Ο διαχρονικός στόχος για τη δημιουργία ενός βασικού «εσωτερικού» οδικού άξονα μεταφορών⁷⁸ για τη σύνδεση της ενδοχώρας με τον παράκτιο χώρο και με τους λιμένες των νησιών και, μέσω αυτών, με την ηπειρωτική χώρα παραμένει, αλλά η υλοποίηση του εγχειρήματος προϋποθέτει σημαντική προεργασία και χρόνο.

Στο αναθεωρημένο ΣΠΕΜ (2019), πέραν των παραπάνω 2 οδικών έργων ΔΕΔ-Μ, της οδού Αργοστόλι-Αεροδρόμιο και της (υποθαλάσσιας) οδού σύνδεσης της πόλης της Λευκάδας με την Ιόνια Οδό⁷⁹ (έργα Εθνικής εμβέλειας), προβλέπεται για το χρονικό ορίζοντα της νέας π.π. η υλοποίηση σειράς παρεμβάσεων στο οδικό δίκτυο και στο δίκτυο λιμένων⁸⁰, συμπεριλαμβανομένων υποδομών που υποστηρίζουν το θαλάσσιο τουρισμό (κρουαζιέρα, υδατοδρόμια, τουριστικά αγκυροβόλια). Επίσης σημαντικό και αναγκαίο είναι το ζήτημα των υδατοδρομίων και της ασφάλειας στις οδικές και θαλάσσιες μεταφορές (έργα οδικής⁸¹ και θαλάσσιας ασφάλειας/σκάφη περιπολίας κλπ που αποτελούν

⁷⁸ Ο περιφερειακής εμβέλειας άξονας Βορρά - Νότου ενισχύει την ενδοπεριφερειακή συνοχή και παρουσιάζει διπλή και παράλληλη ένταξη στον εθνικής εμβέλειας άξονα της Ιόνιας Οδού που εντάσσεται στα διευρωπαϊκά δίκτυα και στον διεθνούς εμβέλειας θαλάσσιο άξονα Αδριατικής - Μεσογείου.- Αναθεωρημένο Χωροταξικό Πλαίσιο Ι.Ν. (2019)

⁷⁹ ΕΣΣΜ (2019): Αυτοκινητόδρομος «Αμβρακία Οδός», 48,5 χιλιομέτρων, σύνδεσης του Α5 (Ιόνια Οδός) με το αεροδρόμιο Ακτίου, την Πρέβεζα και κλάδους προς Λευκάδα

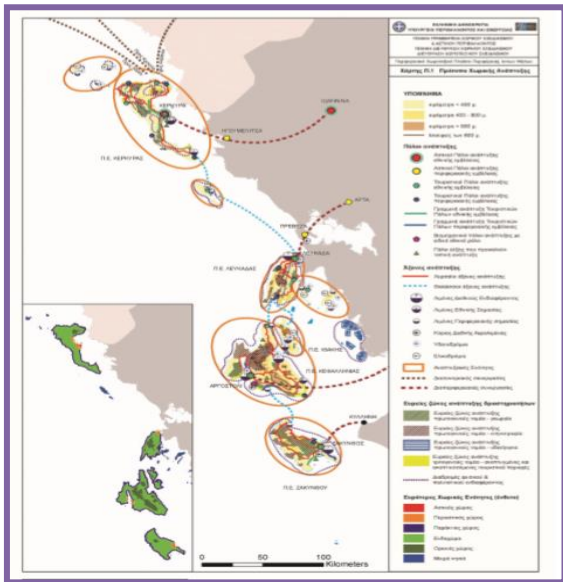
⁸⁰ Στο ΣΠΕΜ προβλέπονται έργα "Περιφερειακής εμβέλειας" όπως: παράκαμψη Αργυράδων Κέρκυρας, οδός Αεροδρόμιο Κφλινιάς-Πόρος, βελτίωση οδού Βρυώνη-Μωραιτικά Κέρκυρας, οδός Αεροδρόμιο Ζακύνθου-Πάστρα-Πλάνος, καθώς και λιμενικά έργα όπως της Λευκίμης Κέρκυρας, της Λάκκας Παζών. Ακόμη, ενδιαφέρον για την ΠΙΝ έχουν οι μακροπρόθεσμες προβλέψεις του ΕΣΣΜ για τον οδικό άξονα Ηγουμενίτσα-Πάργα-Πρέβεζα και τα λιμάνια Ζακύνθου, Πόρου (Ιόνια Νησιά) και Κατάκλων (Πελοπόννησος)

⁸¹ Με βάση τη μελέτη της ΕΓΝΑΤΙΑΣ ΑΕ

Η ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ

δράσεις Εθνικής εμβέλειας ΣΠΕΜ), καθώς και η προσαρμογή των υποδομών (ιδίως των λιμενικών) στις απαιτήσεις της «κλιματικής αλλαγής». Τέλος, σημαντική είναι ενδεχομένως μια διαφορετική συνολική προσέγγιση του όλου ζητήματος της “εσωτερικής κυκλοφορίας” (παράκτια ακτοπλοία κλπ)

Δυνατότητες (πλεονεκτήματα & ευκαιρίες): η κεντρική θέση της Περιφέρειας στον διεθνή άξονα Αδριατικής – Ιονίου και η γειτνίαση με θαλάσσια & χερσαία Διευρωπαϊκά Δίκτυα Μεταφορών, οι ρυθμοί ανάπτυξης του εγχώριου και διεθνούς τουρισμού που διακινείται μέσω αυτών των δικτύων, καθώς και η συνεχής αναβάθμιση σημαντικών μεταφορικών υποδομών-πυλών της ΠΙΝ (αεροδρόμια, λιμάνια) δημιουργούν τις προϋποθέσεις και δυνατότητες για αναβάθμιση και της “εσωτερικής” διασυνδεσιμότητας.

Αστική κινητικότητα

Σημαντικό μέρος της κυκλοφορίας και της διακίνησης συντελείται μέσα από τα 4 αστικά κέντρα, που εκτός των άλλων ρόλων αποτελούν τις πύλες εισόδου-εξόδου της ΠΙΝ και ταυτόχρονα συγκεντρώνουν σε καθημερινή βάση το μεγαλύτερο μέρος της εσωτερικής διακίνησης κάθε νησιού. Και οι 4 πόλεις αποτελούν πόλεις- λιμάνια, και είναι αναπτυγμένες στην παράκτια ζώνη των αντίστοιχων νησιών.

Ειδικότερα, με βάση τα αστικά χαρακτηριστικά, οι πόλεις της Ζακύνθου και του Αργοστολίου αναπτυγμένες στις θέσεις των παλαιότερων προσεισμικών πόλεων, διαθέτουν σύγχρονα στοιχεία, η δε πόλη της Λευκάδας διατηρεί αστικό πυρήνα με χαρακτηριστικά ιστορικού κέντρου. Η Κέρκυρα διατηρεί εκτεταμένο ιστορικό κέντρο –Παλιά Πόλη-

με σύγχρονες περιμετρικές επεκτάσεις του αστικού ιστού. Και οι 4 πόλεις συνδυάζουν σε διαφορετική ένταση και κλίμακα, προβλήματα παραδοσιακής και σύγχρονης αστικής πολεοδομίας και λειτουργίας, με το πρόβλημα της αστικής κυκλοφορίας να αναδεικνύεται ως ένα από τα πλέον σημαντικά θέματα⁸².

Στις προηγούμενες κυρίως προγραμματικές περιόδους υλοποιήθηκαν ορισμένα έργα βελτίωσης της αστικής κινητικότητας ιδίως των πεζών (πεζόδρομοι) στο πλαίσιο αστικών αναπλάσεων, αλλά οι ανάγκες μιας ουσιαστικότερης ολοκληρωμένης παρέμβασης για τη βελτίωση στις αστικής κινητικότητας παραμένουν.

⁸² Η πόλη της Κέρκυρας που αποτελεί διοικητικό, οικονομικό και κοινωνικό κέντρο του νησιού με περιφερειακή εμβέλεια συγκεντρώνει σε καθημερινή βάση κυκλοφοριακό φορτίο από όλο το νησί, αφού μέσω αυτής συντελείται σε μεγάλο βαθμό η σύνδεση Β-Ν, αλλά και προς τις πύλες (λιμάνι και αεροδρόμιο). Επίκεντρό της είναι η παλιά πόλη που έχει κηρυχτεί μνημείο UNESCO, με αστικό δίκτυο αναπτυγμένο με βάση τον παλιό πολεοδομικό σχεδιασμό. Παρά τις εκτεταμένες πεζοδρομήσεις, οι συνθήκες κυκλοφορίας είναι προβληματικές, ιδιαίτερα την τουριστική περίοδο. Έντονα είναι κατά συνέπεια τα προβλήματα στάθμευσης. Η πόλη της Λευκάδας αποτελεί την χερσαία είσοδο του νησιού από την ηπειρωτική Ελλάδα. Περιλαμβάνει ιστορικό-διατηρητέο πυρήνα και ο πολεοδομικός της ιστός που διατηρείται αναλλοίωτος, εκφράζει τα ιστορικο-κοινωνικά δεδομένα της εποχής του. Η πόλη εξυπηρετείται κυρίως από το οδικό δίκτυο που διέρχεται κατά μήκος της βόρειας και ανατολικής παραλίας και κατά τη θερινή περίοδο, λόγω του αυξημένου κυκλοφοριακού φόρτου προκύπτουν σοβαρά κυκλοφοριακά προβλήματα, ιδιαίτερα στο τμήμα του ιστορικού κέντρου. Η κίνηση των πεζών επιτελείται μέσω πεζοδιαδρόμων του ιστορικού κέντρου της παραλιακής ατογραμμής μέχρι και την μαρίνα Λευκάδας αλλά και μέσω πεζοδρομίων σε διάφορα τμήματα της πόλης.

Το Αργοστόλι είναι μια πόλη με σύγχρονη ρυμοτομία, που οριοθετεί την πόλη με τον περιφερειακό δρόμο, ενώ οι άλλες πλευρές της πόλης είναι καθορισμένες από την παραλία και το λιμάνι. Το εσωτερικό οδικό δίκτυο του Αργοστολίου έχει μορφή «ακτινική» η οποία προέκυψε από τη φυσική οριοθέτηση της πόλης, με μονοδρομημένους άξονες. Στην πόλη του Αργοστολίου καταλήγουν 3 βασικοί οδικοί άξονες του νησιού με τους οποίους διασυνδέονται οι Κοινότητες με την πόλη.

Το επίμηκες σχήμα και οι αλληπάλληλες επεκτάσεις προς τη θάλασσα με το σύστημα των επιχώσεων εκφράζονται στην τελική μορφή που έχει η πόλη της Ζακύνθου, με τους παράλληλους δρόμους που την διατρέχουν σχεδόν σε όλο το μήκος της. Επίσης, η ανεπάρκεια χώρου αποτυπώνεται στην πυκνή ρυμοτομία και στους στενούς της δρόμους. Οι κύριοι οδικοί άξονες δεν μπορούν να εξυπηρετήσουν ικανοποιητικά τον κυκλοφοριακό φόρτο ιδιαίτερα της θερινής περιόδου. Η παραλιακή οδός συγκεντρώνει μεγάλο κυκλοφοριακό φόρτο, ιδιαίτερα κατά τους καλοκαιρινούς μήνες λόγω της αυξημένης τουριστικής κίνησης, οπότε παρατηρούνται σοβαρά κυκλοφοριακά προβλήματα, ενώ προβλήματα σημειώνονται και στις μετακινήσεις που διεξάγονται στις κεντρικές οδούς που λειτουργούν ως εισοδοί /έξοδοι της πόλης, με κατεύθυνση από και προς: Αεροδρόμιο κλπ. Σε όλο το παραλιακό μέτωπο από τη θέση του λιμένα έως και την Πλαζ του ΕΟΤ υπάρχει πεζοδιάδρομος με διαφορετικά πλάτη ανά θέσεις – Στοιχεία από ΟΣΑΑ πόλεων περιόδου 2007-2013

Η ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ

Γενικά, οι παραπάνω πόλεις επωμίζονται αυξημένο κυκλοφοριακό φόρτο, δεν διαθέτουν εναλλακτικά και ευέλικτα μέσα μετακίνησης (π.χ. ποδηλατόδρομους πλην ορισμένων εξαιρέσεων) και επαρκώς αναπτυγμένο δίκτυο πεζοδιαδρόμων, αντιμετωπίζουν προβλήματα στάθμευσης των οχημάτων, ενώ οι υποδομές πρόσβασης ΑμεΑ είναι περιορισμένες. Αναγκαίες κρίνονται ολοκληρωμένες “έξυπνες” και “πράσινες” παρεμβάσεις βελτίωσης της αστικής κινητικότητας στο πλαίσιο Σχεδίων Βελτίωσης Αστικής Κινητικότητας (ΣΒΑΚ).

Δυνατότητες (πλεονεκτήματα & ευκαιρίες): το αστικό οικιστικό δίκτυο της Π.Ι.Ν. Με την ιδιαίτερη φυσιογνωμία του, προσφέρει δυνατότητες (και “προκαλεί”) για τη βελτίωση της αστικής κινητικότητας

Δ.ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ

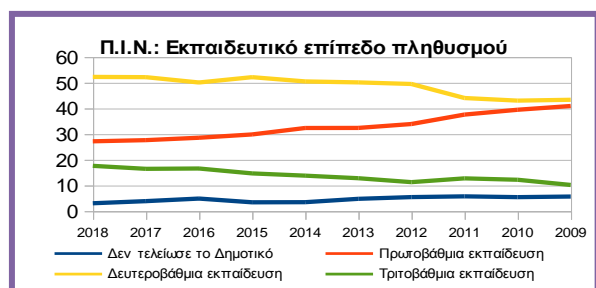
Εκπαίδευση

Η ποιότητα της παρεχόμενης εκπαίδευσης, καθώς και η διαθεσιμότητα, επάρκεια και καταλληλότητα της υλικοτεχνικής υποδομής, αλλά και του εκπαιδευτικού προσωπικού συνθέτουν τις όψεις ενός σύγχρονου συστήματος εκπαίδευσης.

Στην ΠΙΝ λειτουργούν 270 σχολεία α΄θμιας εκπαίδευσης (με 16.618 μαθητές – 2017/2018), 90 σχολεία β΄θμιας εκπαίδευσης (με 13.223 μαθητές – 2017/2018) και το «νέο» Ιόνιο Πανεπιστήμιο (με 5 Σχολές και 12 Τμήματα μετά την ενσωμάτωση του ΤΕΙ)⁸³, καθώς και 4 δημόσια ΙΕΚ και 3 Κέντρα Εκπαίδευσης Ενηλίκων.

Παρότι σημειώνεται βελτίωση ορισμένων βασικών εκπαιδευτικών δεικτών, γενικά η ΠΙΝ υστερεί στο γενικό επίπεδο εκπαίδευσης.

Ειδικότερα:

⁸³ Συνολικός αριθμός φοιτητών (3.591 Ι.Π.& 2.989 ΤΕΙ) 2017-2018: 6.580 («ενεργοί φοιτητές»)

-Μειώνεται σταδιακά σε απόλυτους και σχετικούς όρους το μέγεθος όσων δεν πήγαν ή δεν ολοκλήρωσαν την α΄θμια εκπαίδευση(3,0% έναντι 3,6% για τη χώρα – 2018), αλλά παραμένει σχετικά υψηλό το μερίδιο αποφοίτων α΄θμιας εκπαίδευσης (27,2% έναντι 21,8% για τη χώρα-2018), ενώ υστερεί σημαντικά στο μερίδιο των αποφοίτων γ΄θμιας εκπαίδευσης (17,6% έναντι 23,4% για τη χώρα – 2018), παρά τη σημαντική βελτίωση (από το 10,1% του 2009 και το 12,8% του 2013)⁸⁴. Επίσης, την ίδια περίοδο “κλείνει” το άνοιγμα στην β΄θμια εκπαίδευση σε σύγκριση με τη χώρα (39,3% το 2018)⁸⁵.

- Τα διαθέσιμα στοιχεία για τη σχολική διαρροή από εκπαίδευση & κατάρτιση αφορούν την περίοδο 2013-2014 και κατατάσσουν την ΠΙΝ στην χειρότερη θέση των 13 Περιφερειών (16,3%-2014)⁸⁶.

-ο συνολικός αριθμός μαθητών – φοιτητών της ΠΙΝ την περίοδο 2013-2017 μεταβάλλεται με πιο ευνοϊκό ρυθμό από ότι σε επίπεδο χώρας (+6,0% έναντι +5,3%)⁸⁷, με αξιοσημείωτη την αύξηση εγγραφών στα ΑΕΙ⁸⁸. Παρόλα αυτά ο λόγος φοιτητών/πληθυσμό παραμένει σταθερός (0,7%) και χαμηλότερος της χώρας (1,0%), κατατάσσοντας την ΠΙΝ στη 10^η θέση.

-όσον αφορά στην Επαγγελματική Κατάρτιση, (25,7% για τους απόφοιτους Λυκείου) εμφανίζει αρνητική τάση την ίδια περίοδο, αλλά σημαντικά περιορισμένη έναντι της χώρας (-9,2% έναντι -14,5%), ενώ με βάση το ποσοστό των “μη εργαζόμενων νέων που δεν

⁸⁴ Χρονοσειρές ΕΛΣΤΑΤ 2018. Ειδικά όσον αφορά στην ανώτερη β΄θμια, η ΠΙΝ ανέβηκε από το 27,4% του 2009 (35,9% η χώρα) στο 33,1% του 2013 (37,5%) και στο 39,3% του 2018, οπότε και ισοβάθμισε με τη χώρα.

⁸⁵Τα στοιχεία για όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης αφορούν πληθυσμό>15 ετών

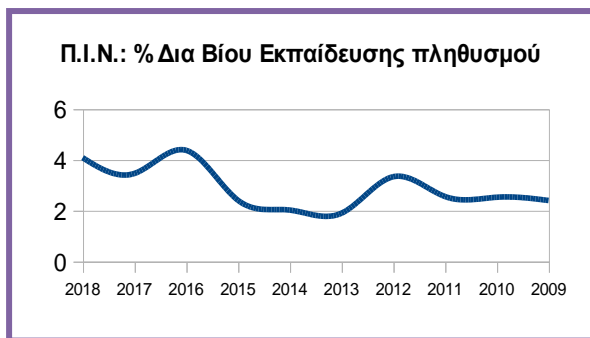
⁸⁶ Η σχολική διαρροή από εκπαίδευση και κατάρτιση των νέων ηλικίας 18-24 ετών υπολογίστηκε στο 14,7% το 2013 (έναντι 10,1% για τη χώρα) και αυξήθηκε στο 16,3% (έναντι 9,0% για τη χώρα) – στοιχεία Eurostat 2018. Την περίοδο 2001-2015 η σχολική διαρροή μειώνεται, αλλά η ΠΙΝ κατατάσσεται επίσης στη χειρότερη θέση (μόλις -18,5% μείωση σχολικής διαρροής) – Τα βασικά μεγέθη της Εκπαίδευσης 2017-2018 ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ...Εντούτοις, πρέπει να σημειωθεί ότι το χαρακτηριστικό αυτό δεν οφείλεται στην έλλειψη σχετικών υποδομών, αλλά στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του παραγωγικού προτύπου της ΠΙΝ (πρώρη αφανής εργασία σε οικογενειακές επιχειρήσεις, κυρίως του τριτογενούς τομέα), όπως προκύπτει από τη σχεδόν 2πλάσια αναλογία της απασχόλησης ως “βοηθοί σε οικογεν. Επιχείρηση” σε σχέση με τη χώρα, ιδιαίτερα στην κορύφωση της κρίσης (8,9% έναντι 5,8% το 2009, 11,9% έναντι 4,9% το 2013 και 6,4% έναντι 3,7% το 2018 – Χρονοσειρές ΕΛΣΤΑΤ 2018)

⁸⁷ Δημοτικό (+4,6% έναντι +2,5%), Γυμνάσιο(+0,6% έναντι -0,1%), Λύκειο (-7,3% περίπου ίδιο με τη χώρα), ΑΕΙ (+25,0% έναντι 11,5%). Εξάριση αποτελεί η προσχολική εκπαίδευση (-9,6% έναντι -8,7%) – στοιχεία Eurostat 2018, αν και πέτυχε την 3^η καλύτερη βελτίωση την περίοδο 2001-2015

⁸⁸Παρόλα αυτά η ΠΙΝ κατατάσσεται στην 9^η χειρότερη θέση όσον αφορά στο % νέων με τριτοβάθμια εκπαίδευση (31,4%)

Η ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ

παρακολουθούν εκπαίδευση ή κατάρτιση”, η ΠΙΝ κατατάσσεται στη 12^η θέση⁸⁹.

-στη δε «Δια Βίου Μάθηση» (ηλικίες 20-64 ετών, 2015) η ΠΙΝ κατατάσσεται στην 10^η θέση με 4,0% (6,1% για τη χώρα), παρότι διπλασίασε σχεδόν τις επιδόσεις της τα τελευταία χρόνια (1,9% το 2013 και 2,4% το 2009)⁹⁰.

-ο λόγος μαθητών προς διδακτικό προσωπικό (προσχολική, α'θμια και β'θμια) είναι γενικά χαμηλότερος ή ίσος με αυτό την χώρας (σχολικό έτος 2016/2017)⁹¹

-διαθέτει ένα από τα χαμηλότερα ποσοστά συστεγαζόμενων σχολείων, σε σχέση με τις υπόλοιπες Περιφέρειες, ενώ το επίπεδο του ειδικού εξοπλισμού (εργαστήρια, πληροφορική) συνεχώς βελτιώνεται.

-τέλος, όσον αφορά τη δυσκολία πρόσβασης στις σχολικές μονάδες λόγω της γεωμορφολογίας, η ΠΙΝ κατατάσσεται στην 9^η θέση όσον αφορά την α'θμια και στην 11^η θέση όσον αφορά στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση⁹².

Στο πλαίσιο των Περιφερειακών Προγραμμάτων έχει ανανεωθεί και συμπληρωθεί σε ένα βαθμό η κτιριακή υποδομή και ο ειδικός εξοπλισμός των εκπαιδευτηρίων όλων των βαθμίδων εκπαίδευσης, ενώ μέσω του αντίστοιχων Τομεακών Προγραμμάτων ενισχύονται δράσεις που σχετίζονται με την ενίσχυση της διδασκαλίας, την προώθηση της δια βίου

⁸⁹% μη εργαζόμενων νέων ηλικίας 15-24 ετών υπολογίζεται για το 2018 στο 19,5% έναντι 14,1% για τη χώρα και 10,5% για την ΕΕ28), μειωμένο έναντι του 2013 (20,8%), αλλά με αυξομειώσεις στην ενδιάμεση περίοδο. – στοιχεία Eurostat 2018

⁹⁰ Χρονοσειρές ΕΛΣΤΑΤ 2018

⁹¹Νηπιαγωγεία (9 έναντι 10,5), Δημοτικά (8,5 έναντι 9,5), Γυμνάσια (5,7 έναντι 8,0) και Λύκεια (10,0 έναντι 10,1) – στοιχεία ΕΛΣΤΑΤ 2018

⁹²Το 5,7% (15 από τα 262) από τα σχολεία α'θμιας εκπαίδευσης και το 13,5% (12 από τα 89) από τα σχολεία δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης είναι δύσκολα στην πρόσβαση λόγω της νησιωτικότητας και της ιδιαίτερης γεωμορφολογίας της ΠΙΝ σε σχέση με το 3,5% και 5,5% αντίστοιχα για τη χώρα – Έκθεση ΟΟΣΑ για το Ελληνικό Εκπαιδευτικό Σύστημα (2018)

μάθησης, την αναβάθμιση των προγραμμάτων σπουδών των Πανεπιστημίων, την προώθηση νέων εκπαιδευτικών εργαλείων, κλπ. Την τρέχουσα π.π. υλοποιούνται παρεμβάσεις σε υποδομές (κτιριακά και ειδικός εξοπλισμός) με βάση τη χαρτογράφηση αναγκών της α'θμιας και β'θμιας εκπαίδευσης, ενώ προωθείται η αντιμετώπιση ορισμένων από τις στεγαστικές ανάγκες του Ιονίου Πανεπιστημίου (σε Κέρκυρα και Λευκάδα)

Παρόλα αυτά, ανάγκες συνεχίζουν να υφίστανται, λόγω της παλαιότητας αρκετών σχολικών υποδομών, αλλά και των συνεχών «αναδιαρθρώσεων». Ενδεικτικά αναφέρεται ότι με βάση πρόσφατη χαρτογράφηση (2017) αποτελεί άμεση προτεραιότητα η ανέγερση τουλάχιστον 10 διδακτηρίων α'θμιας και β'θμιας εκπαίδευσης⁹³, ενώ πρόσθετες ανάγκες στέγασης και εξοπλισμού αντιμετωπίζει και το Ιόνιο Πανεπιστήμιο, ιδιαίτερα μετά την ενσωμάτωση του ΤΕΙ Ιονίων Νήσων. Επίσης, η υποχρεωτικότητα της προσχολικής εκπαίδευσης δημιουργεί νέες ανάγκες στέγασης & εξοπλισμού.

Δυνατότητες (πλεονεκτήματα & ευκαιρίες): η λειτουργία ενός αναβαθμισμένου Πανεπιστημιακού Ιδρύματος με τμήματα σε όλη την ΠΙΝ, το σχετικά ικανοποιητικό επίπεδο προϋποθέσεων παροχής υπηρεσιών εκπαίδευσης (αναλογία/ μαθητών ανά εκπαιδευτικό, χρήση ΤΠΕ) και η αναβάθμιση εκπαιδευτικού επιπέδου πληθυσμού την περίοδο της κρίσης δημιουργούν τις δυνατότητες προσέγγισης του μέσου εκπαιδευτικού και μαθησιακού επιπέδου της χώρας με την παράλληλη αντιμετώπιση αναγκών σε υποδομές

Υγεία & Πρόνοια

Σε ότι αφορά στον τομέα της παροχής υπηρεσιών υγείας, τα Ιόνια Νησιά **παρότι καταλαμβάνουν σχετικά καλή θέση στην σύγκριση των ευρωπαϊκών-ελληνικών περιφερειών** (σύγχρονες υποδομές νοσοκομειακής περίθαλψης κλπ) κατέχουν μια από τις χαμηλές θέσεις πανελλαδικά, σε σχέση με την αναλογία νοσοκομειακών κλινών ανά κάτοικο⁹⁴,. Όσον δε αφορά στην αναλογία ιατρικού και νοσηλευτικού προσωπικού καταλαμβάνουν την 8^η και τη 10^η θέση αντίστοιχα⁹⁵. Τα 6 Νοσοκομεία, τα 8

⁹³ Με βάση τη Χαρτογράφηση αναγκών στο πλαίσιο του ΠΕΠ 2014-2020

⁹⁴11η θέση το 2016 ως προς τον δείκτη του νοσοκομειακών αριθμού κλινών ανά 100.000 κατοίκους: 267,7 κλίνες έναντι 420,1 της χώρας και 508,9 της ΕΕ28. Εντούτοις, η μέση ετήσια πληρότητα των 5 δημόσιων Νοσοκομείων, εμφανίζεται σχετικά χαμηλή.

⁹⁵Νοσηλευτικό προσωπικό ανά 100 χιλ.κατ. (2015): 250 για την ΠΙΝ, και 345 για τη χώρα, ενώ το Ιατρικό προσωπικό (2016) είναι 459,7 για την ΠΙΝ, έναντι 658,5 για τη χώρα και 361 για την ΕΕ28 – στοιχεία Eurostat 2018

Η ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ

Κέντρα Υγείας και τα 53 Περιφερειακά Ιατρεία⁹⁶, λαμβάνοντας υπόψη τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της νησιωτικότητας, εμφανίζουν ελλείψεις, τόσο σε εξοπλισμό, όσο και σε προσωπικό. Επίσης, για τον τομέα της υγείας θα πρέπει να ληφθεί η εποχική ζήτηση λόγω της τουριστικής περιόδου και κατά συνέπεια η ανάγκη δημιουργίας αισθήματος ασφάλειας στους επισκέπτες.

Ο συνολικός αριθμός των επισκέψεων ασθενών σε μονάδες υγείας (νοσοκομεία και μονάδες ΠΕΔΥ/α'θμιας υγείας) της ΠΙΝ ανά κάτοικο είναι 2,7 (2018) ελαφρώς υψηλότερος από τον αντίστοιχο λόγο για τη χώρα και επιμερίζεται σε 1,2 για τα νοσοκομεία και 1,5 για τις μονάδες του Δικτύου Α'θμιας Υγείας (ΠΕΔΥ)⁹⁷. Η ενδο-περιφερειακή κατανομή των επισκέψεων στα νοσοκομεία δεν είναι ανάλογη του πληθυσμού των νησιών, με το ΓΝ Κέρκυρας να δέχεται το 26,7% των συνολικών επισκέψεων όταν στην ΠΕ Κέρκυρας αναλογεί το 50,2% του πληθυσμού της ΠΙΝ⁹⁸. Επίσης, παρότι η αναλογία «γενικών ιατρών» προς «εξειδικευμένους» είναι μεγαλύτερη από το επίπεδο της χώρας (6,3% έναντι 4,7%), είναι υπο-διπλάσια με βάση τα συγκριτικά στοιχεία με το μέσο ευρωπαϊκό επίπεδο⁹⁹.

Η παροχή υπηρεσιών κοινωνικής μέριμνας και ένταξης, πραγματοποιείται με τη λειτουργία

⁹⁶ Τα 8 Κ.Υ. διαθέτουν 34 κλίνες και 52 άτομα ιατρικού προσωπικού (2018) – 9η θέση με βάση την αναλογία ιατρών/κλινών στη χώρα και κατανέμονται 3 στην Κέρκυρα, 2 στην Κεφαλονιά και από 1 σε Λευκάδα και Ζάκυνθο. Τα Π.Ι. κατανέμονται σε 17, 12, 8 και 6 αντίστοιχα. Τα δε Νοσοκομεία κατανέμονται από 1 σε ΚΕΡΚ,ΛΕΥΚ,ΖΑΚ, ΖΚΦΛ (752 κλίνες), 1 Ιδιωτ.Θεραπευτήριο ΚΕΡΚ (42 κλίνες) και 1 Ψυχιατρικό Νοσοκομείο στην ΚΕΡΚ.

⁹⁷ Σε απόλυτους αριθμούς οι επισκέψεις (2018) ανέρχονται σε 251.721 για τα Νοσοκομεία και σε 306.158 για το ΠΕΔΥ- Ετήσια Έκθεση Υλοποίησης ΠΕΠ Π.Ι.Ν. 2018

⁹⁸ Αντίστοιχα, το ΠΕΔΥ Ζακύνθου δέχεται το 34,8% των επισκέψεων (πληθυσμός Ζακύνθου=19,6%) και το ΠΕΔΥ Λευκάδας μόλις το 2,3% (πληθυσμός Λευκάδας=11,4%). Τα στοιχεία αυτά δείχνουν «διαρροές» είτε εκτός υγειονομικού συστήματος ΠΙΝ (π.χ. νοσοκομειακή περίθαλψη Κέρκυρας), είτε από την α'θμια στη β'θμια φροντίδα υγείας (π.χ. Λευκάδα)

⁹⁹ Εθνική Στρατηγική για την Υγεία 2014-2020. Επίσης με βάση τα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ(2017) από τους 992 ιατρούς της ΠΙΝ μόνο οι 63 είναι «γενικοί ιατροί)

περιορισμένου αριθμού δημόσιων βρεφονηπιακών και παιδικών σταθμών, που προσφέρουν θέσεις φροντίδας παιδιών, με την ανάπτυξη και υποστήριξη δομών φιλοξενίας ατόμων τρίτης ηλικίας, με τις υπηρεσίες από τα Ειδικά Κέντρα που παρέχουν συμβουλευτική και θεραπευτική υποστήριξη σε Άτομα με ειδικές Ανάγκες (ΑμεΑ), καθώς και από Κέντρα Αποθεραπείας - Φυσικής & Κοινωνικής Αποκατάστασης¹⁰⁰. Η γεωγραφική κάλυψη των αναγκών των νησιών δεν είναι ισομερής, ενώ η προσφορά υπηρεσιών από μέρους των δομών αυτών (δημόσιων και ιδιωτικών) στηρίζεται σε επιχορηγούμενα Προγράμματα.

Τις τελευταίες περιόδους, μέσω του ΠΕΠ ολοκληρώθηκε ο ριζικός εκσυγχρονισμός βασικών νοσοκομειακών μονάδων (Κέρκυρας, Ζακύνθου, Λευκάδας), ελλείψεις όμως εντοπίζονται σε εργαστήρια και ιατρικό εξοπλισμό, καθώς και στη λειτουργικότητα των δομών α'θμιας φροντίδας υγείας. Την περίοδο αυτή στην ΠΙΝ (όπως και σε ολόκληρη τη χώρα) ξεκίνησε η λειτουργία των ΤΟΜΥ με σχετικά χαμηλή ανταπόκριση έως τώρα. Στον δε τομέα της Πρόνοιας, μέσω του ΠΕΠ βελτιώνονται ορισμένες προνοιακές υποδομές (γηροκομεία, παιδικοί σταθμοί), σε συνδυασμό με την υλοποίηση δράσεων υπέρ των κοινωνικά ευπαθών ομάδων (βλέπε δράσεις ΕΚΤ).

Παρά την αδιαμφισβήτητη αναβάθμιση των δομών β'θμιας υγείας, σε γενικές γραμμές και η ΠΙΝ υφίσταται τις επιπτώσεις από τα δομικά εμπόδια στο συντονισμό μεταξύ των τομέων υγείας, τις ελλείψεις στελέχωσης, τον κατακερματισμό των δομών διοίκησης καθώς και της μη βέλτιστης αξιοποίησης των υποδομών, που χαρακτηρίζουν το σύστημα υγείας στη χώρα. Η δε εποχική διακύμανση επιτείνει τα προβλήματα.

Ειδικά η πρωτοβάθμια φροντίδα υγείας παραμένει σε χαμηλή ανάπτυξη¹⁰¹, όσον αφορά υποδομές, εξοπλισμό και ανθρώπινο δυναμικό. Ιδιαίτερη ανάγκη, (λόγω και της νησιωτικότητας) αποτελεί η υγειονομική κάλυψη των απομακρυσμένων περιοχών και ευπαθών ομάδων με τη συνδρομή και της τεχνολογίας(e-υγεία)¹⁰². Παράλληλα, οι δημογραφικές

¹⁰⁰ Σε σχέση με το σύνολο της χώρας, η Περιφέρεια Ιονίων Νήσων το 2007 διέθετε μόλις το 1,57% του συνόλου των προνοιακών δομών ανοιχτής και κλειστής φροντίδας, ενώ ο αριθμός προγραμμάτων «Βοήθεια στο Σπίτι» ανέρχονταν στο 1,79% του συνολικού ποσοστού της χώρας. Στον αντίποδα διέθετε το 10,53% του συνόλου των κατασκηνώσεων και το 4,35% των γηροκομείων. Σε ότι αφορά την υποστήριξη σε ΑΜΕΑ, αναφέρεται η συμμετοχή με 3,57% των Κέντρων Εκπαίδευσης, Κοινωνικής Υποστήριξης και Κατάρτισης ΑΜΕΑ και 1,89% των Κέντρων Αποκατάστασης Ατόμων με Αναπηρίες (ΚΑΑΜΕΑ).

¹⁰¹ Εθνική Στρατηγική για την Υγεία 2014-2020

¹⁰² Υπηρεσίες και εφαρμογές ηλεκτρονικής υγείας (συμπεριλαμβάνονται η ηλεκτρονική περίθαλψη, το διαδίκτυο των

Η ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ

κ.ά. συνθήκες δημιουργούν πρόσθετες ανάγκες για την επαρκή κάλυψη των προνοιακών αναγκών ευπαθών και ευάλωτων ομάδων (ηλικιωμένοι, ΑμεΑ)

Δυνατότητες (πλεονεκτήματα & ευκαιρίες): Λειτουργία ενός αναβαθμισμένου όσον αφορά στις υποδομές, συστήματος β'θμιας φροντίδας υγείας σε όλη την ΠΙΝ, δημιουργεί τις δυνατότητες προσέγγισης του μέσου επιπέδου της χώρας, με την παράλληλη αντιμετώπιση αναγκών σε ανθρώπινο (ιατρικό και νοσηλευτικό) δυναμικό και υποδομές στην α'θμια φροντίδα

Αγορά Εργασίας

Το ανθρώπινο δυναμικό αποτελεί σημαντικό παράγοντα για την εξέλιξη και λειτουργία του παραγωγικού συστήματος.

Η Περιφέρεια Ιονίων Νήσων συμμετέχει κατά το 1,96% στο εργατικό δυναμικό της χώρας (2018)¹⁰³, με εμφανείς διακυμάνσεις, αφού πριν, στο απόγειο και κατά την έξοδο από την οικονομική κρίση διαμορφώνεται σε 97,0 χιλ ή 55,7% (2009), 91,8 ή 52,5% (2013) και 93,1 χιλ. άτομα ή 54,4% του πληθυσμού της >=15ετών (2018)-4¹ καλύτερη θέση σε επίπεδο χώρας και πάνω από το μέσο όρο (51,9%). Η δε συμμετοχή των απασχολούμενων (78,3 χιλ. άτομα το 2018), κυμαίνεται σταθερά πάνω από το μέσο όρο της χώρας την περίοδο 2009-2018¹⁰⁴.

Βασικά χαρακτηριστικά της διάρθρωσης της απασχόλησης αποτελούν:

-η σταδιακή διαφοροποίηση στο εκπαιδευτικό επίπεδο των απασχολούμενων με αύξηση του μεριδίου των αποφοίτων λυκείου και ΑΕΙ και αντίστοιχα μείωση των αποφοίτων υποχρεωτικής εκπαίδευσης σε σχέση με τα προ κρίσης επίπεδα¹⁰⁵

πραγμάτων για τη φυσική δραστηριότητα και η υποβοηθούμενη από το περιβάλλον αυτόνομη διαβίωση).

¹⁰³ Η εξέλιξη του εργατικού δυναμικού πριν, στο απόγειο και κατά την έξοδο από την οικονομική κρίση διαμορφώνεται σε 97,0 χιλ (2009), 91,8 (2013) και 93,1 (2018) -Ετήσιες χρονοσειρές Έρευνας Εργατικού Δυναμικού από το 1981 / 2018-ΕΛΣΤΑΤ

¹⁰⁴ καταλαμβάνοντας, από την πρώτη (2018), τη δεύτερη (2013, πίσω από το Ν.Αιγαίο), ή την Πέμπτη (2009, πίσω από τις άλλες 2 Νησιωτικές Περιφέρειες, την Πελοπόννησο και την Αττική)

¹⁰⁵ Οι απασχολούμενοι απόφοιτοι ΑΕΙ αυξάνονται από 13,1%(2009) σε 14,3%(2013) και 20,1%(2018) και οι απόφοιτοι "άνωτης" β'θμιας εκπαίδευσης από 31,0% περίπου (2009 και 2013) σε 39,1%(2018). Αντίθετα, αυτοί που τελείωσαν την α'θμια εκπαίδευση μειώθηκαν από 29,2%(2009), στο 16,3% (2013) και στο 10,2%(2018) και την "κατώτερη" β'θμια από 14,0%(2009 και 2013), στο 8,7%(2018)-ΕΛΣΤΑΤ

-ο σχετικά μεγάλος αριθμός αυτοαπασχολούμενων, το μερίδιο του οποίου εμφανίζει τάσεις μείωσης¹⁰⁶,

-η τομεακή κατανομή της απασχόλησης χαρακτηρίζεται από μια έντονη πλέον στροφή στον τριτογενή τομέα (81,2%-2018), σε ρυθμούς μάλιστα υψηλότερους από εκείνους της χώρας, σε βάρος του δευτερογενή και του πρωτογενή τομέα, ο οποίος στην κορύφωση της κρίσης είχε σημειώσει άνοδο¹⁰⁷.

-τα επίπεδα της "μερικής" απασχόλησης κινούνται διαχρονικά χαμηλότερα από εκείνα της χώρας (10,1%-2018)με πτωτική πορεία από το 2013 (8,4%) στο 2018 (3,9%)¹⁰⁸

-η αναλογία των απασχολούμενων με εξειδίκευση (σε χειρωνακτική ή μη εργασία) μειώνεται σταθερά σε όλη τη διάρκεια της κρίσης έως σήμερα (39,9% το 2018) και κινείται σημαντικά κάτω (7 και πλέον μονάδες) από το επίπεδο της χώρας.¹⁰⁹

-το ποσοστό όσων εργάζονται σε επιχειρήσεις που απασχολούν έως 10 άτομα(ΜΜΕ) μειώθηκε σημαντικά τα τελευταία χρόνια (από το 82,0% το 2013 στο 69,2% το 2018), αλλά υπερτερεί σημαντικά του επιπέδου της χώρας.¹¹⁰

-μετά από μια περίοδο σταθεροποίησης (στο 40% 2009 και 2013), η αναλογία των γυναικών στους απασχολούμενους αυξάνεται στο 42,9% (2018).¹¹¹

¹⁰⁶ Το μερίδιο των αυτο-απασχολούμενων από το περίπου 40% (40,1% το 2009 και 40,5% το 2013) μειώνεται στο 36,8% το 2018, ενώ στο σύνολο της χώρας επανέρχεται στα προ κρίσης επίπεδα(29,4% το 2009, 32,1% το 2013 και 29,8% το 2018). Αντίθετα, το μερίδιο των μισθωτών από το 51,0%(2009) και το 47,6%(2013), αυξάνεται στο 56,8%(2018). Στην κορύφωση της κρίσης(2013) το 11,9% απασχολούνται ως βοηθοί στην οικογενειακή επιχείρηση.

¹⁰⁷ Ειδικότερα, ο τριτογενής τομέας απασχολεί το 2018 απασχολεί το 81,2% (από 66,4% το 2009 και 66,1% το 2013) έναντι του 72,5% της χώρας. Ο δε υποτομέας "Εμπόριο, ξενοδοχεία, εστίαση, μεταφορές και επικοινωνίες" αυξάνεται στο 52,9% το 2018 (από το 42,8% το 2009 και το 36,8% το 2013) έναντι του 33,9% για τη χώρα (2018).Από την άλλη, ο δευτερογενής τομέας ακολουθεί πτωτική πορεία από το 18,2% το 2009 στο 14,8% το 2013 και το 9,8% το 2018 και ο πρωτογενής δυνάμωσε στο μέσο της κρίσης (από το 17,5% το 2009 στο 19,1% το 2013) για να περιοριστεί σταδιακά στη συνέχεια έως το 9,1% το 2018.-ΕΛΣΤΑΤ

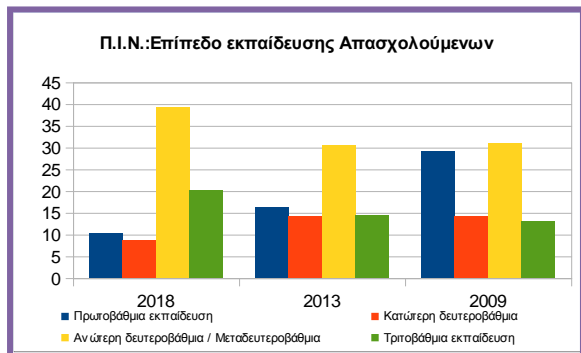
¹⁰⁸ Η "μερική" απασχόληση έκανε στην ΠΙΝ την εμφάνισή της με την κρίση. Έτσι από το 0,1% του 2009 διαμορφώθηκε στο 8,4% το 2013 για να μειωθεί στο 3,9% το 2018.-ΕΛΣΤΑΤ

¹⁰⁹ Το μερίδιο των "εξειδικευμένων" μειώνεται από το 45,9% το 2009 στο 43,4% το 2013 και στο 39,9% το 2018, έναντι 47,6% για τη χώρα.

¹¹⁰ Στον αντίποδα, το ποσοστό αυτών που απασχολούνται σε επιχειρήσεις με περισσότερους από 50 εργαζόμενους αυξήθηκε από το 2,0% του 2009 στο 4,1% το 2018 (8,7% για τη χώρα).

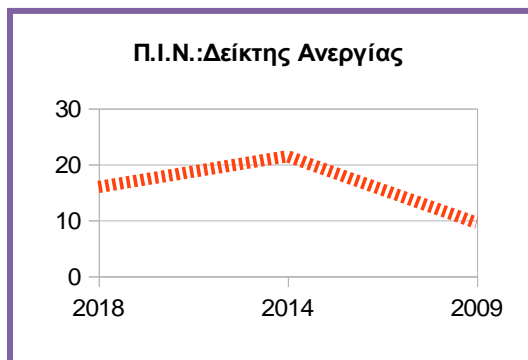
¹¹¹ Στοιχεία Eurostat 2019

Η ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ

-το ποσοστό των νέων απασχολούμενων (15-34 ετών) βαίνει μειούμενο και διαμορφώνεται στο 22,5% (2018) έναντι 25% για τη χώρα.¹¹²

-τα τελευταία χρόνια αναπτύσσεται και στα Ι.Ν. Ο τομέας της ΚΑΛΟ, με την ίδρυση 25 φορέων ΚΑΛΟ, των 72% των οποίων στην Κέρκυρα (το 1,7% της χώρας, 1.435 ΚΑΛΟ– 2018), με αντικείμενο σε πεδία του περιβάλλοντος, του πολιτισμού, της εκπαίδευσης, των ΤΠΕ, της γαστρονομίας κλπ

Ο δείκτης ανεργίας του εργατικού δυναμικού διαμορφώθηκε στο 15,9% το 2018 (14,8 χιλ. άνεργοι), ύστερα από την κορύφωση του 2014 (21,4% και 19,4 χιλ. άνεργοι), αρκετά χαμηλότερα από το μ.ό. της χώρας (19,3%), στην τρίτη καλύτερη θέση¹¹³.

- η εποχικότητα της απασχόλησης εκφράζεται μεταξύ των άλλων με την εποχική διακύμανση του δείκτη ανεργίας εντός του έτους (αναλογία δ.α. 1ου/3ου τριμήνου 2018: 2,8 στην ΠΙΝ έναντι 1,2 για τη χώρα¹¹⁴).

¹¹² Από 32,4% το 2009 μειώνεται στο 26,2% το 2013 και στο 22,5% το 2018 – Στοιχεία Eurostat 2019

¹¹³ Είναι ενδεικτικό ότι το 2014 οπότε σημειώθηκε το υψηλότερο ποσοστό, κατέλαβε τη δεύτερη καλύτερη θέση μετά το Ν.Αιγαίο. Προ κρίσης, ο Δείκτης Ανεργίας διαμορφώνεται στο 8,3%(2008)

¹¹⁴ Σε επίπεδο ΠΙΝ και χώρας η εποχική διακύμανση έχει ως εξής (αναλογία δείκτη ανεργίας 1ου/3ου τριμήνου): 2009: 2,8 έναντι 1,0, 2013: 1,8 έναντι 1,0 και 2017: 2,2 έναντι 1,2 (Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ. 2019 - Περιφερειακοί Λογαριασμοί)

-η μακροχρόνια ανεργία αυξάνει δραματικά με την κρίση¹¹⁵, κορυφώνεται το 2014 (60,9% των ανέργων) και έκτοτε αρχίζει μια αργή αποκλιμάκωση (54,1% - 2018 έναντι 70,3% για τη χώρα)

- το ποσοστό των “νέων ανέργων” βαίνει συνεχώς μειούμενο¹¹⁶, αντανακλώντας τις γενικότερες δημογραφικές εξελίξεις (17,2% στην ΠΙΝ έναντι 20,2% για τη χώρα το 2018)

-η ανεργία των γυναικών κορυφώνεται με την κρίση (27,9% το 2014) και αποκλιμακώνεται σταδιακά (19,9% το 2018) όπως και ο δείκτης ανεργίας, παραμένοντας χαμηλότερη από αυτήν της χώρας (30,2% το 2013 και 24,2% το 2018)¹¹⁷

- το ποσοστό των ανέργων “υψηλής εξειδίκευσης” αυξάνεται διαρκώς και εντείνεται με την κρίση στο επίπεδο του 16,9% για την ΠΙΝ έναντι 24,3% για τη χώρα (2018)¹¹⁸

-όσον αφορά δε στον τύπο εργασίας που επιζητούν οι άνεργοι, η κρίση εκμηδένισε τη ζήτηση για “αυτο-απασχόληση” (από το 6,2% το 2009, κοντά στο 0,5% το 2013 και 2018) έναντι της μισθωτής εργασίας και μάλιστα ακόμη και εάν αυτήν περιλαμβάνει και μερική απασχόληση¹¹⁹

-όσον δε αφορά στο επίπεδο εκπαίδευσης των ανέργων, μετά την κορύφωση της κρίσης (2013) αυξάνεται σημαντικά η αναλογία των πτυχιούχων ΑΕΙ ανέργων (από 14,3% το 2013 στο 21,2% το 2018), αλλά και της “άνωτερης β’θμιας εκπαίδευσης (από 49,6% το 2013 στο 54,0% το 2018)¹²⁰.

¹¹⁵ Από το 20,0% το 2009 (ή 40,4% για τη χώρα) – Χρονοσειρές ΕΛΣΤΑΤ 2018

¹¹⁶ Το ποσοστό των “νέων χωρίς εργασία και προηγούμενη εμπειρία” διαμορφώνεται από το 24,3%(2009), στο 20,9% (2013) και στο 17,2% (2018) για την ΠΙΝ έναντι 28,2%, 23,6% και 20,2% για τη χώρα – Χρονοσειρές ΕΛΣΤΑΤ 2018

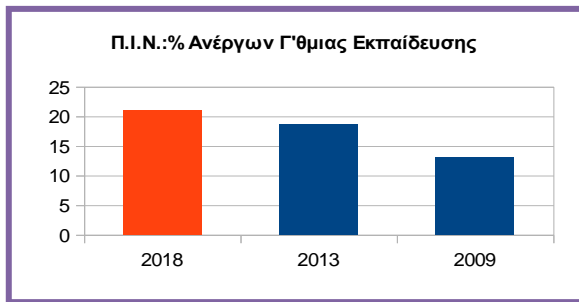
¹¹⁷ Στοιχεία Eurostat 2018

¹¹⁸ Το ποσοστό των ανέργων με υψηλή εξειδίκευση (σε χειρονακτικά ή μη, επαγγέλματα) από 11,3% το 2019, εκτινάσσεται στο 16,3% το 2013 και σταθεροποιείται στο 16,9% το 2018 στην ΠΙΝ. Αντίθετα, στη χώρα από το 27,9% του 2009, κορυφώνεται στο 32,8% το 2013 για να υποχωρήσει σημαντικά στο 24,3% το 2018.

¹¹⁹ Η ζήτηση για “μισθωτή εργασία πλήρους απασχόλησης” από το 43,7% του 2019 (41,5% για τη χώρα) μειώνεται στο 16,8% το 2013 (34,0%) και στο 18,8% το 2018 (14,3% για τη χώρα)- Χρονοσειρές ΕΛΣΤΑΤ 2018

¹²⁰ Τα αντίστοιχα ποσοστά για τη χώρα είναι 22,0%--25,4% για τα ΑΕΙ και 49,9%--51,5% για την “άνωτερη β’θμια” (2013 - 2018)- Χρονοσειρές ΕΛΣΤΑΤ 2018

Η ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ

Στο πέρασμα από τη μία Προγραμματική περίοδο στην άλλη, οι δράσεις που αφορούν στο ανθρώπινο δυναμικό αποκτούν ολοένα μεγαλύτερη βαρύτητα, ενώ στην προσπάθεια ανταπόκρισης στις νεο-εμφανιζόμενες ανάγκες (ιδιαίτερα κατά την περίοδο της οικονομικής κρίσης), οι δράσεις αποκτούν διακριτό προσανατολισμό είτε στην κατεύθυνση της αξιοποίησης των συγκριτικών πλεονεκτημάτων (στρατηγική RIS), είτε στην κατεύθυνση της αντιμετώπισης της φτώχειας και των διακρίσεων (Στρατηγική για την Κοινωνική Ένταξη).

Έτσι, στην τρέχουσα Προγραμματική Περίοδο, η πολιτική για την απασχόληση σχεδιάζεται και υλοποιείται αφενός κεντρικά, κυρίως με “οριζόντιες” δράσεις και στοχεύσεις και αφετέρου τοπικά, με πρωτοβουλία των Περιφερειών διαμορφώνονται προσαρμοσμένες στρατηγικές ενίσχυσης της απασχόλησης προς τις 2 παραπάνω αναφερόμενες κατευθύνσεις με βάση τη Μελέτη Αναγκών Αγοράς Εργασίας. Τα αποτελέσματα από την υλοποίηση των δράσεων αναμένονται τα επόμενα χρόνια. Σκοπός είναι η αξιοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού ως κινητήριας δύναμης για την ανάπτυξη της Περιφέρειας και αφετέρου, η ενίσχυση της κοινωνικής της συνοχής.

Με τη διαφαινόμενη είσοδο σε μια περίοδο σταθερότητας της οικονομίας για τη χώρα και την ΠΙΝ οι ανάγκες που πηγάζουν από τις συνέπειες της κρίσης, αλλά και της επιδιωκόμενης προσαρμογής του παραγωγικού μοντέλου, παραμένουν¹²¹. Παρότι δεν έχει εκτιμηθεί επαρκώς η πραγματική, μεσοπρόθεσμη συμβολή των ασκούμενων πολιτικών στην αντιμετώπιση της ανεργίας, αναγκαία κρίνεται η συνέχιση Ενεργητικών Πολιτικών Απασχόλησης (για την αναβάθμιση των γνώσεων και δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού, δημιουργία θέσεων

¹²¹ Σύμφωνα με την RIS, η στροφή προς νέα πρότυπα και τομείς επιχειρηματικότητας, προϋποθέτει ανάλογες δεξιότητες για το ανθρώπινο δυναμικό. Επιπρόσθετα, στο βαθμό που η «έξυπνη εξειδίκευση» ενσωματώνει τη γνώση στο παραγωγικό σύστημα, οι απαιτήσεις αυτές αυξάνονται. Η ανάγκη για νέες ειδικότητες είναι προφανείς: από τις νέες καλλιεργητικές πρακτικές & την προώθηση της γαστρονομίας, έως την ψηφιακή εξειδίκευση, την “πράσινη οικονομία”, τον θεματικό τουρισμό και τις αναπαραστατικές/δημιουργικές τεχνικές.

απασχόλησης, αυτοαπασχόληση, προσαρμογή εργαζομένων κλπ) που εντάσσονται στο πλαίσιο σύζευξης της προσφοράς και της ζήτησης εργασίας στην ΠΙΝ.

Έτσι, η δημιουργία Μηχανισμού Διάγνωσης των Αναγκών της Αγοράς Εργασίας¹²², που θα τροφοδοτεί τους φορείς σχεδιασμού των πολιτικών απασχόλησης και επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης με την απαιτούμενη πληροφορία και τα στοιχεία για τους δυναμικούς κλάδους και επαγγέλματα, είναι αναγκαία επιλογή.

Επίσης, η ενθάρρυνση των Φορέων ΚΑΛΟ (υφιστάμενων και νέων) αποτελεί μια διέξοδο δημιουργίας απασχόλησης για ευπαθείς και άλλες ομάδες, τη στιγμή που ακόμη και ορισμένοι υπο-τομείς της RIS, προσφέρονται για την ανάπτυξη τέτοιας μορφής επιχειρηματικότητας.

Δυνατότητες (πλεονεκτήματα & ευκαιρίες): η αύξηση του οικονομικά ενεργού πληθυσμού σε συνδιασμό με την άνοδο στο εκπαιδευτικό επίπεδο των απασχολούμενων και το υψηλό επίπεδο εξειδίκευσης των ανέργων δημιουργεί ορισμένες δυνατότητες για την ανάδυση νέων παραγωγικών τομέων με έμφαση στις δεξιότητες

Κοινωνική Ένταξη

Η Μελέτη για την “αντιμετώπιση της Φτώχειας και του Κοινωνικού Αποκλεισμού στην ΠΙΝ (ΠΕΣΚΕ-2014), εντόπισε σημαντικές συγκεντρώσεις πληθυσμού απειλούμενου από τη φτώχεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό (ΑμΕΑ, μέλη πολύτεκνων οικογενειών, συνταξιούχοι με χαμηλά εισοδήματα, ηλικιωμένοι χωρίς ασφάλιση υγείας κλπ).

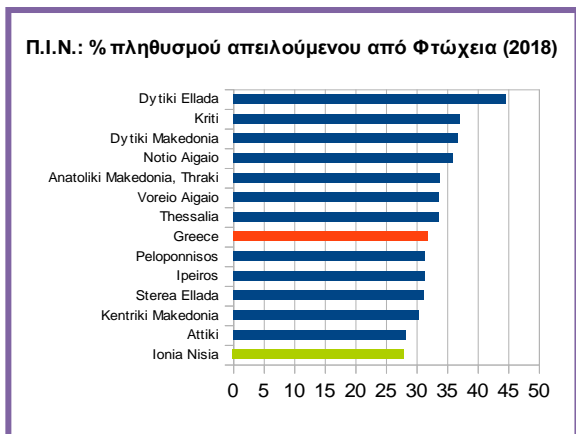
Παρά την πρόοδο που έχει συντελεστεί έκτοτε (η ΠΙΝ το 2018 καταγράφει το χαμηλότερο ποσοστό ανθρώπων που κινδυνεύουν από φτώχεια και κοινωνικό αποκλεισμό στη χώρα (28,1% έναντι 31,8% για τη χώρα)¹²³, όσον δε αφορά στον “δείκτη σοβαρής υλικής υστέρησης” κατατάσσεται στη 2η καλύτερη θέση (13,6% έναντι 16,7% για τη χώρα), ενώ και όσον αφορά το ποσοστό του “πληθυσμού <60 ετών που ζουν σε νοικοκυριά χαμηλής έντασης εργασίας” η ΠΙΝ συγκεντρώνει τις χαμηλότερες τιμές (8,9% έναντι 14,6% για τη χώρα)¹²⁴ τα προβλήματα της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού παραμένουν και μια σειρά από στοιχεία οδηγούν στο συμπέρασμα αυτό:

¹²² Δηλαδή, μετεξέλιξη και αναβάθμιση της σημερινής πρακτικής με την εκπονούμενη κατά διαστήματα, Μελέτης Αναγκών Α.Ε.

¹²³ Διαφορετική μεθοδολογία εκτιμάει το «ποσοστό φτώχειας» για την Π.Ι.Ν. Επίσης κάτω του μ.ο. της χώρας (4^η θέση με 27,5% έναντι 29,0% για τη χώρα -2016) -Φτώχεια και ανισότητα στην Ελλάδα – ΙΝΕ ΓΣΕΕ 2018

¹²⁴ Στοιχεία Eurostat 2018

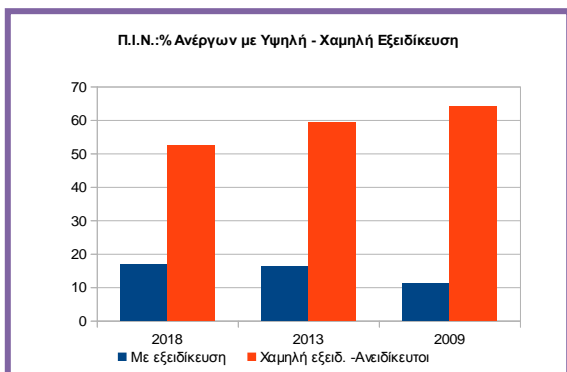
Η ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ

-όσον αφορά στο υπολογιζόμενο ποσοστό “ακραίας φτώχειας”, η ΠΙΝ καταλαμβάνει την 3η καλύτερη θέση με 9,8% το 2016 (έναντι 10,6% το 2013), αλλά με τη μικρότερη διακύμανση (min-max τιμή)¹²⁵

-το μέσο δηλωθέν εισόδημα (ανά φορολογική δήλωση) Φ.Π. (2017) φέρνει την ΠΙΝ στην τελευταία θέση της κατάταξης των Περιφερειών της χώρας και στο 78,5% επί του αντίστοιχου δείκτη σε επίπεδο χώρας ήδη από το 2013¹²⁶.

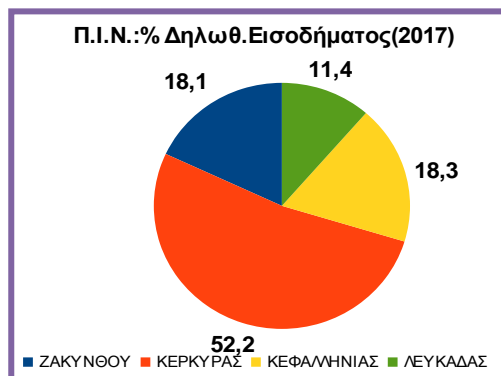
-όσον αφορά στα “κόκκινα δάνεια” η ΠΙΝ κατατάσσεται στην 6η θέση των Περιφερειών (με 41%- 2017)

- Το 8,6% των ατόμων 18-59 ετών διαμένουν σε νοικοκυριά χωρίς κανέναν εργαζόμενο (2018),

¹²⁵“Μια αποδοτική πολιτική για την Καταπολέμηση της Ακραίας Φτώχειας” - ΔΙΑneosis (2017)

¹²⁶Στα 9.074 € διαμορφώνεται το μέσο δηλωθέν εισόδημα ανά φορολογική δήλωση για την ΠΙΝ έναντι 11.556€ για τη χώρα (78,5%), έναντι 10.532€ (13.431€ και 78,4% έναντι της χώρας το 2013). Η Κέρκυρα (9.282€) υπερβαίνει το μ.ό., ενώ αντίθετα η Ζάκυνθος (8.639€) είναι στην 4η / τελευταία θέση των Νομών της ΠΙΝ. Όσον δε αφορά στα ΝΠ (Επιχειρήσεις) το 40,8% εμφανίζει ζημιές (2017), λίγο πάνω από το επίπεδο της χώρας (39,2%), ενώ ο μ.ο. των φορολογούμενων κερδών υπολογίζεται στο 38,2% της χώρας - Στατιστικά στοιχεία ΑΑΔΕ

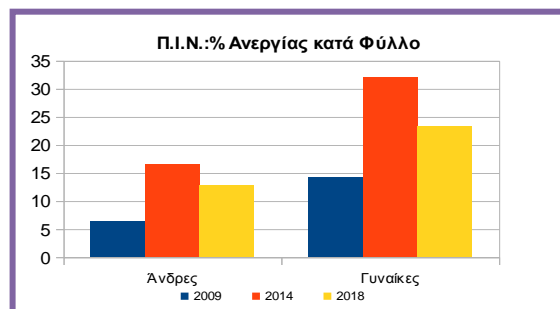

κατατάσσοντας την ΠΙΝ στην 6η θέση (9,2% για τη χώρα), με ελαφρά βελτίωση από το 2013.¹²⁷

-οι ανειδίκευτοι άνεργοι παρά τη σταδιακή μείωση, παραμένουν σε υψηλό επίπεδο έναντι της χώρας (52,5% έναντι 39,5%-2018) κατατάσσοντας την ΠΙΝ στην 3η χειρότερη θέση.

-το ποσοστό των ξένων υπηκόων (πλην ΕΕ) ανέρχεται στο 5,6% (3,8% για τη χώρα-2018) ή 11.200 άτομα, το 2ο υψηλότερο στη χώρα, σταθεροποιημένο τα τελευταία χρόνια, έναντι τάσεων μείωσης για τη χώρα¹²⁸

-η ανεργία των γυναικών, παρότι αποκλιμακώνεται σταδιακά (στο 19,9% το 2018), παραμένει κατά 6 περίπου μονάδες υψηλότερη από εκείνη των ανδρών¹²⁹. Ενδεικτική του προβλήματος είναι η αυξημένη ζήτηση για θέσεις φροντίδας παιδιών σε Παιδικούς κ.ά. Σταθμούς, τα τελευταία χρόνια¹³⁰

-εκτιμήσεις για τα άτομα που ανήκουν σε ευάλωτες κοινωνικά ομάδες καταγράφονται αναλυτικά στην

¹²⁷ Ο δείκτης από το 5,3% την περίοδο προ της κρίσης (2009), εκτινάχθηκε στο 9,2% (2013) για περιοριστεί στο 8,6% το 2018, έναντι 5,5%, 12,6% και 9,2% για τη χώρα – Χρονοσειρές ΕΛΣΤΑΤ 2018

¹²⁸ Οι ξένοι υπήκοοι (πλην ΕΕ) από το 7,2% το 2009 μειώθηκαν στο 5,5% το 2013 και 5,6% το 2018, έναντι 6,3%, 5,4% και 3,8% για τη χώρα. - Χρονοσειρές ΕΛΣΤΑΤ 2018

¹²⁹ Στοιχεία Eurostat 2018

¹³⁰ Το έτος 2018-2019 προσφέρθηκαν συνολικά (ΠΕΠ-ΤΕΠ) 2.554 θέσεις έναντι ζήτησης για 3.320 (κάλυψη κατά 77,05% της ζήτησης), ενώ τον προηγούμενο χρόνο (2017-2018) η ζήτηση διαμορφώθηκε σε 2.923 έναντι προσφοράς 2.343 θέσεων (κάλυψη 80,2%).- ΕΕΤΑΑ 2019-09-24

Η προσφορά/ζήτηση θέσεων είναι ιδιαίτερα αυξημένη έναντι του 2012-2013 (785 θέσεις) και 2009-2010(385-410 θέσεις).

Η ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ

ΠΕΣΚΕ της ΠΙΝ (2015): ΑμεΑ (περί τις 3.500 άτομα), ΡΟΜΑ (περί τους 850¹³¹), απροστάτευτα παιδιά (445), εξαρτημένα άτομα (περίπου 300), φυλακισμένοι (313), κάτοικοι μικρών Νησιών (8.366) κ.ά.

Κατά την τρέχουσα Προγραμματική Περίοδο η υλοποίηση πολιτικών για την αντιμετώπιση της φτώχειας υπακούει στην ΠΕΣΚΕ, χρηματοδοτείται μέσω του ΠΕΠ και υλοποιείται σε περιφερειακό επίπεδο, ενώ σχεδιάζεται σε συνεργασία και τους κεντρικούς φορείς άσκησης πολιτικής. Στο επίκεντρό της βρίσκεται η ενίσχυση της λειτουργίας Κοινωνικών Δομών για διάφορες κατηγορίες υπηρεσιών (π.χ. Κέντρα Κοινότητας) και ευάλωτων κοινωνικών ομάδων (π.χ. ΚΔΗΦ ΑμεΑ, Κέντρα Συμβουλευτικής γυναικών, ΚΗΦΗ), καθώς και η υλοποίηση προγραμμάτων κοινωνικής υποστήριξης (π.χ. Εναρμόνισης οικογεν-επαγγ. ζωής, εκπαιδευτική στήριξη μαθητών ΑμεΑ, προγράμματα για την πρόσβαση σε υπηρεσίες Υγείας, για τους ΡΟΜΑ κλπ)¹³². Η παροχή υπηρεσιών και υποστήριξης μέσω των παραπάνω δομών και προγραμμάτων χρηματοδοτείται το αργότερο έως το 2023

Επειδή οι συνθήκες για την ενεργοποίηση των παραπάνω πολιτικών για την αντιμετώπιση της φτώχειας και την κοινωνική ένταξη δεν έχουν εκλείψει, η συνέχιση των περισσότερων από αυτά για μετά το 2023 είναι αναγκαία, κατόπιν επικαιροποίησης της ΠΕΣΚΕ, αλλά και σχετικής αξιολόγησης και ενδεχόμενης προσαρμογής της λειτουργίας προγραμμάτων και δομών. Επιτελική Δομή για την παρακολούθηση και αξιολόγηση των δράσεων για την αντιμετώπιση της φτώχειας αποτελεί το Περιφερειακό Παρατηρητήριο Κ.Ε., η λειτουργία του οποίου επίσης θα πρέπει να συνεχίσει να υποστηρίζεται.

Δυνατότητες (πλεονεκτήματα & ευκαιρίες): η ύπαρξη ορισμένων βασικών υποδομών για παροχή κοινωνικών υπηρεσιών, καθώς και η εμπειρία στη διαχείριση-λειτουργία Κοινωνικών Δομών για ευάλωτες κοινωνικές ομάδες στο πλαίσιο πλέον μιας ολιστικής και στρατηγικής προσέγγισης, προσφέρουν δυνατότητες για τη συνεχή προώθηση της κοινωνικής ένταξης

¹³¹ Με βάση τη Στρατηγική της ΠΙΝ για την Κοινωνική Ένταξη των ΡΟΜΑ, ο αριθμός τους ανέρχεται σε 851, οι οποίοι κατοικούν σε 19 οικισμούς/καταυλισμούς (ΚΕΡΚ: 6 καταυλισμοί με 361 άτομα, ΛΕΥΚ: 4 με 110, ΚΦΛ: 5 με 189 και ΖΑΚ: 4 καταυλισμοί με 191 άτομα)

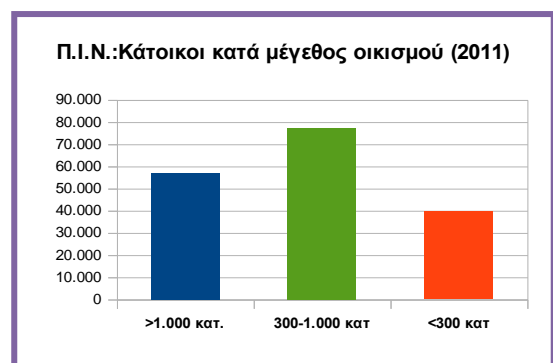
¹³² Κέντρα Κοινότητας (5), Κοινωνικά Παντοπωλεία -Συσσίτια (4), Κοινωνικά Φαρμακεία(3),ΚΔΗΦ ΑμεΑ (2), Κέντρο Ημέρας Αστέγων (1), ΚΗΦΗ (3), Δομές για την αντιμετώπιση τη βίας κατά των Γυναικών (4), καθώς και προγράμματα για την παροχή εκπαιδευτικής υποστήριξης ΑμεΑ κλπ

Ε. ΧΩΡΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Τα επιμέρους τμήματα του νησιωτικού συμπλέγματος της ΠΙΝ χαρακτηρίζονται από κοινά στοιχεία, ως προς το παραγωγικό και το πολιτιστικό τους πρότυπο, ενώ η οικονομία επηρεάζεται άμεσα από τις διακυμάνσεις των τουριστικών ροών και τις συνδέσεις και επικοινωνίες με την ηπειρωτική χώρα, αλλά και μεταξύ τους. Λόγω της συνοριακής θέσης της η ΠΙΝ αποτελεί γέφυρα με τις όμορες Περιφέρειες και τα κράτη του Ιονίου Πελάγους και της Αδριατικής.

Παράλληλα, η νησιωτικότητα προκαλεί άνιση ανάπτυξη και διευρύνει τις ανισότητες στη χωρική κατανομή των πόρων και των συνθηκών διαβίωσης. Αποτελεί ένα διαρκές φαινόμενο γεωγραφικής ασυνέχειας και εντείνεται αντιστρόφως ανάλογα με το μέγεθος του νησιού και ανάλογα με την απόστασή του από τις ακτές, ενώ δημιουργεί πιέσεις στο περιβάλλον και τους πόρους και αντιμετωπίζει ειδικούς φυσικούς κινδύνους.

Το οικιστικό δυναμικό της Π.Ι.Ν., αριθμεί 651 οικισμούς με συνολικά 207.855 μόνιμους κατοίκους (ΕΛΣΤΑΤ-2011).Το δυναμικό αυτό κατανέμεται:

-με βάση την ευρύτερη διοικητική διαίρεση σε Περιφερειακές Ενώτητες, σε: 309 οικισμούς (104.371 κατο) στην ΠΕ Κέρκυρας, 88 οικισμούς (40.759 κατο) στην ΠΕ Ζακύνθου, 183 οικισμούς (39.032 κατο) στις ΠΕ Κεφαλληνίας & Ιθάκης και 71 οικισμούς (23.693 κατο) στην ΠΕ Λευκάδας.

-με βάση την αστικότητα, σε : 29 ΑΣΤΙΚΟΥΣ (77.201 κατο) και 622 “ΑΓΡΟΤΙΚΟΥΣ” οικισμούς (130.834 κατο). Από τούς αστικούς οικισμούς, τα 4 αστικά κέντρα – πρωτεύουσες νομών συγκεντρώνουν 14 οικισμούς (61.864 κατο)¹³³.

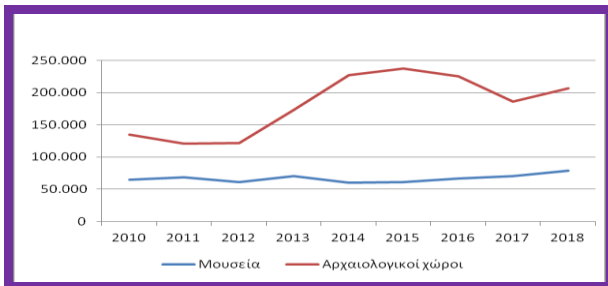
¹³³ Στην ΠΙΝ ως ευρύτερες ζώνες ανάπτυξης αστικών λειτουργιών θεωρούνται κυρίως οι περιοχές που αντιστοιχούν στα τέσσερα μεγαλύτερα αστικά κέντρα της Περιφέρειας: η Κέρκυρα (έδρα της Περιφέρειας) που χαρακτηρίζεται ως «δευτερεύων εθνικός πόλος», οι έδρες των Περιφερειακών Ενοτήτων Κεφαλονιάς και Ζακύνθου που χαρακτηρίζονται ως «λουπά αστικά κέντρα» και η Λευκάδα που εντάσσεται στο πολύπολο Λευκάδα - Άρτα - Πρέβεζα. Και οι 4 πόλεις αποτελούν πόλεις λιμάνια, και είναι αναπτυγμένες στην

Η ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ

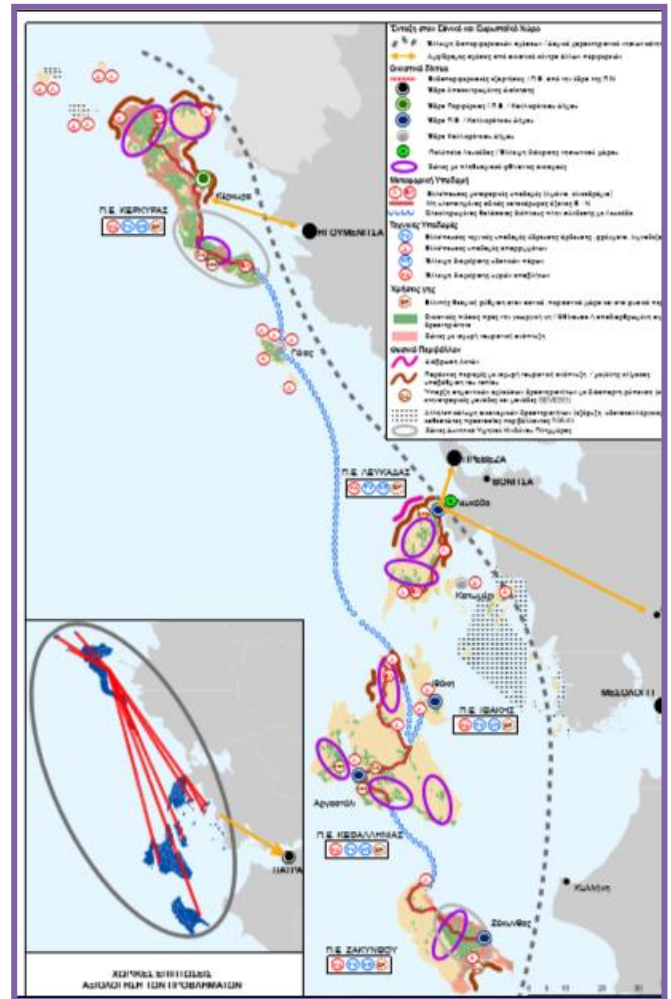
-σε Μικρά Νησιά: 89 οικισμοί (οι 34 χωρίς κατ) - (8.516 κατ)

-με βάση τα οικιστικά μεγέθη, σε: 24 οικισμούς (56.830 κατ) με >1.000 κατ. (πρόκειται για τα αστικά. Ημιαστικά κέντρα και για τα κεφαλοχώρια), 144 οικισμούς (77.235 κατ) με 300-1.000 κατ (μεσαίοι οικισμοί και τουριστικά κέντρα), 437 οικισμούς (39.530 κατ) με <300 (μικρά χωριά), ενώ 46 οικισμοί συνολικά είναι ακατοίκητοι.

Στις οικιστικές αυτές ενότητες και στον περίγυρό τους (πέραν των άλλων στοιχείων φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος των “τοπιών περιφερειακής σημασίας”¹³⁴) συναντώνται στοιχεία από το κοινό ιστορικό και πολιτιστικό απόθεμα των νησιών, που συγκροτεί την ταυτότητα της ΠΙΝ και αντικατοπτρίζεται στο μεγάλο αριθμό μνημείων πολιτιστικής κληρονομιάς (φρούρια, αρχαιολογικοί χώροι, εκκλησίες κ.ά.) με κορυφαίο μνημείο την «παλιά πόλη Κέρκυρας» (UNESCO), ενώ η σύγχρονη πολιτιστική δημιουργία (μουσική, εικαστικά, θέατρο, χορός, λαϊκή κληρονομιά κλπ.) είναι παρούσα. Η σημασία τους αντανακλάται στην επισκεψιμότητα Μουσείων και Αρχαιολογικών χώρων¹³⁵.

Το οικιστικό αυτό δίκτυο κατανέμεται στο χώρο, η τυπολογία του οποίου καταγράφει 5 βασικές ομαδοποιήσεις περιοχών:

➤ τις αστικές περιοχές και ορισμένες ημιαστικού τύπου συγκεντρώσεις, που χαρακτηρίζονται από τη συγκέντρωση διοικητικών υπηρεσιών, ανθρώπινου δυναμικού και σημαντικού μέρους της οικονομικής δραστηριότητας, καθώς και τάσεις προαστιοποίησης. Ανάλογα με το βαθμό συγκέντρωσης στοιχείων έλξης, αποτελούν εν δυνάμει πόλους περαιτέρω ανάπτυξης. Στον αστικό χώρο οι προκλήσεις αφορούν αφενός στην αξιοποίηση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων των πόλεων και αφετέρου στην αντιμετώπιση των κοινωνικών συνεπειών της κρίσης

➤ τον παράκτιο χώρο, που αποτελεί προέκταση της ενδοχώρας και χαρακτηρίζεται αφενός από το θαλάσσιο και παραθαλάσσιο και αφετέρου από το δομημένο περιβάλλον. Συγκεντρώνει σημαντικό μέρος των δικτυακών υποδομών και αξιόλογων οικοσυστημάτων και τις δραστηριότητες που συνδέονται με τη θάλασσα (παράκτιος και θαλάσσιος τουρισμός, αλιεία, ιχθυοκαλλιέργεια) και εν μέρει χαρακτηρίζεται από συγκρούσεις της οικονομικής δραστηριότητας με το περιβάλλον. Η πρόκληση για τον παράκτιο χώρο συνίσταται στην αειφόρο

παράκτια ζώνη των αντίστοιχων νησιών. Ο πληθυσμός των 4 πόλεων σύμφωνα με την τελευταία απογραφή (2011) ανέρχεται σε 54.608 κατ. και αναλογεί στο 25,5% του μόνιμου πληθυσμού της ΠΙΝ, μειωμένος βέβαια κατά 7,8% έναντι του 2001., η δε πόλη της Κέρκυρας συγκεντρώνει το 45,5% αυτού.- Αναθεωρημένο Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού ΠΙΝ-2019

¹³⁴ Αναθεωρημένο Χωροταξικό Πλαίσιο ΠΙΝ (Μελέτη Τοπίου) (2019)

¹³⁵ Στατιστικά Στοιχεία Περιφερειών-ΙΝΣΕΤΕ

Η ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ

αξιοποίηση των δυνατοτήτων που προσφέρει η θάλασσα, σε συνδυασμό με την αντιμετώπιση των συνθηκών κορεσμού & τη διασύνδεση με την κοντινή ενδοχώρα.

➤ την ενδοχώρα, με κυρίαρχο χαρακτηριστικό τις ορεινές ζώνες στα μεγάλα νησιά, αλλά και έναν αγροτικό ενδιάμεσο χώρο σε πεδινές περιοχές. Χαρακτηρίζεται από διαφοροποιημένα επίπεδα ανάπτυξης, έχοντας ισχυρή εξάρτηση από την εσωτερική μορφολογία, η οποία διαμορφώνει το βαθμό μειονεκτικότητας. Σημαντική είναι η παρουσία του πρωτογενούς τομέα της οικονομίας, ενώ ένα δίκτυο συγκεντρώσεων με κεφαλοχώρια και μικρότερα χωριά, συνθέτουν τον οικιστικό ιστό. Η πρόκληση για την ενδοχώρα συνίσταται στην αντιμετώπιση των προβλημάτων απομόνωσης, των αρνητικών δημογραφικών τάσεων και γενικά των προβλημάτων που αντιμετωπίζει η ελληνική ύπαιθρος, κυρίως μέσω της βιώσιμης αξιοποίησης της ποικιλίας των δυναμικών αναπτυξιακών χαρακτηριστικών και συγκριτικών πλεονεκτημάτων (φυσικό και πολιτιστικό απόθεμα, ποικιλομορφία και περιοχές ιδιαίτερου κάλλους, μακρόχρονη αγροτική παράδοση και οικοτεχνική εξειδίκευση, τοπική γαστρονομία κ.ά.).

➤ τα μικρά νησιά, που αντιμετωπίζουν σήμερα σημαντικούς περιορισμούς, που έχουν σχέση με τις γεωγραφικές ιδιομορφίες του νησιωτικού συμπλέγματος, τα δημογραφικά προβλήματα, και ειδικότερα τον χαρακτήρα της «νησιωτικότητας», που προκύπτει ως συνδυασμός των φυσικών και κοινωνικοοικονομικών στοιχείων των νησιών. Πρόκληση αποτελεί η βιώσιμη ανάπτυξή τους, μέσα από την ανάπτυξη οικονομικών δραστηριοτήτων με διάρκεια, όρους ποιότητας και αειφορίας, και τη διαμόρφωση ελκυστικών συνθηκών διαβίωσης.

Κατά την τρέχουσα προγραμματική περίοδο προβλέπεται ο σχεδιασμός και η υλοποίηση Ολοκληρωμένων Χωρικών Επενδύσεων (ΟΧΕ) με βάση τις παρακάτω -2- κατηγορίες:

-ΟΧΕ με εστίαση σε προτεραιότητες της Περιφερειακής Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης (RIS)

-ΟΧΕ με εστίαση στη διαχείριση φυσικού κινδύνου

Με βάση τα παραπάνω, έχει εγκριθεί από την Επιτροπή Παρακολούθησης η εξειδίκευση 4 Ολοκληρωμένων Χωρικών Επενδύσεων (ΟΧΕ) και ειδικότερα¹³⁶:

-«Ολοκληρωμένη Χωρική Επένδυση της περιοχής Παλικής Κεφαλονιάς» (6/2015), στην κατηγορία των

περιοχών που «από ιδιαίτερα περιβαλλοντικά χαρακτηριστικά που εγκυμονούν κινδύνους»

-«Ολοκληρωμένη Χωρική Επένδυση πόλης Κέρκυρας» (9/2016), στην κατηγορία των «αστικών περιοχών με εστίαση στη δημιουργική οικονομία»

-«Ολοκληρωμένη Χωρική Επένδυση του ανατολικού παράκτιου τόξου της Λευκάδας» (11/2017), στην κατηγορία των «παράκτιων περιοχών με εστίαση στη θαλάσσια οικονομία» και

-«Ολοκληρωμένη Χωρική Επένδυση Ζακύνθου» (11/2017), στην κατηγορία των «παράκτιων περιοχών με επέκταση στην ενδοχώρα και με προοπτικές οικολογικού - τουριστικού ενδιαφέροντος».

Ακολούθως, υποβλήθηκαν και εγκρίθηκαν οι Τοπικές Στρατηγικές

-της ΟΧΕ Παλικής (12/2017), με συνολικό Π/Υ 46,8 εκατ. € (εκ των οποίων τα 14,8 εκατ.€ μέσω ΠΕΠ) και

-της ΟΧΕ πόλης Κέρκυρας (6/2018), με συνολικό Π/Υ 71,1 εκατ. € (εκ των οποίων τα 27,7 εκατ.€ μέσω ΠΕΠ), ενώ

-η Τοπική Στρατηγική της ΟΧΕ Λευκάδας υποβλήθηκε (2/2019) και βρίσκεται στη φάση της αξιολόγησης

Όσον δε αφορά στην πορεία υλοποίησης:

-για την ΟΧΕ Παλικής έχει συγκροτηθεί (9/2018) ο Μηχανισμός Παρακολούθησης-Αξιολόγησης και λειτουργεί Ομάδα Έργου για την ωρίμανση των δράσεων, υπό τον συντονισμό της ΕΥΔ και την τεχνική συνδρομή της ΜΟΔ ΑΕ. και

-για την ΟΧΕ πόλης Κέρκυρας, έχει συγκροτηθεί και λειτουργεί η «Αστική Αρχή» και έχουν ενταχθεί στο ΠΕΠ οι πρώτες πράξεις στον τομέα του πολιτισμού και των ψηφιακών εφαρμογών.

Με βάση τα παραπάνω εκτεθέντα, κρίνεται αναγκαία αφενός η επιτάχυνση της υλοποίησης των ΟΧΕ που έχουν ήδη εξειδικευτεί στο πλαίσιο των 2 κατηγοριών και αφετέρου η δημιουργία νέων κατηγοριών με βάση τα νέα δεδομένα και τις αναγκαιότητες του χωρικού σχεδιασμού της ΠΙΝ. Έτσι, στο πλαίσιο της νέας προγραμματικής περιόδου προβλέπονται οι παρακάτω κατηγορίες Ολοκληρωμένων Χωρικών Επενδύσεων (ΟΧΕ):

-ΟΧΕ με εστίαση σε προτεραιότητες της Περιφερειακής Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης (RIS)

-ΟΧΕ με εστίαση στη διαχείριση φυσικού κινδύνου, για την ολοκλήρωση της υλοποίησης τρεχουσών Τοπικών Στρατηγικών,

καθώς και

-ΟΧΕ (ΤΑΠΤΟΚ) με εστίαση στην αναζωογόνηση του οικιστικού κεφαλαίου & δυναμικού της υπαίθρου (κεφαλοχώρια, μεσαιόι οικισμοί, μικρά χωριά) , με έμφαση στην (ψηφιακή κυρίως) δικτύωση, στην

¹³⁶ Εκτός των παραπάνω ΟΧΕ, η ΕπιΠα έδωσε καταρχήν έγκριση και για την ΟΧΕ νότιας Κέρκυρας

Η ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ

ανάδειξη τοπικών πολιτιστικών & φυσικών τοποσημών, στην “κυκλική οικονομία”, στην κοινωνική αναζωογόνηση, καθώς και στην ανάπτυξη μικρού μεγέθους επιχειρηματικών δραστηριοτήτων/συνεργασιών¹³⁷

-ΟΧΕ (ΤΑΠΤΟΚ) για την **αναβάθμιση των Μικρών Νησιών** σε “ποιοτικούς”, “πράσινους”, “προσβάσιμους” κόμβους στο ευρύτερο δίκτυο νησιωτικότητας του Ιονίου και της χώρας.

-ΟΧΕ με εστίαση στην **ενιαία διαχείριση της παράκτιας ζώνης** της ΠΙΝ ως ιδιαίτερης γεωγραφικής ενότητας, που λειτουργεί ως ένα πολύπλοκο και εύθραυστο σύστημα φυσικών και ανθρωπογενών μεταβλητών και χαρακτηρίζεται από σημαντικό βιολογικό, γεωφυσικό, αισθητικό και πολιτισμικό πλούτο. Έμφαση θα δοθεί στην ανάδειξη μυθικών-ιστορικών και εμπορικών διαδρομών-δικτυών, στην προστασία και ήπια αξιοποίηση των θαλάσσιων και παράκτιων πόρων, στη διαχείριση της τρωτότητας και των συγκρουόμενων χρήσεων, στην “κυκλική οικονομία” και γενικά σε εναλλακτικά του κορεσμού, πρότυπα οικονομικής δραστηριότητας.

-ΟΧΕ (ΒΑΑ) για **“έξυπνες” και “όμορφες” πόλεις** με έμφαση στην αισθητική αναβάθμιση και την καινοτομία στις λειτουργίες

Δυνατότητες (πλεονεκτήματα & ευκαιρίες):τα εξαιρετικής κατάστασης και ιδιαίτερης σημασίας στοιχεία των “τοπιών περιφερειακής σημασίας” (φυσικό και δομημένο περιβάλλον)και ιδιαίτερα το πλούσιο πολιτιστικό απόθεμα, μπορούν να αξιοποιηθούν συνδυαστικά και ολιστικά με βάση τη χωρική ιδιαιτερότητα και τυπολογία.

Επίσης, ο οικιστικός πλούτος των νησιών που συγκεντρώνει πλήθος δυναμικών στοιχείων της ανθρώπινης δραστηριότητας, της φύσης, του πολιτισμού και της δημιουργίας, με την πυκνότητά και εξωστρέφειά του (λόγω του τουρισμού) θα αποφέρει προστιθέμενη αξία στο πλαίσιο μιας διαδικασίας αναζωογόνησης και δικτύωσης.

Αξίζει δε να σημειωθεί ότι ΜΟΝΟ στο πλαίσιο των ΟΧΕ θα παρέχεται η δυνατότητα αξιοποίησης του πλούσιου πολιτιστικού αποθέματος, αλλά και των τουριστικών πόρων των νησιών την περίοδο 2021-2027.

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΕΙΚΟΝΑ Π.Ι.Ν. (2018)

Συνοπτικά, η Π.Ι.Ν. χαρακτηρίζεται συνοπτικά από:

-ιδιαιτερότητες που απορρέουν από τη νησιωτικότητα και έντονες εποχικές διακυμάνσεις στις ανθρώπινες δραστηριότητες λόγω τουρισμού

-γενικά δυσμενές δημογραφικό περιβάλλον που χαρακτηρίζεται τάση βελτίωσης (από την κρίση και μετά) των εκπαιδευτικών του προσόντων και από σχετικά αυξημένη συμμετοχή ξένων υπηκόων

-ένα παραγωγικό σύστημα περιορισμένης εξειδίκευσης και χαμηλής ανταγωνιστικότητας, κυριαρχούμενο από τον τριτογενή τομέα (μαζικός τουρισμός και εμπόριο), με χαμηλά επίπεδα καινοτομίας (παρά τη σχετική βελτίωση)

-ανθεκτική στην κρίση αγορά εργασίας (σχετικά χαμηλή ανεργία), που προσφέρει ολοένα και περισσότερες θέσεις εργασίας χαμηλής εξειδίκευσης, σε αντίθεση με τα επίπεδα δεξιοτήτων των ανέργων

-περιβαλλοντική ποικιλομορφία και εύθραυστες ισορροπίες όσον αφορά στους φυσικούς και περιβαλλοντικούς πόρους ένεκα της νησιωτικότητας, προκαλώντας για “εξοικονόμηση”, “επανάχρηση”, συνετή & βιώσιμη “διαχείριση” και ταυτόχρονα η μορφολογία της αυξάνει τους φυσικούς και ανθρωπογενείς κινδύνους.

-βελτιούμενη “εξωτερική διασύνδεση” μέσω πυλών εισόδου-εξόδου με τα ΔΕΔ-Μ, αλλά και σημαντικό έλλειμμα στην “εσωτερική” διασυνδεσιμότητα μικρών και μεγάλων νησιών

-διατηρούμενη αναντιστοιχία ανάμεσα στις βελτιούμενες κοινωνικές (εκπαιδευτικές και υγειονομικές) υποδομές και στις αντίστοιχες παρεχόμενες υπηρεσίες (λόγω ποσοτικών και ποιοτικών ελλείψεων σε στελεχιακό δυναμικό και του προφίλ της Π.Ι.Ν.)

-σχετικά βελτιωμένη εικόνα συγκριτικά με τις άλλες Περιφέρειες, όσον αφορά στην κοινωνική ένταξη και την αντιμετώπιση της φτώχειας

-ορατές χωρικές διαφοροποιήσεις και κατανομές (παρά τη γενική ομοιογένεια) που αφορούν τόσο τους οικιστικούς, πολιτιστικούς και εν δυνάμει τουριστικούς πόρους, όσο και την παραγωγική εξειδίκευση των επιμέρους χωρικών ενότητων.

¹³⁷ Επίσης, η ζήτηση από ευρωπαίους πολίτες για μόνιμη κατοικία στους οικισμούς των νησιών για μεγάλο μέρος του ετήσιου κύκλου, παρέχει πρόσθετες ευκαιρίες αξιοποίησης του οικιστικού-κτηρικού αποθέματος